ÑAPA

Weekendbijlage
van dagblad Amigoe

zaterdag 8 december 2012

Historie
'Mea Culpa' (slot) 7

Achtergrond
CBS Aruba 10

Economie
Markten ontwerpen 14

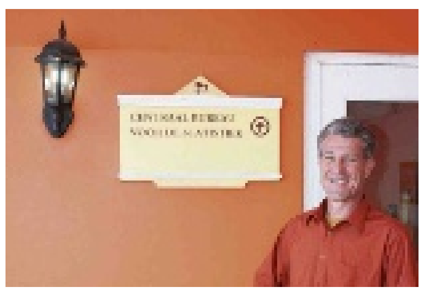

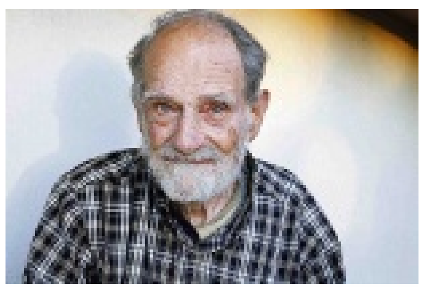

Kolegio Sùr Herman Joseph:

'Kleinschalig, fris, met een lichte toets'

ZMLK-onderwijs is speciaal onderwijs voor zeer moeilijk lerende kinderen met een verstandelijke of meervoudige beperking. Het onderwijs is gericht op het voorbereiden op zo zelfstandig mogelijk wonen, werken en invullen van de vrije tijd. Zo'n school is Kolegio Sùr Herman Joseph, vroeger Skol Vista del Mar geheten. De school werd dit jaar veertig jaar geleden opgericht.

Tekst: Marja Berk Foto's: Ken Wong

"De kinderen die hier voor onderwijs worden aangemeld, worden allemaal eerst door orthopedagogen getest", aldus Sharine Mauricio, directrice van de school, "en pas daarna wordt besloten of het kind op deze school thuishoort." Kinderen met een achterstand, dus. Kolegio Sùr Herman Joseph is een kleine school met vier groepen. In totaal zijn er 44 leerlingen. "Ik mag maar maximaal veertien leerlingen per klas aannemen." Die kleinschaligheid is noodzakelijk om de kinderen optimaal begeleiding te kunnen geven. Alles kost geld, zo ook op deze school. "We krijgen wel wat subsidie van de overheid, maar dat is niet genoeg. De aanvullende zaken kunnen we bekostigen door middel van donaties, onder meer van de Isla."

Behalve leerlingen met een leerachterstand zijn er ook leerlingen met gedragsproblemen en het runnen van deze school lijkt al met al geen sinecure. Maar Mauricio doet het met veel liefde. Naast haar zit een leerling met 'straf'. Om een voorbeeld te noemen vraagt ze hem of ze zijn verhaal mag vertellen. Dat mag. "Dit is zo'n jongen die voor problemen zorgt. Hij weet dat hij niet mag eten en drinken op school, maar komt zwaaiend met zijn fles de school binnen. Hij weet dat het niet mag, maar gaat er mee door. Holt door de hele school en is niet tot bedaren te brengen. Soms slaat hij daarbij andere kinderen. Als we dan met hem praten lijkt hij iets bedaard, maar dat is tijdelijk. Hij luistert absoluut niet, loopt weg, doet vervelend in de rij. Kortom, we hebben veel werk aan hem, maar dat hoort er allemaal bij. Hij zit nu redelijk rustig naast me, maar dat komt door de medicijnen. Nu wil hij terug naar de klas, maar ik kijk het nog even aan."

Behalve medicijnen wordt ook therapie verstrekt en dat wordt beide vergoed. "Misschien moet zijn dosis verhoogd worden", peinst Mauricio hardop, doelend op de jongen naast haar. Ze legt wat omslachtig uit wat hij mankeert. De jongen luistert aandachtig en vat haar uitleg zeer kort samen in één woord: 'ADHD!' Hij is een van de weinige kinderen op de school die in Nederland is geboren en dat is de reden dat hij het gesprek kan volgen en ook reageert. "De kinderen komen uit alle lagen van de bevolking, maar ik moet er eerlijkheidshalve bij vermelden dat de meesten toch uit de armere gezinnen komen, waar vaak de ouders speciaal zijn." Dat is mooi en voorzichtig verwoord. "Het zijn ook die ouders die veel kinderen hebben", verklaart Mauricio. "Hoeveel kinderen zijn er in jullie gezin?", vraagt ze aan de jongen. "We zijn met zes, maar twee zijn er terug naar Nederland", antwoordt hij.

Zelfredzaamheid

Op Kolegio Sùr Herman Joseph krijgen de kinderen ook les in zelfredzaamheid. "Het gaat niet alleen om lezen en schrijven, ze leren zichzelf ook verzorgen en krijgen les in koken en tuinieren." De kinderen blijven tot hun zestiende op deze school en stromen dan door naar vso Marieta Alberto. Niet alle kinderen kunnen na deze opleiding de maatschappij in. "Velen moeten altijd worden begeleid", aldus Mauricio. Sommigen kunnen wat geld verdienen in supermarkten, dragen de boodschappen. Mauricio: "Ik ken een jongen die daar redelijk mee verdient hoor. Hij spaarde met dat geld al voor een ticket naar Nederland en heeft inmiddels zijn eigen klanten."

De school viert dit jaar haar 40-jarig jubileum en is opgericht met een rooms-katholieke achtergrond. Sùr Herman Joseph is vanaf de eerste dag als leidster betrokken bij de school die begon als Skol Vista del Mar en ze was officieel tot 2006 in dienst. Maar haar hart lag en ligt nog steeds bij haar kinderen en ze is nog altijd als vrijwilligster verbonden. Omdat de naam 'Vista del Mar' niet meer van toepassing was, werd op 1 augustus jongstleden de school vernoemd naar de vrouw die zich haar hele leven al met liefde voor haar kinderen inzet.

Sharine Mauricio is sinds zes jaar de opvolgster van Sùr Herman Joseph, als bevoegde, gespecialiseerde leerkacht. Niet dat Sùr Herman Joseph er zich niet meer mee bemoeit, zij geeft de kinderen nog steeds les in tuinieren. De inmiddels bejaarde dame komt met een grote glimlach binnen. "Eigenlijk heet ik Mildred Mariet Wederfoort en ik kwam veertig jaar geleden in dienst van de school. Vanaf dag één." Ze zegt het niet zonder trots.

Op de vraag wat het verschil is met de kinderen van toen en nu, denkt ze even na. "Nou", zegt ze, "de kinderen van toen waren heel anders, hoor. Die waren liever en gehoorzamer. Nu zijn ze veel brutaler en mondiger. Ze durven veel meer. Als ik nu met de kinderen praat hoor ik dingen die ik veertig jaar geleden nooit hoorde. Er wordt me zelfs gevraagd of ik een vriend heb. Dat maakte je vroeger niet mee, hoor!" Ze lacht. Met haar 76 jaar oogt ze nog kwiek.

Ze is van oorsprong kleuterleidster, volgde haar opleiding op Curaçao en vertrok daarna naar een klooster in Nederland om daar de rest van de benodigde papieren te behalen. Na acht jaar vond ze het tijd om terug te keren. Van kleuterleidster rolde zij door haar ervaring verder in de ZMLK-materie. Wat was destijds de leerstof op deze school? "We hebben van alles gedaan", vertelt ze. "We begonnen met de gemakkelijke dingen, die de kinderen thuis ook konden doen. Koken bijvoorbeeld. Daarna kwam er handenarbeid bij. Lezen en schrijven was toen niet aan de orde, we gingen er vanuit dat zij niet mee konden komen met de lesstof die op een normale school werd gegeven. Maar generaties en tijden veranderen. Nu gaat er bijvoorbeeld eens per week een groep naar Jan Thiel om te zwemmen, dat wordt ook weer betaald uit donaties." Het mag duidelijk zijn dat geldgebrek de school in haar greep houdt en donaties zijn dan ook meer dan welkom. De sinterklaas- en kerstviering worden gedoneerd door de stichting Don Bosco. "Het zijn natuurlijk geen grote sinterklaascadeaus", verklaart Mauricio, "maar hierdoor zijn we wel in staat dit feest met de kinderen te vieren en met Kerstmis organiseren we 's morgens een etentje."

Herinneringen

Sùr Herman Joseph is een leuke, goedlachse vrouw en ze haalt graag herinneringen op. Haar eerste ervaring op deze ZMLK-school vindt ze hilarisch en met pretogen vertelt ze een anekdote. "Ik had een jongen in de klas en die was ervan overtuigd dat hij met me zou trouwen. Telkens als hij straf verdiend had, mopperde hij dat dat helemaal niet kon. We zouden immers trouwen? Dan legde ik hem uit dat ik zuster was en te oud voor hem. Hij vond dat maar moeilijk te accepteren, hoor!"

Ze komt vanzelf weer op het verschil tussen toen en nu. "Vroeger werd er ook niet met de kinderen gepraat. Als zij straf kregen, werd er verder niet op ingegaan. Het hoe en waarom. Dat is een heel verschil met nu. Nu wordt er wel over gesproken. Ten eerste wordt uitgezocht of hij of zij wel iets verkeerds heeft gedaan en niet ten onrechte de schuld van iets krijgt. Daarna wordt verder gevraagd. Waarom doe je zoiets en wie was er nog meer bij betrokken? Soms komt eruit dat het kind helemaal geen schuld heeft." Mauricio vult aan: "Tegenwoordig moet je de kinderen blijven uitleggen waarom ze een bepaalde straf hebben gekregen, zodat het goed doordringt. Je kunt die kinderen ook niet zeggen dat ze zich moeten gedragen, want dat is te onduidelijk. Een goede uitleg die steeds wordt herhaald is voor deze kinderen van groot belang."

Sùr Herman Joseph woont nog steeds in klooster Alverna, staat elke dag om 05.00 uur op. Daarna wordt ontbeten, gebeden en vertrekt ze naar 'haar' school. Op de vraag hoe lang ze dit nog volhoudt antwoordt ze heel stellig: "Tot mijn dood. Zolang ik dit kan doen, ga ik ermee door." Dat geldt ook voor Sharine Mauricio. "Het aantal leerlingen is dan wel minder geworden, maar ik ga er natuurlijk wel mee door. We willen zoveel mogelijk voor deze kinderen blijven doen en ervoor zorgen dat zij later zelfstandig door het leven kunnen gaan. Dat gaat niet op voor alle kinderen, maar het is wel ons streven."

Een bezoek aan deze school kan niet afgesloten worden zonder rondleiding. De school oogt fris, licht van kleur en er hangen vrolijke vlaggetjes. We belanden op een groot speelterrein met mogelijkheden tot basketbal en de muren zijn prachtig beschilderd. "Dat hebben de leerkrachten gedaan, maar de kinderen hebben geholpen", legt Mauricio uit. De gymzaal is eveneens groot en wordt ook voor andere activiteiten gebruikt. Alle klassen grenzen aan het speelterrein en we nemen om te beginnen een kijkje bij groep 1. Het klaslokaal is uitbundig kleurig versierd en kinderen, allen rond dezelfde leeftijd, zijn druk bezig met werkjes. Aan ronde tafels wordt er volop geknutseld. Nieuwsgierig kijken zij op van hun bezigheden en bij velen breekt een lach door.

Een meisje met Down-syndroom lacht ons met haar beeldschone snoetje vrolijk toe en volgt elke stap die we zetten. "We hebben hier tien kinderen met Down-syndroom," zegt Mauricio. Ook de volgende klassen zijn vrolijk gekleurd. In klas 2 hebben geel en groen de overhand en op het schoolbord staan eenvoudige woordjes geschreven. Het geheel oogt zeer ontspannen en is keurig verzorgd. "Ja, we willen de kinderen een thuis bieden. Een school waar ze zich volkomen op hun gemak voelen. Ik moet je zeggen dat we de kinderen ook nauwgezet in het oog houden, hoor. Zodra we merken dat een kind meer kan, gaan we daar mee aan de slag."

We komen in de computerruimte. Langs de wand staan goed uitziende computers opgesteld en twee keer in de week krijgen de kinderen les. Op een tafel liggen muziekinstrumenten. "Belangrijk is dat de kinderen ook muziektherapie krijgen, dat wordt ook in dit lokaal gedaan." De school beschikt eveneens over een lokaal voor handenarbeid en een keuken.

Tijdens dit jubileumjaar vonden reeds vele feestelijke activiteiten plaats. "Daar zijn we op 11 januari, de oprichtingsdatum, mee begonnen", verklaart Mauricio. Haar hart én dat van Sùr Herman Joseph ligt bij alle kinderen. Zij zijn in goede handen.

Het team van Kolegio Sùr Herman Joseph met rechts hurkend directrice Sharine Mauricio en in habijt Sùr Herman Joseph.

ÑAPA 2012
Nr. 44

INHOUD

Kolegio Sùr Herman Joseph 1
Spotlight 2
Cultuur Agenda 3
Gezondheid 4
Reportage Kathedraal van Doornen 5
Boeken: WIC-Atlas 6
Historie 'Mea Culpa' 7
Varia Puzzels 8
Eten&Drinken 9
Achtergrond CBS Auba 10
Business Columns 11
Business Rubrieken 12
In bedrijf 13
Speltheorie: Markten ontwerpen 14

Colofon

BLADMANAGER
Karin Wooning
EINDREDACTEUR
Hans Vaders
ADVERTENTIES
Marloes Tak
VORMGEVING
Wendela Ataliede
Sarah Kuiper

Aan deze Ñapa werkten mee:

Marja Berk
Monique Casimiri
Imma Curiel
Jeannette van Ditshuijzen
Jackeliene Geeve
Verele Ghering
Fred de Haas
Margot Hack
Erik van Kampen
Lisette Keus
Aroena Lakhi
Judice Ledeboer
Roxanne Martha
Wouter Mol
Milangela Plate
Glenn Rellum
Gijs de Rooij
Jan de Ruijter
Hans Vaders
Bertine Vermeer
May Voges
Miriam de Windt
Ken Wong
Karin Wooning

Ñapa is een publicatie van:
Uitgeverij Amigoe NV
Scherpenheuvel z/n
Curaçao
Tips voor de redactie?
Bel 736-9050
Email napa@amigoe.com
Adverteren?
Bel Marloes Tak
767-2000
advertentienapa@amigoe.com

Het momentum van Elisa Lejuez

Terwijl ik aan dit artikel over de Arubaanse kunstenares en fashion designer Elisa Lejuez aan het werken ben, stromen de whatsapp-berichtjes van haar binnen. Eindelijk heeft ze even tijd.

Tekst: Gijs de Rooij

Lejuez was op dat moment aan het werk in New York. Of ze binnen twee weken een expositie van haar recente kunstwerken kon opzetten. Het was voor een 'special occasion'. Bij terugkomst vloog ze meteen door om haar andere liefde, fashion design met Curaçao te delen.

Elisa's nieuwste prèt à porter fashion-collectie 'Fusion' maakte al veel indruk tijdens het Arubaanse fashion event 'Aruba in Style', een paar weken geleden. Tussen 30 november en 3 december presenteerde Elisa Lejeuz haar Caribbean coûture voor het eerst op een catwalk op Curaçao, tijdens de Christmas Show Case, Fashion Week Curaçao.

En om de sprong terug naar haar kunst weer te maken, opende Lejeuz met maar liefst 22 nieuwe werken op 6 december een solo-expositie in galerie Brakke Put Mei Mei. Deze collectie is nog niet eerder ergens vertoond. En wie goed oplette, kon tijdens de Fashion Week Curaçao de kleuren en vormen herkennen van deze collectie kunstwerken. Twee collecties. Eén naam: 'Fusion'.

Het heen en weer springen tussen haar kunst en de door haar ontworpen mode, vloeit logisch voort uit een jarenlang proces dat ze als professioneel kunstenaar doormaakte. Na een studie aan de kunstacademie in Arnhem, met als specialisatie mode. Na jarenlange reizen over de wereld voor een bedrijf om de meest fantastische textiele prints te zoeken. En na een uiterst succesvolle carrière als Arubaans contemporain kunstenares, kwamen zoals dat heet alle losse eindjes in haar leven bij elkaar. Haar passie en bewonderenswaardig gevoel voor kleur en vorm kon ze eindelijk weer gaan toepassen op fashion design. Geholpen door de recente technologische innovaties op het gebied van 'digital printing', maakte dit het proces van binnenshuis ontwerpen en printen mogelijk. De cirkel was rond. De prints die ze gebruikt tijdens het zeefdrukken van haar kunstwerken, vormen tegelijkertijd de basis voor haar fashion-collecties. Creatief, handig en slim.

De bewuste keuze om haar zeefdrukken tot leven te laten komen op elegante en gracieuze dameskleding, komt niet alleen voort uit haar passie voor mode en kunstzinnige vormgeving. Mode, de wereld van de fashion, heeft altijd een bijzondere aantrekkingskracht op haar uitgeoefend. Het idee, de ideologie bijna dat een fashion designer te werk gaat als een 'creative genius', die volledig onafhankelijk en onbeperkt nieuwe ontwerpen kan maken. De fashion designer als een kunstenaar, dat is waar ze haar eigen merknaam, Elisa© op gebaseerd heeft.

Vanuit het creatieve proces bekeken werkt ze met een volledige en grenzeloze vrijheid. Ze is de tegendraadse versie van de designers die uniformiteit en eenvormigheid produceren, veelal als gevolg van de nadrukkelijke aanwezigheid van de grote merken. Haar collectie is prèt à porter, tussen haûte coûture en mass production in. Elisa Lejeuz spreekt met haar ontwerpen juist een publiek aan, waarin het handschrift van de individuele ontwerper belangrijk gevonden wordt. Waarbij men zich wil identificeren met een persoonlijke visie. Een visie van een sterk beeldend en vooral kleurrijk concept op elegante en draagbare kleding. Kleding die op die manier een eigen en uniek verhaal vertelt, vanuit een eigen taal, Elisa©.

De kunst van het vertalen van wat je waarneemt, naar een expressief beeld is essentieel voor een kunstenaar. Lejeuz heeft deze bijzondere blik op de wereld. Als beeldend kunstenaar gaat ze als een soort archeoloog te werk, maar dan in tegenovergestelde richting, 'reversed archeology. Daar waar de archeoloog steeds dieper doordringt in allerlei lagen die onder elkaar verborgen liggen, om zo een interpretatie te kunnen geven aan de verschillende lagen en hun onderlinge relatie en afhankelijkheid van elkaar, zoekt zij een steeds helder wordende weg naar boven. Ze graaft zich door zorgvuldig geselecteerde beelden naar de oppervlakte zogezegd. En haar thema's geven een duidelijke richting aan de interpretatie van en relatie tot haar belevingswereld. Ze bewerkt de beelden en vult ze aan met eigen teksten en materialen. De lagen die op deze manier naast en over elkaar heen ontstaan, zorgen in de nieuwe vlakverdeling voor een continue spanningsboog. Een spanningsboog tussen harmonie (kleur, kleurschakering en vorm) en vervreemding (aaneenschakeling van in eerste instantie onsamenhangende beeldensymboliek). Het tweedimensionale doek krijgt een driedimensionale uitwerking op de toeschouwer. In verwondering om de omgekeerde gelaagdheid die zich bij nader inzien als een ontdekkingsreis, als een verhaal aan de toeschouwer presenteert. De techniek van het zeefdrukken geeft haar de mogelijkheden en de vrijheid om de vertaalslag te maken van haar gevoelens en haar gemoedstoestand, naar een duidelijk totaalbeeld van kleur en vorm. In haar vormgeving kan het realisme heel duidelijk aanwezig zijn. Maar door het gebruik van collagetechnieken en kleurschakeringen plaatst ze tegelijkertijd alledaagse, iconische beelden in een vervreemdende context, alsof er een nieuwe dimensie aan deze beelden wordt toegevoegd.

Elisa Lejuez

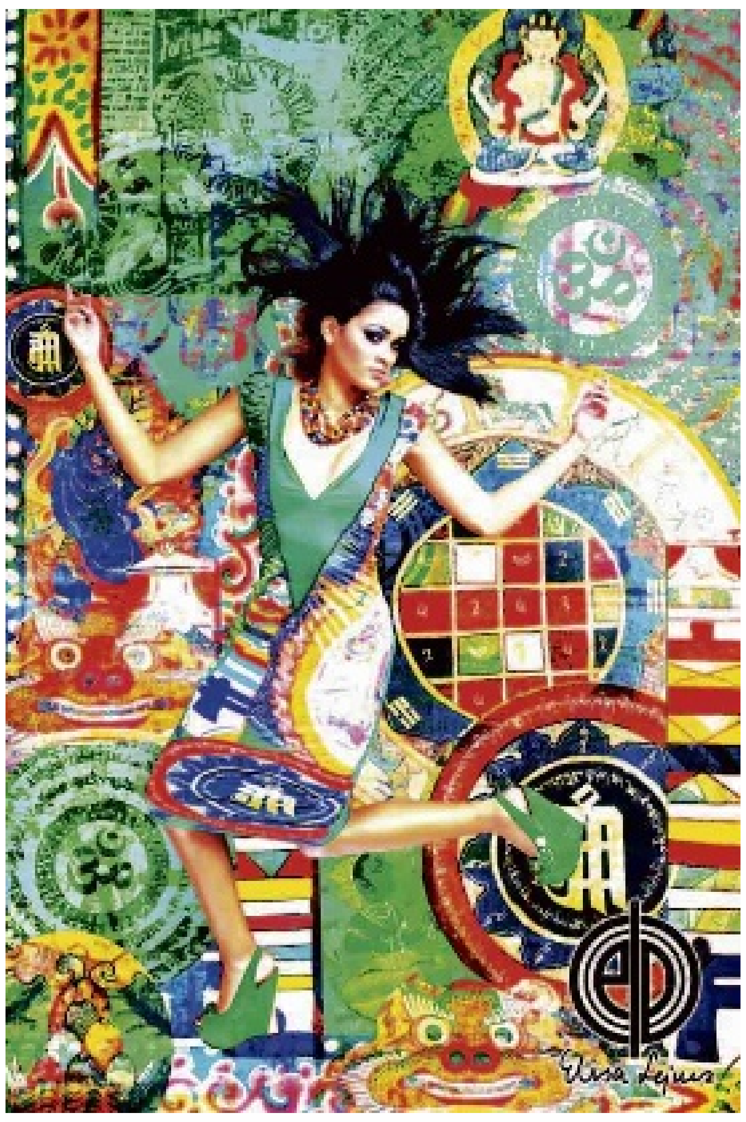

Wie Elisa Lejuez zegt, zegt kleur. Caribische kleuren, wereldse kleuren, het maakt niet uit. Lejeuz heeft een uitgesproken fijnzinnig gevoel voor kleuren. Ze denkt en droomt in kleuren. Iedere kleur heeft betekenis. Het kan een beeld versterken of juist verzwakken. Het geeft kracht en energie aan een werk. 's Morgens voordat ze begint met schilderen zet ze haar kleuren klaar via een ritueel, waarbij ze eerst over het canvas voelt met beide handen. Vervolgens zet ze haar zeefdrukken van het thema klaar. En als vanzelf verschijnen de kleuren. Als ze niet bestaan dan mengt ze ze tot nieuwe kleuren, die ze weer gebruikt in contrasterende of aan elkaar verwante kleurstellingen. Hiermee geeft ze een eigen interpretatie aan de beeldtaal waarmee de moderne wereld via nieuwe en oude media communiceert. Voor haar leven als kunstenares ligt hierin de schoonheid van haar beroep besloten: observaties van het alledaagse en de artistieke persoonlijke invloed die ze er op geheel eigen en unieke wijze op kan uitoefenen.

Elisa Lejeuz is ondernemer en ze timmert hard aan haar runway. Ze combineert de twee meest essentiële eigenschappen van het kunstenaarschap in de 21e eeuw ogenschijnlijk als vanzelfsprekend. Artisticiteit en zakelijkheid. 'She is her own manager'. Maar hoe krijg je je hoofd boven het maaiveld uit? Door gepassioneerd, keihard te werken en een beetje geluk. Veel produceren, kwaliteit leveren en selectief exposeren. En: op het juiste moment op de juiste plek zijn.

En dat was Elisa Lejeuz in New York. Ook zij voelt het; ze zit in een momentum. Alles lijkt ineens mee te zitten. Het geluk valt haar kant op. Ze wordt gevraagd, in plaats van zich aan te bieden. Ze wordt herkend. Haar fashion design wordt gelanceerd door haar kunstwerken. En andersom. U zult het zien. Fusion, fashion wordt beeldende kunst en beeldende kunst wordt fashion. Fusion viel te zien tijdens de Christmas Show Case, Fashion Week Curaçao begin december. De solo-expositie van Lejeuz bij galerie Brakke Put Mei Mei duurt tot 6 januari 2013.

www.elisalejuez.com

Gijs de Rooij is cultuurwetenschapper, woonachtig op Aruba en werkzaam als beleidsmedewerker bij het Ministerie van Economische Zaken, Socaiae Zaken en Cultuur. Contact: G_derooij@hotmail.com

Foto van de week

Lena Lekatompessy is een fervent duikster. Ze is vooral dol op de koffervis (Trunkfish). Onlangs maakte ze deze foto's tijdens duiken bij de Waterfabriek (Victor Beach) en bij San Juan, waarop te zien is hoe bijzonder dit geliefde visje is.

Heeft u een mooie foto? Stuur hem naar napa@amigoe.com

Thuis

Uitvoering

Ik ben deze week naar een concert geweest van Harold en Jorge Martina. Twee bevlogen mucisi. Nu ken ik Harold al heel lang. Eind jaren tachtig was ik bevriend met zijn vriendin van toentertijd. Ik ben nog naar een muziekuitvoering geweest van hem in de muziekschool. Dat heette toen inderdaad een uitvoering. Nu heet het een concert.

Toen vond ik hem al virtuoos spelen. En aangestoken door zijn enthousiasme heb ik pianolessen genomen bij de heer Dominico Herrera. Ik speelde al jaren piano, had ook al jaren les gehad, maar zeer klassiek. Ik wilde ook Antilliaanse walsen kunnen spelen.

Het geluk was dat Herrera vlakbij het MIL, het Maria Immaculata Lyceum, woonde en les gaf. Ik kon daarom vanuit school, soms in tussenuren, bij hem terecht. Ik ben er nog reuze trots op dat ik bij hem les heb mogen volgen. Ik moet voor hem een goed-doel-actie zijn geweest. Zo'n leerling die het nooit zal leren, maar waar je wel in blijft investeren. Tegen beter weten in. Het was namelijk redelijk kansloos om mij deze moeilijke partituren te leren spelen, maar ik kwam trouw elke week weer om op zijn piano wat heen en weer te riedelen. Wat veel meer dan dat was het niet. Ja, de noten los van elkaar spelen was geen probleem, maar het waren geen mazurka's, Antilliaanse walsen of danza's. De swing was er niet.

Wat ik er wel heb geleerd, was goed bidden. Bij binnenkomst van de eerste les begon Herrera te bidden. En het einde van de les was altijd duidelijk. De handen werden weer gevouwen. Als tiener, die niet veel met het geloof had, was dit enigszins vreemd, maar goed, het had een hoger doel, die walsen leren.

Nu, na al die jaren, denk ik dat de heer Herrera toen al de hulp inriep van onze lieve Heer, om mij die muziekstukken te leren spelen. Helaas, het heeft niet mogen baten.

Ik genoot daarom extra van dit concert. De klanken en ritmes vulden mijn hart en dat van de rest van de zaal. Met name bij de toegift, waarin Atardi van Rudy Plaate werd gezongen en gespeeld. De zaal werd uitgenodigd om mee te zingen en wij gaven hier massaal gehoor aan. Even, heel even, waren we met zijn allen niet in Den Haag, in een hotel, maar op Curaçao. In de warmte, die we op dat moment en masse misten.

Na afloop heb ik Harold nog even opgezocht. Het duurde even voordat bij hem de herkenning kwam. Het was dan ook bijna vijfentwintig jaar geleden dat wij elkaar voor het laatst zagen. Ik vertelde hem dat ik jaloers was op zijn spel. Dat ik ook graag de Antilliaanse muziek zou willen kunnen spelen. Zijn tip is goud: speel de muziek alsof je hem danst. Nu hoef ik alleen nog op zoek naar een goede dansleraar die mij de Antilliaanse wals kan leren. Dan komt de rest vanzelf.

Monique Casimiri

Mon Art Gallery:

Bejeweled

Voor het vierde achtereenvolgende jaar staat Mon Art Gallery in de feestmaand december in het teken van sieraden.

JP Design Studio

Under Water III - Mimi van Bindsbergen

Tijdens de expositie Bejeweled 2012 zijn armbanden, halskettingen, ringen en oorbellen te zien en te koop van Curaçaose sieradenontwerpers en kunstenaars: Ans Mezas Hummelink, Margo Nelissen, Nicole Winkel Querido, Rebecca Paz, Lara Schweighofer en Elena Puntin.

De sieraden van drie ontwerpers zijn voor het eerst te zien tijdens de Bejeweled-expositie, namelijk van Linda Lou, JP Design Studio, beide uit Curaçao en van de Surinaamse Jeranie Tam Smit. Tot 15 december kunnen de sieraden dagelijks bezichtigd worden tussen 10.00 en 19.00 uur (met uitzondering van zondag). Om het jaar passend af te sluiten toont Bejeweled ook schilderijen van de selectie kunstenaars die regelmatig in Mon Art Gallery exposeert: Frits Adriaans, Jan Gilbert, Ria Houwen, Marlies Schoenmakers, Rita Mendes-Flohr, Marcel van Duijneveldt, Herman van Bergen, Merly Trappenberg, Astrid Kwanten, Carola Auceps, Nicole Hoogendijk, Michele Meijs, Margreet Rosttonn, Jeanine Rubiana, Ariadne Faries, Carlos Blaaker, Mimi van Bindsbergen, Annemieke Dicke en Helen Martina.

Op zaterdag 8 december zijn er meer culturele activiteiten, die goed te combineren zijn met een bezoek aan Mon Art Gallery. Zo vindt zaterdag tussen 10.00 en 16.30 uur ook de eerste van drie Mon Art Boekenmarkten plaats waarbij verschillende schrijvers aanwezig zijn om hun boek te signeren.

Om het jaar passend af te sluiten toont Bejeweled ook schilderwerken van de selectie kunstenaars die regelmatig in Mon Art Gallery exposeren: Frits Adriaans, Jan Gilbert, Ria Houwen, Marlies Schoenmakers, Rita Mendes-Flohr, Marcel van Duineveldt, Herman van Bergen, Merly Trappenberg, Astrid Kwanten, Carola Auceps, Nicole Hoogendijk, Michele Meijs, Margreet Rosttonn, Jeanine Rubiana, Ariadne Faries, Carlos Blaaker, Mimi van Bindsbergen, Annemieke Dicke, Serena Janet Israel en Helen Martina.

Filmhuis

Des Hommes et des Dieux

In het filmhuis van de Openbare Bibliotheek is volgende week donderdag de film 'Des Hommes et des Dieux' te zien. De film werd genomineerd voor 36 prijzen op filmfestivals in Argentinië, Cannes, Londen, Palm Springs, Christopher, Étoiles d'Or en winnaar van 12 prijzen voor onder meer beste film, beste buitenlandse film, beste mannelijke bijrol.

Een klooster, ergens hoog in de Maghrebijnse Bergen in de jaren 90. Acht Franse monniken leven er in harmonie met hun islamitische dorpsgenoten. Ze helpen hen in hun werk, nemen deel aan hun festiviteiten en waken over hun medische gezondheid. Terreur en geweld nemen echter langzaam maar zeker de bovenhand in de regio. Ondanks het toenemende gevaar dat hen omringt groeit de vastberadenheid onder de monniken om te blijven. Wanneer ze besluiten om enkele gewonde terroristen te behandelen, reageren de autoriteiten furieus en zetten hen onder druk om terug te keren naar Frankrijk. Een verhaal over waarden die geconfronteerd worden met fundamentalisme.

Donderdag 13 december 19.00 uur
Plaats: Auditorium van de Nationale Bibliotheek te Scharloo
Leden: 2,50 gulden (op vertoon van geldige bibliotheekpas)
Niet-leden: 5 gulden

Culturele Agenda

KUNST & EXPOSITIES

Caribbean: Crossroads of the World
De spraakmakende 'must-see'-tentoonstelling 'Caribbean: Crossroads of the World' in het Museo del Bario en in het Queens Museum of Art in New York, is nog te bezichtigen tot 7 januari 2013. Op de volgende sites kunt u alle informatie hierover vinden: http://www.elmuseo.org/en/event/caribbean-crossroads-world en http://caribbeancrossroads.org/about/exhibition/

Nothing is perfect
In Landhuis Bloemhof is nog t/m 9 januari de tentoonsteling 'Nothing is perfect' te bezichtigen met werken van Julie Kooijman waaronder mannelijke en vrouwelijke torso's, schalen en olieverfschilderijen met impressies van Curaçaose stegen en monumenten. Openingstijden dinsdag t/m zaterdag van 09.00 - 14.00 uur.

Mon Art Gallery
Voor het vierde achtereenvolgende jaar staat Mon Art Gallery in de feestmaand december in het teken van sieraden. Tijdens de expositie Bejeweled 2012 zijn armbanden, halskettingen, ringen en oorbellen te zien en te koop van Curaçaose sieradenontwerpers en kunstenaars.
Om het jaar passend af te sluiten toont Bejeweled ook schilderwerken van de selectie kunstenaars die regelmatig in Mon Art Gallery exposeren.
Mon Art Gallery is gevestigd in het Rif Fort, Otrobanda.
(zie kader)

'Minus 400 Feet'
De onderwaterfotografie expositie 'Minus 400 Feet' van Monique Harbers is nog tot medio januari 2013 te zien in het Maritiem Museum, gevestigd aan de van den Brandhofstraat 1. Openingstijden: dinsdag t/m
zaterdag van 9.00 -16.00 uur. Voor meer info: www.moniqueharbers.com

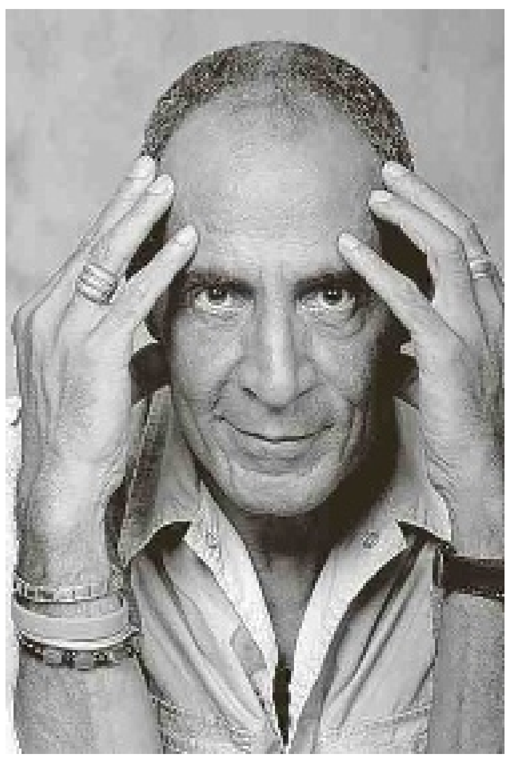

Felix De Rooy presenteert op 16 december zijn boek bij Teatro Luna Blou

De vogels van Curaçao
Expositie aquarellen 'De vogels van Curaçao' van Marianne van Veen op Curaçao. Haar werken zijn te omschrijven als realistisch met veel aandacht voor details. Tot en met eind december exposeert zij haar aquarellen in restaurant E Lanternu, Fontijn 20 aan de Weg naar Soto. De expositie is, met uitzondering van dinsdag, dagelijks geopend van 10.00 tot 14.00 uur en van 17.00 tot 22.00 uur.

MUZIEK

Kerstconcert Salzbach Jazz Trio
Zondag 9 december organiseert Asosiashon Afasia Kòrsou (AAK) een kerstconcert met medewerking van het Salsbach Jazz Trio. Dit kerstconcert wordt gehouden in CCC Emmastad en de aanvang is om 16.00 uur. Het kerstconcert wordt georganiseerd om fondsen te werven.
Kaarten kosten 50 gulden en zijn te verkrijgen bij bestuursleden van AAK (telnrs. 520-7025/ 540-3047/517-4541). Meer informatie is te vinden op website www.afasiakorsou.org

Hommage aan Rudolf Th. Palm
Het Cultureel Comité van de Fortkerk presenteert in samenwerking met de Stichting Palm Music Foundation een hommage aan de musicus, componist, organist en pianist Rudolf Th. Palm (1880 - 1950) met een concert uitsluitend met werken van Rudolf Palm voor piano, viool, zang en dans op 13 december om 20.00 uur in de Fortkerk. Kaarten à 50 gulden zijn verkrijgbaar bij Mensing's Caminada. Muzikale medewerking verlenen Robert Rojer (piano), Livio Hermans (piano), Wim Statius Muller (piano), Eric Gorsira en Eva Weertman (viool), Harry Moen met Grupo Serenada en Jair Konter (piano), Oswald Specht (zang) en Johnny Kleinmoedig en zijn combo.

DANS & THEATER

Ego Documenta. 'The testament of my ego, in the museum of my mind'.
Felix de Rooy, een icoon in de Caribische kunstgeschiedenis, presenteert op 16 december zijn levenswerk in een autobiografie in Teatro Luna Blou.
De Rooy is een door vele culturen gevormde ziel, die zich altijd op een intense en vaak gelouterde manier zichtbaar en voelbaar maakt. Door zijn diversiteit en grootheid is hij internationaal bekend. Zowel in het Caribisch gebied als in Europa. Hij maakte werk op Curaçao, in Suriname, Nederland en bijvoorbeeld Barbados. In 45 jaar heeft De Rooy een indrukwekkend oeuvre opgebouwd. Zijn diversiteit uitte zich in beeldende kunst, theater, film, tentoonstellingen en literatuur. Zijn werk heeft een eigen signatuur en is altijd van zeer hoge kwaliteit. Dit oeuvre vatte hij samen in zijn autobiografie.
16 december om 20.00 uur.
Locatie: Luna Blou.
Entree: Gratis (kaartjes verkrijgbaar bij kassa Luna Blou).

Shining Stars!
De dansvoorstelling 'Shining stars' is van Sulaika Lourens. Al acht jaar zorgt ze voor dit geweldige theaterstuk. Shining Stars is een dansvoorstelling met verschillende dansgroepen. Dit jaar heeft het als thema The Mystery Of The Shining Stars. Het is muziektheater met dans, zang en toneel. Nieuwsgierig? Kom dan snel kaartjes halen voor deze voorstelling.
The Mystery Of The Shining Stars,
9 december om 20. 00 uur.
Locatie: Teatro Luna Blou
Entree: 25 gulden.

FILM

'Short Movies, BIG Stories'
De voorbereidingen voor de tweede editie van het Curaçao International Film Festival Rotterdam (Curaçao IFFR) zijn in volle gang. Curaçao IFFR organiseert dit jaar weer de filmcompetitie 'Short Movies, BIG Stories', bedoeld voor jongeren in de leeftijd van 13 - 21 jaar.
Maak - individueel of in een groep van maximaal drie personen - een korte film van maximaal 5 minuten. Er zijn vier categorieën: Documentaire, Fictie, Muziek Video of Animatie. De thema's waaruit kan worden gekozen zijn: All that Salsa, Miracles en Forgotten Trades.
De winnaar van elke categorie wordt beloond met de Juryprijs van maar liefst duizend gulden.
Voor uitgebreide informatie, voorwaarden en inschrijving, neem contact op met Curaçao IFFR via e-mail: projectciffr@gmail.com of bezoek de website: www.curacaoiffr.com
Inzendingen dienen uiterlijk 31 januari 2013 binnen te zijn bij: projectciffr@gmail.com

The Curaçao International Film Festival Rotterdam (Curaçao IFFR) organiseert tevens een digitale zwartwit-fotografiewedstrijd voor iedereen op Curaçao: Denk zwartwit en toon die creativiteit met digitale foto's. Stuur deze foto's in voor 31 januari 2013. Voor alle voorwaarden ga naar www.curacaoiffr.com

Filmhuis Openbare Bibliotheek: Des Hommes et des Dieux
Genomineerd voor 36 prijzen op filmfestivals in Argentinië, Cannes, Londen,

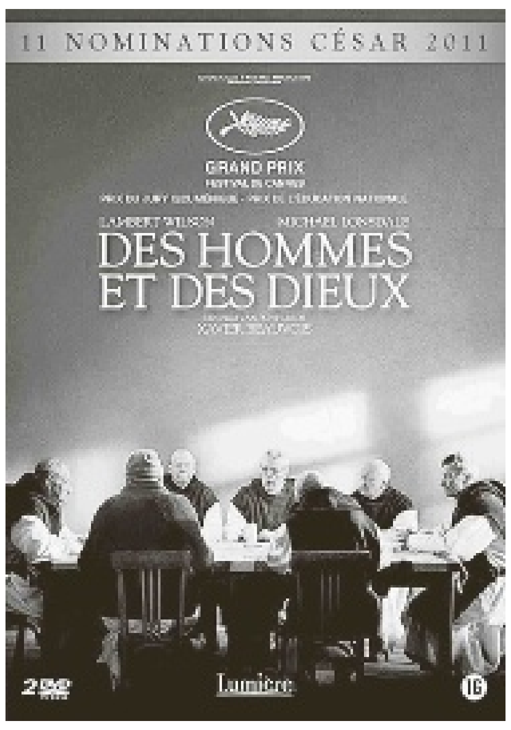

Palm Springs, Christopher, Étoiles d'Or en winnaar van 12 prijzen voor onder meer beste film, beste buitenlandse film, beste mannelijke bijrol.
Donderdag 13 december.
Tijd: 19.00 uur.
Plaats: Auditorium,
Nationale Bibliotheek, Scharloo.
Duur: 120 minuten.
Taal: Frans, ondertiteling in het Nederlands.
Kaarten verkrijgbaar bij de bibliotheek:
Leden: 2,50 gulden (op vertoon van geldige bibliotheekpas).
Niet-leden: 5 gulden.
(zie kader)

BOEKEN & LITERATUUR

Boekenmarkt Mon Art Gallery
Op 15 en 22 december houdt Mon Art Gallery een boekenmarkt. Boeken van onder anderen Eva Breukink, Hans Vaders, Elodie Heloise, Herman van Bergen. Leuk voor onder de kerstboom! Van 10.00 uur 's ochtends tot 16.30 uur in het Rif Fort, Otrobanda.

Biografie Pierre Lauffer
Het boek 'Pierre Lauffer. Het bewogen leven van een bevlogen dichter' ligt in de winkel. Een biografie van Pierre Lauffer geschreven door Bernadette Heiligers. Het boek gaat over Pierre Lauffer als dichter, schrijver en als mens, waarbij het verhaal wordt ondersteund door fragmenten uit zijn werk.
Uitgeverij In de Knipscheer
ISBN 978-90-6265-814-5

Terug tot Tovar
Begin deze maand vond bij de Mon Art Gallery in het Renaissance Rif Fort in Otrobanda de presentatie plaats van het boek 'Terug tot Tovar' van Hans Vaders. Terug tot Tovar is verkrijgbaar bij de lokale boekhandels en de Mon Art Gallery.
Uitgever: In de Knipscheer
ISBN13: 9789062656974

Woestijnzand
Verhalenbundel van Elodie Heloise. 'Haar verhalen ontroeren, trekken je aan je jas, stemmen tot nadenken. Maar vooral doen ze de lezer sympathie opvatten voor Curaçao', aldus Koos van den Kerkhof in zijn recensie in de Ñapa.
Uitgever: In de Knipscheer
ISBN 978-90-6265-803-9

VARIA

Landhuis Groot Santa Martha
Iedere eerste zondag van de maand houdt Landhuis Groot Santa Martha een Open Dag. Er is een keuze uit verschillende soorten krioyo-maaltijden, een buffet, lekkernijen en drankjes. Ook zijn er producten van de werkplaatsen te koop.
Tijd: 09.00 - 15.00 uur.
Toegang volwassenen: 2,50 gulden. Kinderen: 1 gulden.
Voor meer informatie: telefoon 864-7287.

Ascencion
Iedere eerste zondag van de maand is er vanaf 10.00 uur Open Huis op landhuis Ascencion. De toegang is gratis. Om 11.00 uur is er een rondleiding om en

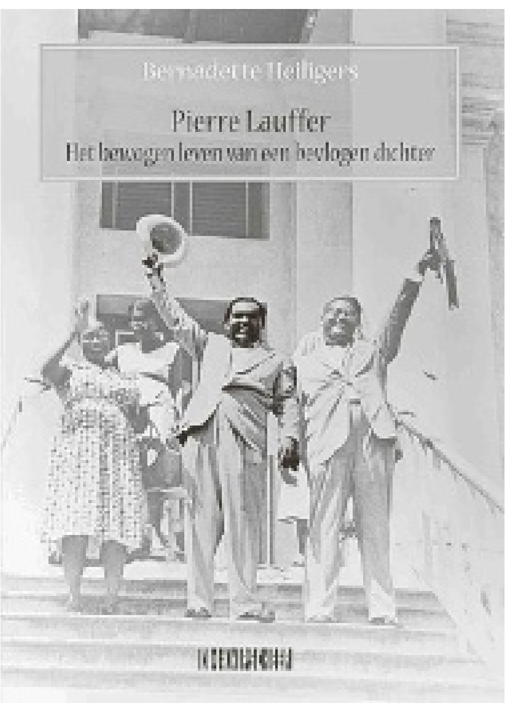

door het landhuis.
Stichting Vormingscentrum Landhuis Ascension organiseert vrijwel iedere donderdag rondleidingen over de plantage en omgeving. Vanaf 08.30 uur bent u welkom. De rondleiding duurt ruim een uur. Deelname is uitsluitend mogelijk bij opgave via tel: 864-1950, 518-7265 of per mail: info@landhuisascencion-curacao.com.

NIEUW & OPMERKELIJK

Curaçao Art Calendar 2013
De Curaçao Art Calendar 2013 toont niet alleen de prachtige binnenstad, maar overtuigt waarom eigenlijk heel Curaçao als Werelderfgoed beschouwd mag worden. De Curaçao Art Calendar is op Curaçao verkrijgbaar bij Mon Art Gallery en boekhandel Mensing's Caminada voor 49,50 gulden. Mon Art Gallery verkoopt ook de originele aquarellen van de kalender. In Nederland is de kalender verkrijgbaar via Karin van Bergen: karin_vanbergen@hotmail.com, telefoon +31 (0) 24 6630 438 of +31 (0) 6 3832 2946. De prijs is 21,90 euro (inclusief BTW, exclusief verzendkosten). De kalender is in zijn geheel te bekijken op www.monartgallerycuracao.com

Workshop Art2gether
De laatste kinderworkshop van dit jaar is op zaterdag 15 december van 10.00 tot 12.00 uur. Incl. materiaal, limonade en iets lekkers, 37,50 gulden. Kinderen kunnen het plezier van schilderen ervaren als ontspanning en zelfexpressie.

NOTEERT U ALVAST

'Sing along'
Zaterdag 22 december om 19.30 uur organiseert de Curaçaosche Kunstkring weer haar 'Sing Along'-kerstconcert in de Fortkerk. Bekende en minder bekende liederen worden gespeeld en gezongen, soms samen, soms apart. In de pauze is er glühwein, kerstbrood en chocomel. Kaarten à 35 gulden en 5 gulden voor de jeugd zijn bij de bekende adressen verkrijgbaar vanaf 10 december.

De Culturele Agenda verschijnt iedere zaterdag in de Ñapa. Stuurt u alle info s.v.p. naar: agenda.cultuur@gmail.com.

Medisch

Vragen over... aften

Tekst: Wouter Mol

Wat zijn aften?
Aften zijn pijnlijke zweertjes in de mond met een doorsnede van drie tot vier millimeter. De plekjes zijn grijswit of geel met een rode ontstoken rand.

Wat zijn de verschijnselen?
Aften komen vooral voor op de onderzijde van de tong, op de mondbodem, het slijmvlies van de wang en de binnenzijde van de lip, maar soms ook in de keel. Er wordt onderscheid gemaakt in kleine ('minor') aften en grote ('major') aften en herpetiforme aften.

Kleine aften komen het meeste voor, bij ongeveer 90 procent van alle aangedane patiënten. De zweertjes zijn kleiner dan 1 cm, zijn matig pijnlijk en genezen doorgaans spontaan binnen 1 à 2 weken zonder littekenvorming. Deze aften kunnen vaak terugkomen; de meeste patiënten hebben 2 à 4 'aanvallen' per jaar. In de loop van de jaren neemt het aantal van dergelijke aanvallen over het algemeen af.

Grote aften behoren tot een ernstiger vorm die voorkomt bij ongeveer 10 procent van alle mensen met aften. Ze zien er hetzelfde uit als kleine aften, maar zijn groter dan één centimeter en zijn dieper. Ze genezen langzaam in een periode van 10 tot 30 dagen en laten een litteken achter. Deze zweren kunnen ernstig ongemak met veel pijn, koorts, opgezette lymfeklieren en algemeen ziek zijn veroorzaken. Bij deze patiënten komen soms ook aften voor op de geslachtsorganen (penis, scrotum, schaamlippen, vagina) of rond de anus.
Herpetiforme aften, hebben niets met herpes te maken, komen met vele tegelijk voor, soms zelfs met 100 tegelijk. Heel pijnlijk. Situeert zich ook op het zachte verhemelte, een plaats die anders minder gevoelig is voor aften, is kleiner dan 1 cm en geneest zonder littekens na 10 tot 15 dagen.

Komen aften vaak voor?
Aften komen zeer veel voor: ongeveer 20 procent van de bevolking heeft wel eens last van. Bijna iedereen heeft in zijn leven wel eens een afte gehad. De meeste mensen met aften hebben af en toe wat ongemak van kleine pijnlijke zweertjes die na 1 à 2 weken weer spontaan genezen. Anderen hebben echter vaak terugkerende, grote en heftig pijnlijke zweren in de mond die een ware kwelling kunnen zijn.

Hoe ontstaan aften?
Helaas is de oorzaak van aften onduidelijk. Een besmetting met een virus of bacterie kan de oorzaak zijn. Vaak steken ze de kop op bij een verminderde lichamelijke weerstand, een slechte mondhygiëne, overgevoeligheid voor bepaalde voedingsmiddelen of stress. Ze kunnen ontstaan door bijten op de tong of de binnenkant van de wang of door het eten van heet voedsel. Soms zijn aften het gevolg van een scherp randje aan een tand of kies of een slecht passend kunstgebit. Een misverstand is dat aften ontstaan door een vitaminetekort.

Grote aften kunnen soms een uiting zijn van een onderliggende ziekte. Hiertoe behoren de zogenaamde ziekte van Behçet (auto-immuunziekte), bloedziekten door gebrek aan ijzer, vitamine B12 of foliumzuur en darmziekten zoals coeliakie (overgevoeligheid voor gluten), de ziekte van Crohn en colitis ulcerosa. Ook mensen met HIV/Aids kunnen op aften lijkende zweren in de mond krijgen.

Is er een relatie met de menstruatie van de vrouw?
Een overtuigende relatie tussen aften en de menstruatie-cyclus is nooit aangetoond. Toch komt het af en toe voor dat aften bij vrouwen verdwijnen tijdens het gebruik van de pil of tijdens de zwangerschap.

Kunnen aften door stress komen?
Stress wordt over het algemeen als een belangrijke provocerende factor beschouwd. Waarschijnlijk omdat dit de algemene weerstand verlaagt.

Speelt voedselallergie een rol bij het ontstaan?
Veel mensen met aften denken dat deze veroorzaakt worden door voeding. Allerlei voedingsmiddelen, conserveringsmidden en kleurstoffen zijn in de loop van de jaren verantwoordelijk gehouden voor het ontstaan van aften. Het bewijs daarvoor is nooit geleverd, maar in individuele gevallen zou een reactie op voeding of toevoegingen daarin een rol kunnen spelen.

Wat kunt u er zelf aan doen?
Zorg voor een optimale geestelijke en lichamelijke conditie en een goede mondhygiëne. Kauw bewust. Poets uw tanden niet te hard. Als de klachten draaglijk zijn, kunt u het beste de spontane genezing, die meestal vijf dagen duurt, afwachten. Voorkom uitbreiding door voorzichtig te poetsen en rustig te eten.

Zijn er geneesmiddelen tegen aften?
Om de pijn te verlichten kunt u een aanstipvloeistof met lidocaïne gebruiken. Probeer het pijnlijke plekje droog te deppen met een schoon zakdoekje of tissue. Breng vervolgens de pijnstillende of ontsmettende vloeistof aan.
Ook een pijnstillende tablet zoals paracetamol kan verlichting bieden.
Ontsmettende (mond)spoelingen verminderen het aantal bacteriën in de mond. Chloorhexidine-mondspoeling (bijvoorbeeld Corsodyl), Kamillosan of waterstofperoxyde kunnen om die reden een gunstige werking hebben op aften. Ze versnellen de genezing echter niet.
Er bestaan ook chloorhexidine-zuigtabletten. Deze hebben een ontsmettende werking en daardoor wellicht enigszins effect op verdere uitbreiding en voorkoming van aften.
Probeer van de aften af te blijven, want het kapot maken van de blaasjes verergert de klachten.
Als u op een grote oppervlakte een pijnstillende vloeistof heeft gebruikt, mag u de eerste tijd niet kauwen. U kunt per ongeluk op uw tong of wang bijten en zo de klachten verergeren.

Heeft het zin om naar de tandarts te gaan?
Bij zeer ernstige klachten of bij het vaak terugkeren van de aandoening is het raadzaam om een tandarts te bezoeken. Deze kan aan het tandvlees en/of het mondslijmvlies vroegtijdig een ernstige infectieziekte signaleren. De klachten kunnen ook het gevolg zijn van een scherp randje aan een gebitselement. De tandarts kan dit verhelpen. Ook wanneer de klachten het gevolg zijn van een slecht zittende gebitsprothese, is het verstandig om een tandarts te raadplegen.

Wouter Mol is huisarts te Curaçao.

Mens & Psyche

Introvert

De beroemde psycholoog Carl Jung beschreef in 1917 introversie als 'een inwaartse stroom van psychische energie naar de diepte van de psyche'. Introversie wordt soms ten onrechte in verband gebracht met autisme of een psychische stoornis. Helaas, een hardnekkig misverstand. Bill Gates (Microsoft) en Mark Zuckerberg (Facebook) zijn twee introverte persoonlijkheden die verantwoordelijk zijn voor grote financiële successen in de afgelopen jaren en hebben met hun werk de hele wereld veranderd.

Tekst: Milangela Plate

Introversie is een soort temperament, een karaktereigenschap, dat op een aantal manieren tot uiting kan komen. Bij een introvert persoon is de focus meer naar binnen gericht. Zij hebben vooral aandacht voor de eigen gevoelens en gedachtes en richten zich in mindere mate op andere mensen. Introverten zijn geregeld in gedachten verzonken, maar zijn zich hier niet altijd van bewust daar het een automatisme is. Ze kunnen andere mensen bovendien in verwarring brengen wanneer ze zelf overtuigd zijn dat ze iets verteld hebben, terwijl ze het alleen maar hebben gedacht en kunnen vaag overkomen in hun verhaal doordat zij bijvoorbeeld slechts een deel van hun gedachten verwoorden, ervan uitgaande dat de ander hun gedachtegang meteen oppikt en volgt. Introverten hebben veelal meer tijd nodig om ideeën en oplossingen in zich op te laten komen. Hun geheugen is goed, maar het ophalen van informatie uit het langetermijngeheugen kost wat meer tijd. Introverten zijn doorgaans rustige personen die niet snel op de voorgrond zullen treden.

Milangela Plate is psycholoog/gerontoloog.
Email: milangela.plate@takecare.an

Introverte personen voelen zich over het algemeen niet thuis in grote gezelschappen. Hun voorkeur gaat uit naar één-op-één-gesprekken. Vaak moet er (in grotere gezelschappen) expliciet naar hun mening gevraagd worden. Het kan opvallen dat een introvert persoon tijdens een gesprek minder oogcontact maakt, niet vanwege autisme of verlegenheid, maar omdat hij zich op die manier het beste concentreert op de boodschap van de ander. Reageren op een boodschap kan meer tijd kosten, omdat een introvert persoon doorgaans meer tijd nodig heeft om de boodschap op zich in te laten werken en een gefundeerd antwoord te formuleren. Een typisch voorbeeld van introversie is die persoon die in een gesprek terughoudend is en in de laatste minuut, bij wijze van spreken met de deurklink in de hand, ineens losbarst.

In tegenstelling tot sommige extraverte mensen zijn introverten bijna nooit dominant. Het zijn meestal geen leiderschapsfiguren die een groep meeslepen in hun enthousiasme, maar eerder mensen die men kan inschakelen als expert. Grote avonturiers zullen het evenmin worden: het liefst doen mensen met een introvert karakter één ding tegelijkertijd en nemen ze zo min mogelijk risico's.

In een partnerrelatie kan een introverte partner irritaties opwekken, omdat deze gesloten overkomt. Hoewel introverten over het algemeen een kleine vriendschapskring hebben, zijn hun vriendschappen meestal wel hecht en is het contact diepgaand.

Introvert vs extravert
Een groot verschil tussen introverte en extraverte mensen zit in hun 'energie'. Waar extraverte personen 'outgoing' zijn; graag onder mensen en bezig met veel en/of afwisselende (sociale) activiteiten en daar hun energie uit halen, is een introvert persoon doorgaans veel meer gesteld op regelmaat en rust en is hij graag op zichzelf of in een klein intiem gezelschap.

Ook in stress-situaties reageren extraverten en introverten verschillend. Toenemende druk zal in het gedrag van een extravert duidelijk aanwezig zijn in het denken en handelen: steeds drukker worden, sneller lopen en praten. Een introvert zal bij toenemende spanning juist stiller en stiller worden, niemand merkt iets aan hem. Wanneer de stress teveel wordt en de emmer overloopt zie je tegengestelde bewegingen ontstaan. Een introverte persoon zal op een gegeven moment kunnen 'exploderen'; plotseling richten zij zich (foeterend) naar buiten en naar hun omgeving. Tot grote schrik van de omgeving, die niets zag aankomen. Een extravert persoon zal bij een overdaad aan stress vaak juist 'imploderen'; alle energie is in één klap weg en hij raakt tijdelijk naar binnen gekeerd en ziet zich genoodzaakt zijn rust te pakken.

Zelf omgaan met introversie
Zo'n 30 procent van de mensen is introvert. Zoals vaak gebeurt bij minderheden, legt dit een druk om te conformeren aan het gedrag van de meerderheid. Vooral in een moderne en snelle samenleving zijn mensen met een extravert karakter in het voordeel; extraverten worden gezien als energieke, goedgebekte, flexibele en sociale mensen. Een 'introvert' kan daarentegen worden gezien als teruggetrokken, stil, verlegen, traag, passief, weinig betrokken en/of subassertief.

De meerwaarde die een introvert kan hebben voor bijvoorbeeld een team of organisatie, kan over het hoofd worden gezien of onderschat, omdat een introverte persoon zich niet of onvoldoende profileert. De meerwaarde van een introvert karakter ligt vooral daarin dat introverten de creatieve en analytische denkers binnen een team zijn. Wellicht is hun denken ook trager omdat introvertere mensen zaken vanuit verschillende kanten bekijken en daarbij ook hun verbeeldingskracht gebruiken.

Het is zinvol om inzicht te verkrijgen in uw eigen gedrag en te (h)erkennen dat u van nature een extravert danwel introvert karakter heeft. Zo kan men bijvoorbeeld bij de keuze van een baan zijn introversie als sterkte inzetten. Een baan als vertegenwoordiger, kan erg uitdagend zijn, maar zorgt er ook voor dat u op uw tenen moet lopen. Zo ook in een baan waar men werkt in grote teams of intensieve of steeds wisselende samenwerkingsverbanden.

In een baan waarin de introverte persoon zijn analytische en creatieve kijk op dingen kan inzetten, komt hij dan mogelijk beter uit de verf en zal hij zich beter op zijn plaats voelen. Rekening houdende met de eigen karaktereigenschap kan het ook van belang zijn om te letten op bijvoorbeeld bedrijfsgrootte en bedrijfscultuur.

Introverte persoonlijkheden zien we vaak terug in de wetenschap en ICT, terwijl extraverte persoonlijkheden hun talenten inzetten in de wereld van 'sales' en consultancy. Een samenwerking tussen beide persoonlijkheden kan resulteren in een uitermate sterk teamverband, waarbij de introvert als het ware de productbedenker op locatie is en de extravert op pad gaat, het product aan de man brengt en het in een mum van tijd weet te verkopen.

De Kathedraal van Doornen:

‘Prikkelen tot nadenken’

Na een jaar of tien dromen en plannen is het dan eindelijk zover: het eerste blok van de Kathedraal van Doornen van Herman van Bergen zal binnenkort worden gelegd. Er volgen dan nog 2099 blokken om uiteindelijk samen uit te rijzen tot een meesterlijk bouwwerk.

Tekst: Lisette Keus

Het plan evolueerde van droom tot werkelijkheid, ontstaan uit de vrije geest van de kunstenaar, gedragen door een brede groep in de gemeenschap. Het is een kunstwerk, een geschiedenisles, een kans, maar bovenal een levensles, een schreeuw om bewustzijn en het moet prikkelen tot nadenken.

Antwoord

Op de kaalslag van Curaçao door de kolonisten en de invoer van de geiten de al het groen aten, gaf de aarde acacia turtuosa -we mogen het niet van hem zeggen, maar doen het toch, ook wel de pikaplant - als antwoord. Je zou bijna kunnen zeggen dat het een zeer geprikkelde reactie was op wat mensen het land en haar bevolking toentertijd aandeden. Van Bergen voegt hieraan toe dat de aarde dit deed om verdere indringers tegen te gaan. En juist deze struiken gebruikt Van Bergen voor het maken van de kathedraal van 17 meter bij 17 en 5 meter hoog.

Van Bergen: “De Kathedraal van Doornen is een project waar ik al heel lang mee bezig ben, en nu is het zover. Het eerste blok van een proefmuur wordt gelegd bij mij in de tuin, maar uiteindelijk komt de kathedraal bij Bloemhof te staan.”

Een groots bouwwerk wat verschillende disciplines samen moet gaan brengen, want niet alleen zal de kathedraal een kunstwerk zijn, ook zal het fungeren als een museum en komt er een podium bij waar optredens en lezingen gehouden kunnen worden.

De eerste maquette die Van Bergen maakte van de kathedraal was al in 2005. En hoewel de bouw van het bouwwerk vanaf nu nog ongeveer een jaar gaat duren, is Van Bergen zo blij als een kind: “Ik heb een droom gerealiseerd. Het is reëel. Het is er, het is gewoon zo.” En geef hem ongelijk, want wat is een jaar op de eeuwigheid, zo lang moet de kathedraal namelijk blijven staan volgens de beeldend kunstenaar.

Ook het gebied er omheen wordt ontwikkeld. Hij wil er een kunst- en cultureel park van maken, met de kathedraal als stralend middelpunt. Want stralend zal het worden. “De kathedraal wordt gebouwd van blokken gemaakt van de wabi, maar binnenin komen lichten, waardoor je een heel bijzonder effect krijgt. De kathedraal is overmacht, gevaarlijk, indoctrinerend”, en terwijl Van Bergen dit zegt verzwaart hij zijn stem om zijn woorden kracht bij te zetten. “Maar als de lampen aangaan wordt het goud”, zegt hij op een vrolijkere toon. “Dit contrast moet je doortrekken naar hoe wij als mensen zijn, een kwart van de mensen leeft op rozen, maar driekwart sterft omdat ze niets te eten hebben.”

Balans

We lopen door het atelier van de kunstenaar. Een atelier zoals je het je voorstelt: verfvlekken, verschillende werken door elkaar, de maquette van de kathedraal, projectplannen en foto’s. “Kijk dit is de rots achter landhuis Daniel, een Indianenhoofd. Dat is de vorm van de kathedraal, maar dan op de achterkant: een Indiaan in ruste. Het staat symbool voor het enige culturele, spirituele en religieuze met Moeder Aarde in de hoofdrol. Respect voor het leven an sich.” Het raakt Van Bergen, hij reageert zichtbaar emotioneel op het feit dat ‘de mensheid’ het maar niet lijkt te begrijpen.

“Als je nu weet dat er in het midden van de oceaan een plakkaat plastic drijft. Dat er olie de zee instroomt en de lucht vervuild raakt.” Ik daag Van Bergen uit met de opmerking dat dit gevolgen zijn van de ideeën ontstaan uit de - voor hem zo belangrijke - vrije geest van de mens. Van Bergen beaamt dit, maar...: “Die vrije geest wordt nu ook wel weer anders aangewend hoor, kijk maar naar de ontwikkeling van groene energie. Maar het is niet in balans, de natuur wordt niet met het juiste respect gebruikt. Wij gebruiken niet, wij misbruiken.”

Vrije geest

We vervolgen onze wandeling door zijn atelier; hij neemt me ondertussen mondeling mee in de ideeën van zijn project. “Toen Europeanen de Nieuwe Wereld ontdekten, bouwden ze overal kerken en kathedralen met in de hoeken de hoofden van de pausen die op je neerkijken.” Van Bergen kantelt zijn hoofd, kijkt me aan met een strenge blik en richt waarschuwend zijn wijsvinger naar me en zegt dan streng: “Zo van heey. Die controle. Nou, die hoofden maken wij ook, maar dan niet gemaakt van wabi, maar van puinsteen. En door de kathedraal komen overal nisjes met kunstwerken van andere kunstenaars van het eiland. Ik heb hen gevraagd om mee te werken en alles kan en mag.”

Want ook dat wil Van Bergen met de kathedraal proberen te vangen: de vrije geest. Van Bergen: “Het is een ode aan de vrije geest. Dat is namelijk de enige grond van een betere wereld. Het is de vrijheid die we elkaar geven en die je neemt. Een vrije geest is de basis van creativiteit.”

En uit de vrije geest van deze man kwam het idee van de Kathedraal van Doornen. Nu al geniet Van Bergen nationale en internationale bekendheid met zijn idee en gaf hij al meerdere presentaties in binnen- en buitenland. Maar vooral de erkenning van het Mondriaan Fonds in de vorm van de toezegging van een financiering stemt hem vrolijk. “Dat in een tijd dat er overal wordt bezuinigd, we dit voor elkaar krijgen is fantastisch! Ik ben daar heel dankbaar voor, net als voor de andere financiers en iedereen die hier wat in ziet. De Ronde Tafel, het Prins Bernhard Cultuurfonds, Bloemhof natuurlijk.”

Het is een unicum op de wereld en wordt voorzichtig al vergeleken met het ijspaleis in Quebec en de Sagrada Familia van Gaudi in Barcelona, aldus de trotse kunstenaar.

Van Bergen prikkelen

De kathedraal is van binnen een labyrint, wat eigenlijk ook de oorspronkelijke naam is: Labyrinth. Van Bergen ziet het al voor zich. “Bezoekers lopen dan door het labyrint met bijvoorbeeld een Ipad en leren ondertussen over kunst, over milieu, over hoe vreemd de mensen met elkaar omgaan; de ideeën achter het project.”

Van Bergen wil dat mensen hun ogen openen en zien wat er om hen heen gebeurt. Hij wil prikkelen tot nadenken. Dus wederom prikkel ik hem ook een beetje en confronteer hem met het feitje dat de ‘screens’ van Ipads en andere devices gemaakt worden van mineralen waarvoor er in de Himalaya hele bergen worden afgegraven. En ook of het kappen van de - ook al is het ‘maar’ - de acacia turtuosa valt te rijmen met zijn schreeuw om bewustzijn. “De acacia turtuosa kappen, dat vind ik zo’n domme vraag”, lacht hij.

“En ja, ik weet wel wat er allemaal gebeurt, ik ben me daar heel bewust van. Net als dat mijn materialen hier met de boot komen, wat ook een belasting is van het milieu. Maar anders kan je niets meer doen. Je moet je er alleen wel bewust van zijn.”

“Kijk, Moeder Aarde is dienstbaar, we kunnen veel nemen en ze blijft veel geven, maar er komt een moment dat het kusje anders wordt en het prikt.” Dan pakt hij er een werk van hem bij dat hij al eerder maakte: de ‘Beso di kunuku’, kussende lippen gemaakt van de wabi.

Community work

Het idee kwam van de kunstenaar, maar de uitvoering is zo gezegd een community work. “Kunstenaars zijn hyperautisten, het zijn egoïsten, maar dit is een community work. We zijn lastige mensen die met kunst vormgeven aan het individuele van de persoon. Maar ik zie kunst ook vooral als manier van communiceren. En de grootste kunst is het leven te leven. Het probleem is alleen dat we er niet mee bezig zijn het zelf te leven, we moeten allemaal in het vakje passen. Mensen zijn niet open in wie zij zijn en wat zij willen. Openheid lijkt wel een vergeten element in de opvoeding, men leert zich te sluiten uit verdediging. Het is juist belangrijk dat iedereen zichzelf kan worden en zijn, niet geconditioneerd en gesocialiseerd zijn.”

“Je wordt door schade en schande geconfronteerd met de donkere zijden van het leven, maar dat maakt je leven wel beter.”

Je eigen leven leven, echter zonder handreiking is vaak lastig. Daarom reikt Van Bergen een hand. Momenteel werken er - los van de hulp achter de schermen - behalve Van Bergen ook nog drie mannen mee. En uiteindelijk voor de bouw zelf zullen er rond de twintig jongeren worden gevraagd om mee te werken, allen onder leiding van Tony Pacial. De kunstenaar noemt hem de ‘Guide di Kaya’ en de jongeren komen van de ‘University of the street’. Van Bergen: “Dit project is ook bedoeld als een stukje educatie, om de jeugd bewust bij elkaar te brengen.”

Maar voor het zover is moet er acacia tortuosa gebracht worden, en veel ook. De jongens rijden af en aan met een volle pick-up met gekapte struiken. Curaçao is echter niet meer de grijze/bruine rots die het was; Curaçao is de laatste jaren steeds groener geworden, ook de wabi. Dus moesten ze een manier bedenken om de planten te ontdoen van de kleine groene blaadjes. “De gekapte planten leg ik bij de buren in de tuin”, vertelt Van Bergen lachend en wijst ondertussen naar een grote berg struiken en een aantal goedgevoede geiten. “De buren hebben geiten en die eten de groene blaadjes. Aan het einde van het project heeft de buurman allemaal dikke geiten en wij een kathedraal van doornen.”

Afbeelding uit het projectplan.

Herman van Bergen.

Maquette van de Kathedraal van Doornen.

De bouw

De doornen worden in mallen van 200 x 150 x 25 cm aan elkaar gehecht. Door de asymmetrische verdeling van de doornen grijpen ze al van nature in elkaar en deze hechting wordt verstevigd door er druk op uit te oefenen en het geheel dan in de mal te overgieten met een kunsthars genaamd mowolith.

Mowolith is een transparant opdrogende, milieuvriendelijke en weersbestendige lijmsoort. Onder de werktafels staan drupbakken, zodat geen druppel mowolith verloren gaat. De blokken worden na het drogen uit de mal gehaald, een eenvoudige handeling omdat de mallen aan de binnenkant met plastic zijn bekleed.

Tot slot worden de blokken dan afgewerkt en qua vorm nog iets strakker gemaakt en geïmpregneerd met een vuurvaste en vuurwerende spray, die ook gebruikt wordt voor stoffen in vliegtuigen, restaurants en hotels.

De volgende stap is het stapelen van de blokken. De bouwwijze is vergelijkbaar met de bouw van een huis, waarbij de blokken van elke laag de blokken in de onderliggende laag overlappen en waardoor een stevige muur ontstaat. Op de houten vloer worden roestvrij stalen pinnen aangebracht met een afstand van 75 cm tot elkaar, waar de blokken van de onderste laag overheen geschoven worden.

Bron: Projectplan Kathedraal van Doornen

Koloniale geschiedenis in lijvige atlas

Vorige week vrijdag werd in het Maritiem Museum te Amsterdam de Grote Atlas van de West-Indische Compagnie Deel II gepresenteerd. De omvang van het boekwerk maakt het lezen wat lastig, maar de kaarten en tekeningen zijn zo interessant, dat je dat snel vergeet.

Tekst: Jeannette van Ditzhuijzen

De postbode heeft moeite om het 12,5 kilo zware pakket naar de huisdeur te torsen. De afmetingen (40 bij 60 cm.) van de kolossale atlas maken het niet gemakkelijker. Niet bepaald een boek om in bed te lezen, is de eerste indruk. Maar als de atlas dan eindelijk opengeslagen op een lage tafel ligt - om het lezen en bladeren te vergemakkelijken - is het genieten geblazen. Want juist door het grote formaat zijn de kaarten en tekeningen goed te bekijken.

Centraal in de atlas staan de beide gebieden die ruim een halve eeuw geleden nog Nederlandse koloniën waren: Suriname en de Nederlandse Antillen (met de nadruk op Curaçao en Sint Eustatius). Bij elkaar nemen deze gebieden bijna tweederde van dit atlasdeel in. De overige kaarten gaan over West-Afrika, in het bijzonder Elmina en de andere vestigingen van de West-Indische Compagnie (WIC) aan de Goudkust (het huidige Ghana, deels Nederlands tot 1872) en de drie voormalige plantagekoloniën ten westen van Suriname, Essequibo, Demerara en Berbice (Nederlands tot 1803/1814), tegenwoordig de Republiek Guyana.

Het maken van een keuze uit de 1600 beschikbare kaarten die in binnen- en buitenland bij elkaar waren geharkt, was voor de makers niet altijd even gemakkelijk, liet Gijs Boink, een van de auteurs, weten. De dubbele en nauw verwante exemplaren vielen als eerste af. Weer andere waren op zo grote schaal gemaakt, dat ze zelfs in deze toch al grote atlas niet meer leesbaar zouden zijn.

Punda en Otrobanda

Na een strenge selectie bleef de helft over, maar dat is meer dan voldoende om de honger naar informatie over vervlogen tijden te stillen. Dankzij het enorme formaat kun je de kaarten en tekeningen over het algemeen goed bestuderen.

Hoewel bij de meeste kaarten en tekeningen van Curaçao de nadruk op het ommuurde Punda en Fort Amsterdam ligt, immers het bestuurlijke centrum van de kolonie, krijgt Otrobanda toch ook voldoende aandacht. Zo zie je duidelijk hoe aan de Overzijde geleidelijk steeds meer huizen staan ingetekend. Op een kaart van Johannes van Keulen uit 1737 (Afteekening van de Stad en Haven van Quiraçao met de Baaij S:t Anna) zijn bijvoorbeeld de contouren van de Breedestraat Otrobanda al duidelijk zichtbaar, terwijl op het huidige Scharloo Abou de werven staan ingetekend.

Of neem de schets uit 1807 waar de percelen van Otrobanda staan ingetekend compleet met eigenaren: 't Huijs & Gronden van de Cortijn, Aan Henrij Basden Toebehoorende, staat bij een enorm bijna vierkant stuk grond. Ten westen daarvan liggen de Gronden van Welgeleegen of Sogenaamd Habaaij behoorende aan de Hr van der J. Meulen. Een veel kleiner perceeltje heeft als tekst: Erf van de Weedw Striddels.

Slaven

In de inleiding van de atlas wordt gewezen op de afwezigheid van slaven en slavernij in de vele tekeningen. Af en toe worden op de plattegronden van de forten aan de Goudkust weliswaar 'slavengaten' vermeld, depotverblijven voor slaven, en staan op plantagekaarten 'negerhuizen' ingetekend, maar dat is het wel.

Maar er zijn uitzonderingen, zoals de tekening in vogelvluchtperspectief van de plantage Cornelis Vriendschap in Suriname. Volgens de makers lijken de slaven hier niet meer dan een bijrol als figuranten in het landschap te vervullen. Toch zie je op de tekening slaven die een boot met producten van de plantage roeien, terwijl in een andere boot vier slaven een blanke voortroeien. Een slaaf is aan het vissen, een ander loopt met producten op zijn hoofd en een derde loopt met een dichtgeslagen parasol achter zijn meester aan. Toegegeven, een van de slaven rust heerlijk uit op een akker, en dat lijkt onwaarschijnlijk op een Surinaamse plantage. Maar achter hem strekken zich keurig rechte velden uit met koffie en bananen, waar weer werkende slaven te zien zijn.

Een andere plaat met slaven stamt eveneens uit Suriname. Het is een op een foto lijkend schilderij van de Amsterdamse kunstenaar Dirk Valkenburg uit 1706 van vermoedelijk een slavenfeest. Een dertigtal slaven is hier afgebeeld en er wordt gedronken, gezoend en gedrumd. Valkenburg werd door directeur Jonas Witsen gecontracteerd om in Suriname te komen schilderen en tekenen. Hij woonde er twee jaar, maar keerde wegens gezondheidsproblemen terug.

Op een tekening van een Zuijker Plantagie op Sint Eustatius uit 1761 zijn de slaven ook prominent aanwezig. Zowel in het veld als bij de suikermolen zijn ze hard aan het werk. Ook hier zie je een van de slaven rustig onder een palmboom zitten. Zoals gezegd behoren deze voorbeelden in de atlas met 800 kaarten en tekeningen wel tot de uitzonderingen.

In het Elmina-deel staat een prachtig portret uit 1845 van de eerste Afrikaanse gereformeerde predikant te Elmina, Jacobus Johannes Eliza Capitein. Hij was slaaf, maar zijn eigenaar gaf hem de kans om in Leiden te studeren. De titel van zijn dissertatie luidde: 'Staatkundig-godgeleerd onderzoeksschrift over de slavernij, als niet strijdig met de christelijke vrijheid.'

Dankzij de interessante en uitgebreide bijschriften gaan de tekeningen en kaarten echt voor je leven. Dat maakt de atlas tot een absolute aanwinst voor eenieder die de koloniale historie bestudeert of er gewoon meer van wil weten.

T/m 31 december 2012 geldt voor Deel II: De Nieuwe WIC, 1674-1791 een gereduceerde actieprijs van 295 euro per exemplaar, inclusief verzendkosten binnen Nederland (dit laatste alleen bij rechtstreekse bestelling bij Uitgeverij Asia Maior/Atlas Maior). Per 1 januari 2012 is de reguliere winkelprijs van 350 euro van toepassing. 'Vrienden van het Nationaal Archief', KNAG-leden en houders van de Veteranenpas hebben recht op een extra korting van 50 euro per exemplaar, eveneens uitsluitend in geval van rechtstreekse bestelling bij Uitgeverij Asia Maior/Atlas Maior: www.asiamaior.nl.

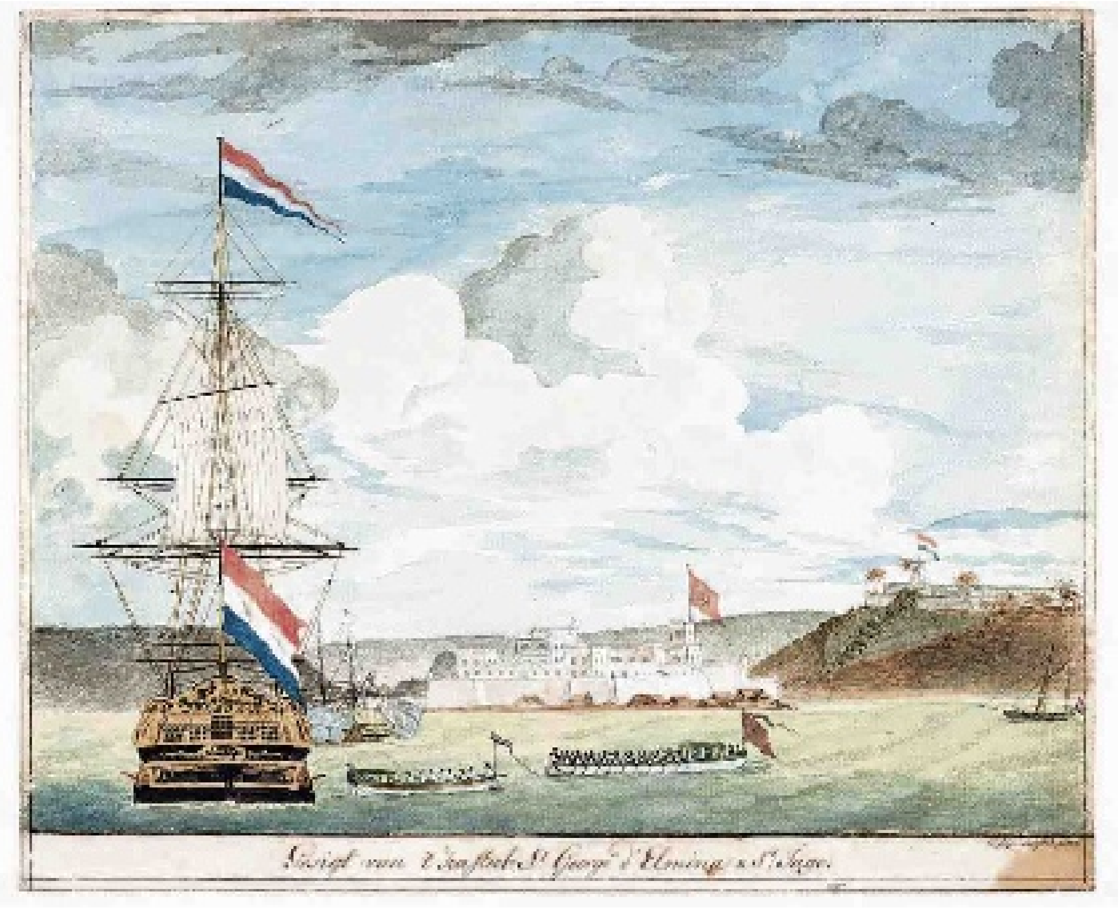

Het marinefregat Boreas voor Elmina in 1771. De afbeelding toont het officiële bezoek aan het hoofdkwartier van de WIC in Guinee, Elmina, op 15 juni 1771, op het moment dat kapitein Van den Velden en enkele van zijn officieren in de tentboot rechts worden afgehaald. De boot wordt geroeid door zwarten, vermoedelijk slaven. Links volgt de sloep van het fregat, geroeid door blanke mariniers. De maker van deze bijzondere tekening was Fredrik Jägerschöld, een Zweed die op de Boreas de positie van derde stuurman vervulde. (Collectie: Het Scheepvaartmuseum, A.2046(01))

De Eerste en Tweede WIC

De Grote Atlas van de West-Indische Compagnie beslaat twee delen. In deel I, uitgebracht in november 2011, staan kaarten, plattegronden en topografische afbeeldingen uit de tijd van de Eerste WIC (1621-1674), in het net verschenen deel II worden de kaarten uit de Tweede WIC (1674-1791) getoond.

De Eerste WIC richtte zich aanvankelijk voornamelijk op oorlogvoering tegen de Spaanse en Portugese vijanden en op de kaapvaart. De verwerving van een steunpunt in de Caribische Zee was cruciaal en zo werd Curaçao in 1634 aan de bezittingen van de WIC toegevoegd, nadat het Sint Maarten een jaar eerder was kwijtgeraakt aan de Spanjaarden. Aan de West-Afrikaanse kust, de zogeheten Goudkust, probeerde de WIC de macht van de Portugezen te breken. In 1637 slaagde de Compagnie erin het sterke Portugese fort Elmina aan de Goudkust in het huidige Ghana te veroveren. Meer Portugese forten volgden. Handel in goud bleek hier een lucratieve business voor de WIC.

Zo ontwikkelde zich geleidelijk een handelsorganisatie die belangrijker werd naarmate de WIC meer koloniën in de West kreeg. Desondanks lukte het na het einde van de Tachtigjarige Oorlog met Spanje in 1648 niet om deze handelsonderneming te laten voortbestaan. In 1674 was het zover en werd de Eerste WIC failliet verklaard.

Maar er volgde direct een doorstart - zoals dat in moderne termen heet - met nieuw kapitaal, zodat in hetzelfde jaar de Nieuwe of Tweede WIC een feit was. Deze WIC richtte zich uitsluitend op de handel, met name op de inmiddels beroemde driehoeksvaart: schepen brachten wapens en andere producten naar de Afrikaanse kust, waar goud en slaven werden ingeladen voor transport naar de West. Suiker, tabak, koffie, rum, katoen en andere producten van de plantages gingen vervolgens mee terug naar Europa.

Al in 1734 verloor de Tweede WIC het alleenrecht op de Nederlandse handel in haar octrooigebied. Toen zij na 1638 ook geen monopolie meer had op de slavenhandel, werd de Compagnie niet veel meer dan een beheerder van haar bezittingen in de West. In 1791 werd ook deze WIC failliet verklaard en de bezittingen ervan vervielen aan de staat.

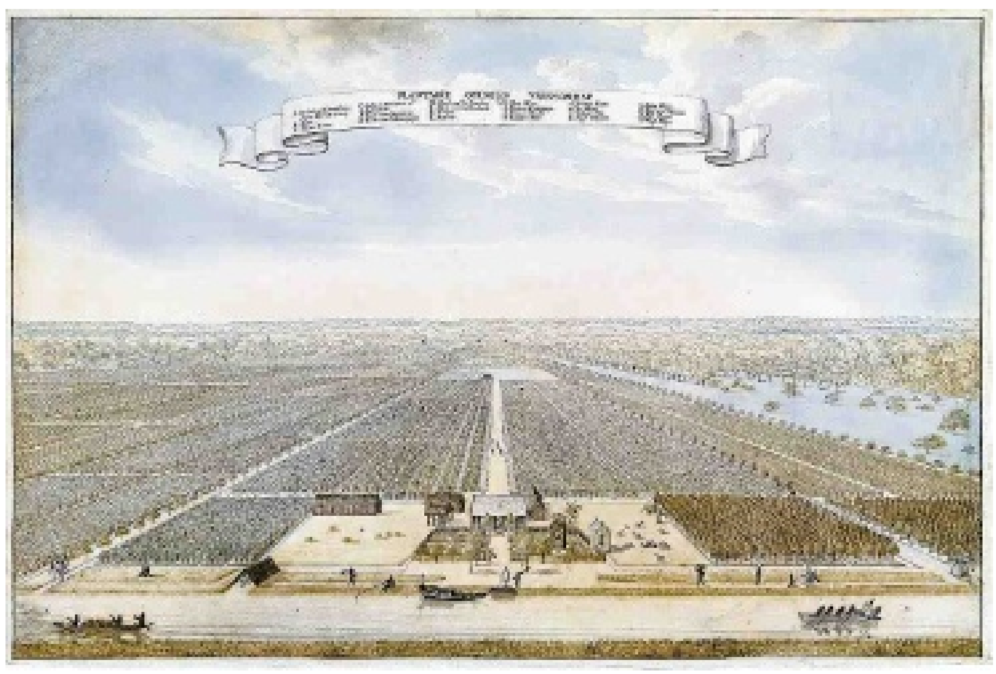

Deze fraaie perspectieftekening (1777-1792) van de plantage Cornelis Vriendschap in Suriname is een van de weinige topografische tekeningen en aanzichten die bekend zijn. De afbeelding is nog van bijzondere betekenis door de bijgaande verklaring en vanwege het voorkomen van slaven in de voorstelling, een grote zeldzaamheid in de zeventiende- en achttiende-eeuwse koloniale cartografie en tekenkunst. Het is wel vrijwel zeker dat de tekening in de Republiek werd vervaardigd. (Collectie: Rijksmuseum Amsterdam RP-T-1959-120)

Panorama van Paramaribo op twee aaneensluitende bladen, 1772. Dit prachtige gezicht op Paramaribo vanaf de Surinamerivier werd getekend door de van oorsprong Zweedse derde stuurman op het marinefregat Boreas, Fredrik Jägerschöld, die tussen september 1771 en maart 1772 met zijn schip in Suriname was in het kader van een inspectiereis langs de West-Afrikaanse en West-Indische bezittingen. Geheel rechts ziet men Fort Zeelandia, iets links daarvan op de rivier de Boreas. (Collectie: Rijksmuseum Amsterdam, NG-1980-2B + 2A)

Nederlandse en Franse slavenschepen voor Sint Eustatius, 1763. Onder de Nieuwe WIC werd dit eiland in de jaren zestig en zeventig van de achttiende eeuw een der belangrijkste doorvoerhavens voor de (smokkel)handel met de Britse koloniën in Noord-Amerika. (Collectie: Stichting Atlas Van Stolk, 4134(2))

‘Mea Culpa’ (slot)

In eerdere artikelen zijn de lezers van Ñapa meegevoerd langs bekende en minder bekende mijlpalen in de geschiedenis van de slavernij.
Nu neemt onze medewerker Fred de Haas u mee op een zoektocht naar het geweten van het rooms-katholieke Spanje en Portugal in de eerste eeuwen na Columbus.
Hij probeert het antwoord te vinden op de vraag hoe het rooms-katholicisme in het reine kon komen met wat ieder weldenkend mens, ook de mens van de 16e en 17e eeuw dus, moet hebben ervaren als een groot onrecht.
We zullen op grond van voornamelijk Spaanse bronnen zien hoe geleerde katholieke geestelijken zich met allerlei argumenten in duizend bochten wrongen om zowel God als de slavenhandelaar te kunnen behagen. En we zullen ook kennismaken met dappere Broeders (frailes) die, in het belang van de tot slaaf gemaakte Afrikanen, het gevecht met de autoriteiten niet uit de weg gingen en bereid bleken hiervoor een onvermijdbare prijs te betalen.

Tekst: Fred de Haas

Francisco de Jaca (geb. 1645) en Epiphane de Moirans (geb. 1644)
Francisco de Jaca, afkomstig uit Aragón, en Epiphane (Epifanio) de Moirans, afkomstig uit de Franche-Comté dat toen Spaans bezit was, betoogden dat paus Urbanus VIII in zijn brief uit 1639 aan de Apostolische Kamer van Portugal niet alleen bedoeld had dat de Indianen niet tot slaaf gemaakt mochten worden, maar dat dit ook gold voor de Afrikanen.

Jaca en Moirans hebben ervoor gezorgd dat er enige vooruitgang werd geboekt in de vrijwording van de Afrikaanse slaven. Moirans viel de jezuïeten aan die op sluwe wijze hadden proberen aan te tonen dat de ‘tweede slavenkoper’ geen schuld trof. Jaca en Moirans veegden de vloer aan met vroegere theologische rechtvaardigingen voor de slavernij die werd beschouwd als zijnde een gevolg van de ‘erfzonde’. Moirans zei dat de christelijke koningen en vorsten, de Engelse, Portugese en Hollandse handelaren en slavenhouders de dood verdienden omdat ze indirect meewerkten aan het roven van Afrikanen (zie J.T. López García, Dos defensores de los esclavos negros en el siglo XVII, Caracas, 1982, p. 216).

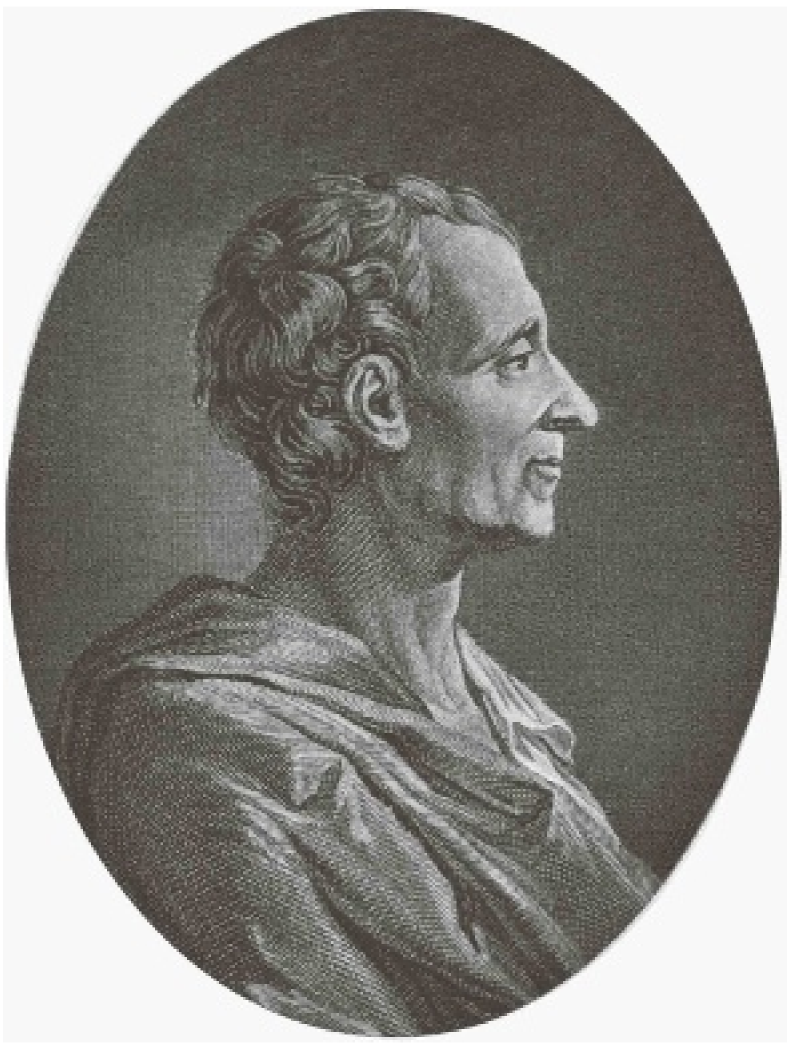

Montesquieu

Over de schuld van de ‘tweede koper’ heeft Fray Francisco de Jaca het volgende te zeggen:

‘La razón de excusa que me dan y yo no admito es que a ellos no les pertenece saber más que el comprarlos y que allá se las haya los cargadores, vendedores, etc. y asimismo que allá se las averigüen los holandeses herejes de Jamaica, Curazao y asentistas españoles así de esas tierras como de las más remotas de donde los dichos herejes o asentistas referidos los traen : como si dichas culpas mortales, que unos y otros cometen, no fuesen de participantes.’
(vert. ‘Het argument dat ze aanvoeren als excuus en dat ik niet accepteer komt er op neer dat ze alleen maar zeggen weet te hebben van hun eigen aankoop. De vervoerders en de verkopers moesten zelf maar weten wat ze uitspookten en de Hollandse ketters (!) uit Curaçao en Jamaica en de Spaanse vergunninghouders moesten zelf maar uitzoeken of ze die slaven al of niet terecht kochten (...) Alsof de doodzonden welke die mensen begaan ook geen betrekking hadden op degenen die aan die handel meedoen (García López, p. 91).

Kortom, alle Afrikanen moesten worden vrijgelaten op straffe van eeuwige verdoemenis. Ook vond Jaca dat de slaven schadeloos gesteld moesten worden en verweet hij de slavenhouders dat ze hun slaven om opportunistische redenen niet wilden laten dopen. Anders zouden ze immers moreel verplicht zijn hun slaven vrij te laten.

Moirans poneerde vijf stellingen (López García, p. 183):
1. Niemand mocht slaven uit Afrika kopen of verkopen;
2. Alle slavenhouders moesten hun slaven vrijlaten op straffe van eeuwige verdoemenis;
3. De slaven moesten door hun meesters schadeloos worden gesteld;
4. Slaven die in de kolonies op de suikerplantages werkten hadden het recht om te vluchten en zich ergens anders te vestigen;
5. Omdat Kerkvorsten en Christelijke vorsten hadden meegewerkt aan het overbrengen van Afrikanen naar Amerika moesten ze uit hun gebieden worden verdreven. Ze konden er beter voor zorgen dat ze wegkwamen want ze zouden hun vervolging niet kunnen ontlopen.

Het is te begrijpen dat de opvattingen van deze geestelijken bepaald niet bij de toenmalige kerkelijke en wereldlijke autoriteiten in Spanje in goede aarde vielen.
De gouverneur van Havana, waar de beide kapucijnen grote moeilijkheden hadden gekregen, zorgde ervoor dat Jaca uit het klooster werd gezet en berecht door de vicaris. Jaca trok toen in bij Moirans die in een kluizenaarswoning op Cuba woonde. Beide geestelijken werden geëxcommuniceerd en op de boot naar Europa gezet. Jaca excommuniceerde op zijn beurt de kerkelijke provisor die volgens hem niet de bevoegdheid had gehad om hem, Jaca, te excommuniceren.
In 1685 werden ze vrijgelaten. Het werd hen verboden om nog te preken.

Overgang van de 17e naar de 18e eeuw
In 1683 gaf Carlos II een verklaring uit waarin hij de opdracht gaf om de slaven goed te behandelen. In 1685 stelde hij drie vragen aan de Raad van Indië (Consejo de Indias):

- Was het geoorloofd om Afrikanen in de koloniën te hebben en wat zou de schade zijn als ze er niet waren?
- Was er een vergadering geweest van theologen die zich had uitgesproken over de rechtmatigheid van het kopen en vestigen van slaven in de Spaanse koloniën?
- Was er over het vraagstuk van de slavernij geschreven?

De Raad van Indië spelde Carlos wat op de mouw en voerde auteurs aan die de slavernij hadden goedgepraat (Molina c.s.). Bovendien, zei de Raad, waren er geestelijken die zelf slaven hielden en werd er goed voor de slaven gezorgd (G. Scelle, La traite négrière aux Indes de Castille, Paris, 1906).

In 1686 deed de ‘Heilige’ Stoel uitspraak inzake een petitie van Jaca en Moirans: er mochten geen Afrikanen onder bedrieglijke voorwendsels tot slaaf worden gemaakt noch verkocht. Gebeurde dat toch dan moesten de slaven schadeloos worden gesteld en vrijgelaten. Toch ging de Curie er ook vanuit dat er ook redenen waren die slavernij zouden kunnen wettigen.

Aarsbisschop Cibo van ‘De Propaganda Fide’ (= Heilige Congregatie voor de Voortplanting van het Geloof) schreef naar aanleiding van deze uitspraak aan de bisschoppen en nuntius van Spanje en Portugal dat ze deze boodschap moesten overbrengen aan hun priesters en missionarissen. Zijn verzoek miste echter deels zijn doel omdat de Spaanse bisschoppen en de meeste Spaanse en Portugese priesters afhankelijk waren van de koning en niet van ‘De Propaganda Fide’.

Toen in 1701 het Huis Bourbon op de Spaanse troon kwam gaf Filips V het monopolie op de slavenhandel aan de Franse maatschappij waarin zijn grootvader Lodewijk XIV aandelen had.

De meeste Franse theologen en juristen hielden hun kaken stijf op elkaar. De Franse belangen waren groot in de West. De Franse koloniën waren het dichtstbevolkt met Afrikanen en die waren onmisbaar voor het werk op de winstgevende suikerrietvelden. Maar, net als in de 17e eeuw Pascal de kronkelredeneringen van de jezuïeten in zijn ‘Lettres Provinciales’ (1656/57) aan de kaak had gesteld en belachelijk gemaakt, was er ook een grote geest in de 18e eeuw die zijn vlijmscherpe pijlen afschoot op de mentaliteit waarmee men slavenhandel bedreef: de Franse jurist en filosoof Montesquieu die in 1748 zijn grote werk ‘De l’Esprit des Lois’ (over de zin van de wetten) in Genève het licht had doen zien.

Montesquieu en de Franse slavenhandel
In de 18e eeuw speelden de Fransen een grotere rol in de slavenhandel dan de Nederlanders. In die eeuw, de zogenaamde ‘Eeuw van de Verlichting’ waar menig filosoof zo nostalgisch over praat, nam ook de slavenhandel toe in omvang. De Europeanen genoten volop van de koffie, de suiker en de chocola die werd geproduceerd door de Afrikaanse slaven in de koloniën. Driekwart van de Europese behoefte aan koffie werd gedekt door de plantages in Martinique, Guadeloupe en Frans Guyana. Op die plantages werkten zwarte mensen aan wie in feite elke menselijkheid werd ontzegd uit vrees dat hun omstandigheden niet te rijmen zouden zijn met het christelijke beginsel ‘hebt uw naasten lief gelijk uzelven’. In die fameuze eeuw van de Verlichting tierden de racistische vooroordelen welig.
Montesquieu was zich hiervan scherp bewust en verhief in boek XV, hoofdstuk 5 van ‘De l’Esprit des Lois’ zijn stem tegen de slavenhandel. Hij gebruikte voor dit doel een stijlmiddel dat je het best zou kunnen omschrijven als absurde, zwarte humor. Montesquieu stelde zich in de plaats van een slavenhandelaar die hij allerlei redenen liet opnoemen ten gunste van de slavernij. Ik geef ze u in vertaling, maar u kunt de Franse tekst op het internet vinden als u intikt ‘Montesquieu et l’esclavage’.

De slavenhandelaar spreekt:
- Omdat de Europese volken de volken van Amerika hebben uitgeroeid, moesten ze de Afrikaanse volken tot slaaf maken om zich van hen te kunnen bedienen ten einde die grote hoeveelheden land te ontginnen;
- De suiker zou te duur worden als we geen slaven zouden hebben om het suikerriet te verwerken;
- De mensen over wie het gaat zijn zwart van hoofd tot voeten; hun neus is zo plat dat het hierdoor bijna onmogelijk is hen te beklagen;
- Het is echt niet voor te stellen dat zo’n wijs wezen als God een ziel (met name een goede ziel) in een lichaam zou hebben gezet dat helemaal zwart is;
- Het is zo natuurlijk om te denken dat kleur het wezen van de mensheid bepaalt dat de Aziatische volken die eunuchen maken er altijd op een niet te miskennen manier een stokje voor steken dat zwarten met ons betrekkingen onderhouden;
- Je kan het oordeel over de kleur van de huid gelijkstellen met het oordeel over de haarkleur bij de Egyptenaren - de beste filosofen van de wereld - die bij hen zo zwaar woog dat ze alle mensen met rood haar die ze te pakken kregen doodden;
- Het bewijs dat zwarten niet over gezond verstand beschikken is dat ze een kralenketting meer waarderen dan een ketting van goud die in beschaafde landen van zo’n grote waarde is;
- Het is onmogelijk om ook maar te veronderstellen dat die lieden mensen zijn, omdat, als we zouden veronderstellen dat dit zo was, we zouden gaan denken dat we zelf geen christenen waren;
- Het zijn kleine geesten die het onrecht dat we Afrikanen aandoen overdrijven. Immers, als dat onrecht zo groot is als ze beweren, zou het dan niet in het hoofd van de Europese vorsten, die onderling zoveel zinloze verdragen afsluiten, opkomen om een algemeen bindende overeenkomst af te sluiten ten gunste van de barmhartigheid en het medelijden?

De absurditeit van bovenstaande redeneringen is zo dodelijk dat je zou veronderstellen dat het, na kennisname hiervan, meteen zou zijn afgelopen met de infame slavenhandel. Niets was minder waar. Men is nog rustig een eeuw doorgegaan.
Wel is het boek van Montesquieu van invloed geweest op de idealen van de Franse Revolutie van 1789 die de aanzet is geweest voor een langzame kentering in het denken. Lang voordat door de Franse regering de slavernij werd erkend als een misdaad tegen de menselijkheid schreef Montesquieu: ‘(...) als ik kennis had van iets dat van nut zou kunnen zijn voor mijn vaderland maar schadelijk voor Europa en de mensheid, dan zou ik het beschouwen als een misdaad.’

Nawoord
Als er één ding is dat we ons moeten realiseren is het wel dat slavernij niet tot het verleden behoort maar nog steeds bestaat en andere vormen heeft aangenomen. Uitbuiting van de ene mens door de andere ligt nog steeds op de loer. Onlangs verscheen in de Nederlandse pers het bericht dat de Saoedische ambassadeur een Filippijns dienstmeisje vijf en half jaar opgesloten had gehouden en uitgebuit door haar twaalf uur per dag te laten werken en nauwelijks te eten te geven. En dat voor een salaris van een paar honderd euro in de maand. Ook haar kinderen die ze op verzoek van de ambassadeur had laten overkomen ondergingen dit lot. Snikkend vertelde ze haar verhaal voor de Nederlandse tv. Overal ligt uitbuiting op de loer. Er zijn kindsoldaten in Afrika, buitenlandse arbeiders worden in Europa (onder meer in Nederland) door criminele uitzendbureaus uitgezogen en onderbetaald. Vrouwen en kinderen worden verhandeld en mishandeld.

Wij hebben met zijn allen de verantwoordelijkheid om te verhinderen dat er mensen als Jaca, Moirans, Montesquieu en anderen blijven roepen in dezelfde woestijn als in vroeger eeuwen.

Leesvoer

Onze vrouw in Tripoli

Op 27 februari 2011 landt een Lynx-helikopter van de Koninklijke Marine op het strand van de Libische kustplaats Sirte om daar een Nederlandse ingenieur en een Zweedse vrouw op te halen. Wat zat er achter deze geheime reddingsactie vlak bij de villa van Khadaffi en wie was de onbekende blonde vrouw?

Onze vrouw in Tripoli is Thomas Ross’ fictieve reconstructie van deze opmerkelijke gebeurtenis. Enkele maanden eerder wacht niemand minder dan Mabel van Oranje op een geheime uitnodiging. Ze is lid van The Young Global Leaders, een internationale groep topmanagers die door multimiljardair George Soros wordt gefinancierd.
Ondertussen vlucht de Zweedse Camilla Edström uit Tripoli nadat ze de wereldwijd gezochte terorrist Hassan Tantor heeft gevonden, de man achter wie ze al jaren aanzat. Ze neemt contact op met de Nederlandse oud-diplomaat Willem van Lanschot, die zijn eigen redenen heeft om Tantor te vinden. Tijdens de zoektocht die hem naar Libië voert, raakt Van Lanschot verstrikt in een dodelijk web van intriges, waarbij alles draait om zijn eigen verleden en dat van zijn vermoorde vrouw.

Titel: Onze vrouw in Tripoli
Auteur: Tomas Ross
Uitgever: Cargo
ISBN/EAN: 9789023471530

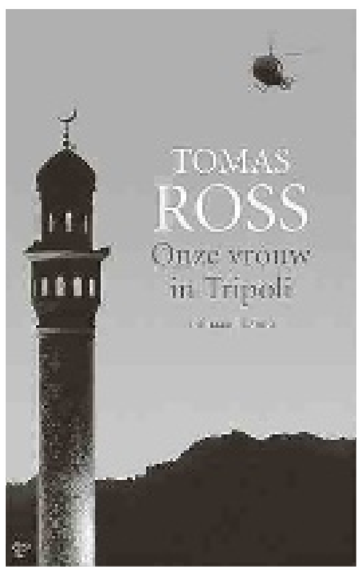

Ars Poëtica

Zomerbedrog

Je kruipt voor de tv
tegen me aan
alsof je bent thuisgekomen
na jaren te hebben gezocht

terwijl groente door je handen gaat
vul je de keuken met jouw liedjes
en voert me jouw geschiedenis

kon ik je maar zachtjes
-zonder het licht te breken-
zeggen dat wat je voelt
er niet altijd echt is

Michael Grünlo

Huntu Kòrsou

Geef dieren hun plek

Ik loop graag hard en ben daarom ook drie keer in de week bezig deze sport te beoefenen. Na een lange drukke (werk)dag is een uurtje lekker plankgas geven met de benenwagen een verfrissend moment om die dag af te sluiten.

Tekst: Aroena Lakhi

Alleen als er geen kwijlende en doorgedraaide honden achter mij aanrennen, want dat gebeurt regelmatig. Om mijzelf toch nog een heerlijke afsluiting van de dag te gunnen en uit pure wanhoop ben ik maar ergens anders, verder weg van huis, gaan lopen. En het gaat tot nog toe goed.

Maar die rondrennende blaffende honden kan ik maar niet vergeten. Hoe is het zo ver gekomen dat deze dieren dit gedrag vertonen? Ik als hondenliefhebber ben nooit bang geweest voor honden, maar dat is tegenwoordig honderdtachtig graden gekeerd. Het antwoord is naar mijn weten te vinden in onze relatie met dieren, dus hoe wij met hen omgaan. Beste mensen, dat ziet er niet aardig uit. Wat ik veel zie is dat honden vaak hele dagen aan de ketting liggen, te weinig eten krijgen of worden mishandeld. Ik schrijf daarom ook gerust op dat deze relatie verziekt is. En dat is best triest. Het is dan ook niet verbazingwekkend dat die honden elk willekeurig iemand de stuipen op het lijf jagen. Had ik ook gedaan als ik hond was.

Maar waarom gaan wij zo slecht met onze dieren om? Is het omdat wij hen geen plek gunnen in onze samenleving, omdat zij te min zijn of omdat wijzelf een 'bad feeling' over onszelf hebben? U mag het zeggen. Kortom, beste mensen, ik maak mij zorgen over onze omgang met dieren en vind dat hier iets aan gedaan dient te worden.

Gelukkig sta ik hier niet alleen in. Organisaties zoals Carf, Dierenhulp en de Dierenbescherming zetten zich sinds jaar en dag in voor bewustwording over de omgang met dieren op Curaçao. Zo biedt de Dierenbescherming rondleidingen in hun asiel aan voor scholieren, een asiel waar zij zo'n 60 honden en 20 katten kunnen onderbrengen. Op hun website staan verschillende tips voor een goede verzorging van huisdieren.

Ook vindt u er nogal wat gruwelfoto's van dieren die verwaarloosd en mishandeld zijn om te laten zien wat dierenmishandeling inhoudt in de praktijk. Op deze manier kunnen dit soort incidenten opgespoord worden en doorgegeven worden aan de Klachteninspecteur van de Dierenbescherming.

Behalve bewustwording biedt de Dierenbescherming diensten aan die gericht zijn op het verbeteren van de leefomstandigheden van dieren. Diensten als een dierenambulance waarmee dieren met spoed naar de dierenarts vervoerd kunnen worden vallen hieronder. In het kader van het sterilisatieprogramma promoot de Dierenbescherming het steriliseren en castreren van huisdieren. Dit om de hoeveelheid (zwerf)dieren in te perken wat verwaarlozing en mishandeling op den duur voorkomt. Burgers die geen geld hebben om hun huisdier te laten steriliseren kunnen middels het sterilisatiefonds hiervoor een vergoeding krijgen.

Ik zie Carf, Dierenhulp en de Dierenbescherming als onmisbare schakels in het proces van duurzame ontwikkeling van ons eiland. Dankzij deze organisaties wordt gewerkt aan een betere leefkwaliteit van dieren. Want ook zij hebben recht op een plek in onze samenleving.

Meer informatie:
www.carf.an
www.facebook.com/stichting.dierenhulpcuracao
www.dierenbeschermingcuracao.com

Huntu Kòrsou

Ir. Shakti-Aroena Lakhi is voorzitter en medeoprichtster van Huntu Kòrsou. Een stichting die zich inzet voor een 'better quality of life' op Curaçao. Meer lezen over dit initiatief: www.huntu-korsou.org en www.facebook.com/HuntuKorsou .

Spotlight op dieren

Elleboog-hygroma

De gebruikelijke patiënten voor deze aandoening zijn kortharige grote hondenrassen, meestal in de puberleeftijd, die bij de dierenarts komen voor een vochtophoping aan de punt van de elleboog, eenzijdig of tweezijdig.

Tekst: Margot Hack

Dit is de klassieke presentatie van een elleboog-hygroma ofwel de reactie van het lichaam op chronisch trauma aan de punt van de elleboog. In algemene termen betekent dit dat de hond op een harde ondergrond ligt en het elleboogbot het zachte weefsel van de elleboog irriteert. Er is op de punt van de elleboog weinig spierweefsel aanwezig en er is dus weinig bescherming tussen bot en huid. Normaal gesproken vormt zich eelt op de elleboog, maar als de irritatie ernstig is zal de ontsteking het eelt overtreffen en wordt er een vochtzakje gevormd.

Een simpel hygroma, in de volksmond een legger genoemd, is meestal niet pijnlijk en alleen van cosmetische zorg. Meestal zal het verzorgen van een zachte ondergrond (kleed of hondenbed) om op te slapen het probleem vanzelf oplossen. Zodra de hond het merendeel van de tijd slaapt op een zachte ondergrond zal de zwelling na 2 à 3 weken afnemen. Het is beter om de zwelling niet aan te prikken om leeg te laten lopen omdat hierbij infectie kan ontstaan wat van een simpele legger een gecompliceerde legger maakt.

Als de legger geïnfecteerd raakt en pijnlijk wordt, kan het nodig zijn om chirurgisch een drain aan te brengen waardoor het vocht kan aflopen. Als het oppervlak van de zwelling niet open is gegaan kan er na het aanbrengen van de drain een bandage aangelegd worden die het vocht opvangt en verdere infectie voorkomt. Dit verband dient wel dagelijks verschoond te worden. Na een aantal weken is de plek genezen en zal het gevormde eelt voor een natuurlijke bescherming zorgen.

Wanneer de plek open is en ernstig ontstoken, dan is uitgebreidere chirurgie nodig en eventueel moet er een stuk huid van elders aangebracht worden om genoeg bescherming te bieden. Het hele geïnfecteerde deel - inclusief de beschermende eeltlaag - zal verwijderd moeten worden. Een operatie in dit gebied is erg vervelend omdat het een constant bewegend gewricht is waardoor genezing erg langzaam en slecht kan verlopen.

Belangrijk is het dus om op tijd het probleem te herkennen en te zorgen voor een zachte ondergrond voordat het probleem een stuk lastiger op te lossen is.

CURAÇAO ANIMAL RIGHTS FOUNDATION

Verbetert het lot van zwerfdieren...

www.carf.an

“Bij een gebroken poot is het maken van een röntgenfoto altijd noodzakelijk anders kan de behandeling nooit goed gedaan worden!”

Dierenartsenpraktijken Vredenberg, Ronde Klip, Tera Kora en Comenencia
Tel: 737-2185-737-3202

Margot Hack is dierenarts te Ronde Klip

Puzzels

PRIJSPUZZEL

HORIZONTAAL:
1. Show; 5. oppervlaktemaat; 8. per dag; 12. Japanse parelduikster; 13. gekwebbel; 16. modegek; 17. Engelse ontkenning; 18. representatieve enquete; 19. morsdoekje; 21. tandeloos zoogdier; 22. signaal; 24. rijtuig; 26. Engelse adellijke titel; 28. landtong; 30. plaaggeest; 31. vlakgom; 32. hiaat; 35. plaats in Zwitserland; 37. vader; 38. bezittingen die bij een erfenis overgaan; 39. muzieknoot; 40. nonchalant; 42. onderdak; 45. Engelse titel; 46. afgemat; 48. boom; 49. edelgas; 51. panel; 53. Spaanse schilder; 55. persoonlijk vnw.; 56. bestemming; 58. onsmakelijk; 60. oude lengtemaat; 61. aansporing; 63. grondsoort; 65. ontkenning; 66. muziekstuk; 67. fris; 68. stad in Frankrijk.

VERTICAAL:
1. Rugtas; 2. struisvogel; 3. familielid; 4. ik (Lat.); 5. kaartenboek; 6. dwarsmast; 7. graveur; 8. spoedig; 9. klaar; 10. goed gekookt; 11. rechercheur; 14. ieder; 15. boom; 18. luchtband; 20. viskaar; 23. kassiersloon; 25. soort konijn; 27. werelddeel; 29. honende opmerking; 31. drukte; 33. berg op Mindanao; 34. ernstig; 35. haarverzorgingsmiddel; 36. dieren op een boerderij; 40. bepaalde maat; 41. luchtstroming; 43. leidsman; 44. les in skiën; 46. vogelverschrikker; 47. gebrek; 50. droogplaats; 51. sprookjesfiguur; 52. Chinese deegwaar; 54. doctrine; 57. in orde; 59. mier; 62. uitroep van pijn; 64. Chinese afstandsmaat; 65. thans.

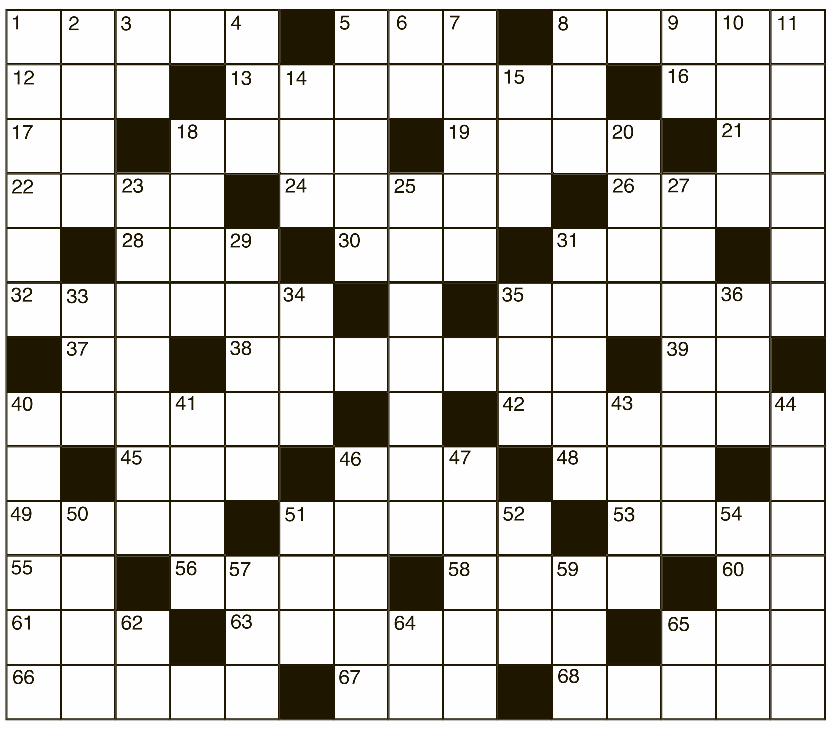

Uit de inzendingen van de Amigoe-puzzel van vorige week is als winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

F.M. Eduardo
Piedra Plat 35-A
Aruba

Sabine Haddocks
Kaya Kokolishi 91
Curaçao

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie ophalen op het kantoor van de Amigoe. Curacao: Kaya Fraterna di Skèrpènè z/n tot drie uur n.m. Aruba: Bilderdijkstraat 16-2, tijdens kantooruren. Oplossingen moeten zowel op Curaçao als Aruba zijn ingediend op woensdag voor 12:00 uur. Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden: Amigoe-puzzel. Vanuit Bonaire kan de oplossing gefaxt worden naar Curaçao: (00599-9) 767-4744. De prijzen vervallen na drie maanden.

ANAGRAM

Op elke verticale regel dient een woord van vier een van vijf en een van zes letters te worden ingevuld. Het woord van vijf letters bestaat uit de letters van het voorgaande woord plus 1, het woord van zes letters bestaat uit de vijf letters van het voorgaande woord plus 1. Als de hele puzzel juist is ingevuld, vormen de letters op de vet omlijnde regel een woord.

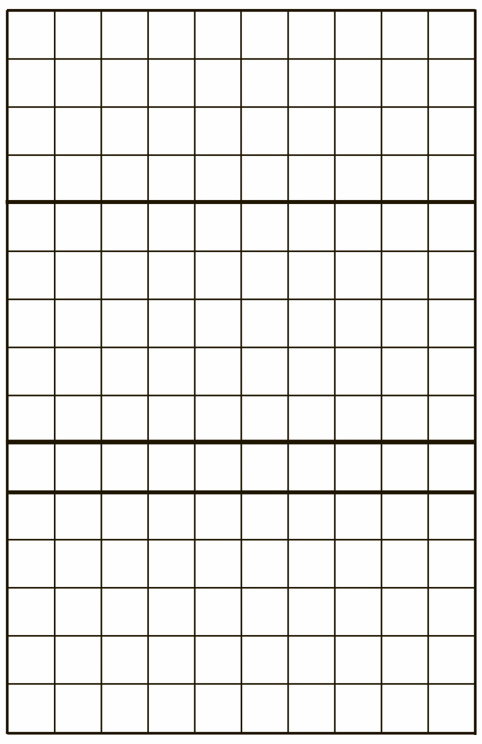

1. Zwak, soort appel, straathandelaar;
2. Europeaan, motief, horizon;
3. inwendig orgaan, koningin, watersport;
4. niveau, open stadsruimte, diepte bepalen;
5. schooljaar, houten nijptang, marmeren knikker;
6. ondeskundige, vent, cafébediende;
7. maal, uitbouw, gevangenis;
8. kleur, bloedgever, binnenshuis;
9. bloedvat, dichterbij, epiloog;
10. turfland, schenken, stad in Zwitserland.

CRYPTO-OVERLAPPER

Op elke regel twee woorden invullen. Twee of meer eindletters van het eerste woord zijn meteen de beginletters van het tweede woord.

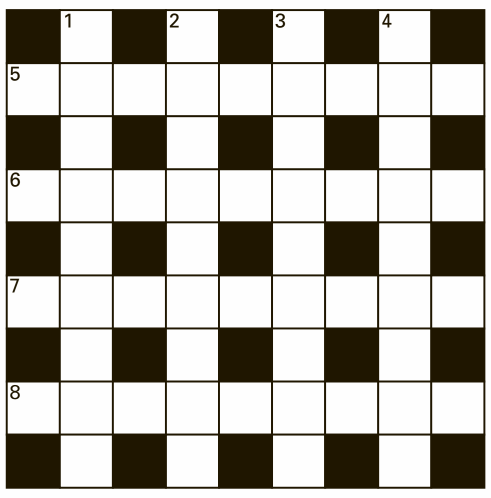

HORIZONTAAL:
5. Wagen van de wacht (8);
Op zijn hoogst een akkoord (3);
6. Zeehondje of een wolf (6);
Uitgetrokken voor onderwijs (6);
7. Aan de hemel met allure(s) (4);
En passant ook nog oppervlakkig (8);
8. Licht aan het eind hiervan (6);
Vrouwelijke maten (5)

VERTICAAL:
1. Gedrukt gebak (5);
Slaat geen drank af op een feest (7);
2. Wordt vast met de kerst (gegeten) (4);
De limiet voor spelende kinderen? (8);
3. Brandend water (8);
Geschorst meisje (3);
4. Belgische of Italiaanse dame (5);
Geen voorkomende gein (6)

WOORDZOEKER

In deze mengelmoes van letters zijn al de onderstaande woorden verstopt. Streep alle woorden door. De resterende letters vormen dan regel voor regel van links naar rechts gelezen de oplossing van deze puzzel.

G	L	A	A	R	T	S	I	G	A	M	N	T
R	I	Z	Z	I	B	W	O	H	S	E	K	L
S	E	R	E	D	N	A	R	G	K	E	A	N
L	Z	D	E	T	S	E	O	N	W	A	E	D
E	S	D	N	O	E	B	A	E	E	L	T	L
T	N	O	F	O	R	T	G	D	E	R	O	E
R	E	N	I	O	L	P	I	K	R	N	L	F
O	L	E	R	B	O	V	A	O	I	N	S	IJ
W	O	I	A	A	R	H	N	E	I	L	K	W
R	M	O	T	V	C	O	S	U	O	I	O	T
U	P	O	S	S	D	N	T	T	I	R	O	E
U	R	L	N	D	E	F	O	C	A	D	P	G
H	E	I	E	R	E	F	N	K	O	A	S	N
C	W	O	U	O	T	E	Z	E	G	D	T	O
S	L	L	R	D	A	R	R	E	T	A	W	S
B	G	P	E	J	D	R	O	B	M	A	A	N

Bios
Bloeddonor
Doctor
Dril
Foto
Gezet
Gluren
Grande
Ideaal
Inschakelen
Looien
Magistraal
Naambordje
Noest
Ongetwijfeld
Opgewekt
Proeftuin
Roerig
Schuurwortels
Sein
Showbizz
Spookslot
Staatshoofd
Star
Tanken
Vlonder
Waterrad
Werpmolen

PUZZELSLANG

Begin bij vakje 1. Bij elk volgend cijfer begint een nieuw woord. De laatste letter van een woord is telkens de eerste letter van het volgende woord. Bij goede invulling, is in de licht gekleurde vakjes een woord te lezen.

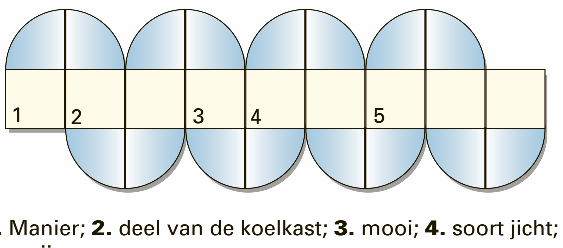

1. Manier; **2.** deel van de koelkast; **3.** mooi; **4.** soort jicht; **5.** ravijn.

© Puzzelland/121208

SUDOKU

4						7		
		2	9		4		3	
			8	2		6		1
	5	3				2	9	
	8			7				6
		6	1					
5	4		7		2			
				5			1	2
6	2			8	9			5

Schrijf alle cijfers 1 t/m 9 in alle verticale kolommen, alle horizontale rijen én in alle vierkantjes van 3 x 3 vakjes.

Oplossing vorige week

4	2	9	3	6	8	7	1	5
6	8	5	1	9	7	4	2	3
7	1	3	4	5	2	8	9	6
9	5	6	2	4	3	1	7	8
2	3	8	7	1	6	5	4	9
1	4	7	9	8	5	3	6	2
5	6	4	8	2	1	9	3	7
8	7	1	6	3	9	2	5	4
3	9	2	5	7	4	6	8	1

OPLOSSINGEN VAN VORIGE KEER

Prijspuzzel: HORIZONTAAL: 3. Dof; 5. aha; 10. almaar; 12. esprit; 13. ragtime; 16. belg; 17. noord; 18. oker; 20. kea; 22. legsel; 26. balein; 29. edom; 30. clio; 31. rector; 34. ongans; 37. sof; 39. krim; 40. pilav; 42. utah; 43. dominee; 45. singel; 46. erbium; 47. esp; 48. aga. VERTICAAL: 1. Gasbel; 2. omslag; 3. dar; 4. oran; 6. hemd; 7. ase; 8. drukte; 9. sturen; 11. stoel; 14. gok; 15. ira; 19. gedoe; 21. maine; 23. ene; 24. set; 25. lor; 26. blo; 27. log; 28. ion; 31. rekest; 32. client; 33. molik; 35. artois; 36. schimp; 37. sim; 38. fan; 40. pols; 41. veeg; 43. dee; 44. era. **Crypto-overlapper:** Horizontaal: 5. Zandhaast; 6. overfstof; 7. slaagland; 8. jaffanaat. Verticaal: 1. Pafvalbak; 2. adoralfa; 3. kaapsalonk; 4. aspotnaam. **Anagram:** 1. stro-torso-Toorts; 2. loge-ploeg-Opgeld; 3. reus-sleur-Ulster; 4. weer-wreed-Wereld; 5. list-flits-Liefst; 6. aren-raden-Anders; 7. ader-adres-Danser; 8. tier-citer-Direct; 9. kers-sterk-Ekster; 10. oder-roede-Roedel. Eindoplossing: TOUWLADDER
Woordzoeker: walvisjagers **Puzzelslang:** 1. Peur; 2. robuust; 3. toet; 4. tweetal; 5. laveren. Het sleutelwoord luidt: PRUTTELE

Vruchtensap

Voldoende drinken, dat hoort u waarschijnlijk bijna elke dag. In een warm klimaat zeker een belangrijk advies. Ook als u praktisch de hele dag in de airco zit, heeft uw lichaam niet minder vocht nodig. Uw lichaam verliest vocht via de urine, met transpireren, via de huid en via de ademhaling.

Tekst: Miriam de Windt

Een gemakkelijke richtlijn hoeveel vocht u dagelijks dient te drinken is 1 liter water voor elke 30 kilo lichaamsgewicht. Water is niet te vervangen door andere drankjes. Andere dranken komen hier bovenop. Dit, omdat dranken meestal ook andere ingrediënten bevatten die uw lichaam eigenlijk niet nodig heeft of zelfs schadelijk kunnen zijn.

Mijns inziens kunt u een deel van het water alleen vervangen door dranken die puur natuurlijk zijn, zonder enige toevoeging. Ik sta tot maximaal eenderde deel van het totaal aan water die u dagelijks dient te drinken toe aan dranken die natuurlijk zijn. Kruidenthee zonder medicinale eigenschappen en verse vruchten- en groentesappen vallen hieronder. Kruidenthee met medicinale eigenschappen kunt u niet zomaar drinken, gedegen advies is hierbij nodig. Verse vruchten- en groentesappen zonder toevoegingen bevatten vocht dat van nature in het fruit of de groente zit, met de voedingsstoffen zoals de natuur ze die toebedeeld heeft. Met andere woorden, u krijgt puur natuur binnen. Wat kan hieraan fout zijn? Mits er geen symptomen of ziektes zijn waarbij bepaalde dranken niet vrij zijn toegestaan. Denk bijvoorbeeld aan een verhoogd bloedsuiker: vruchtensappen dienen dan in uw dieet berekend te worden.

Papaya met kokos, het recept van deze week, is exotisch en verrassend. Geen piña colada, maar een papaya colada!

Voedingswaarde voor een glas papaya-drankje
De percentages zijn berekend op basis van 2000 calorieën (8400 Kjoules) per dag, voor een gezonde volwassene.

Dit drankje is rijk aan vitamine C en ijzer. Deze voedingsstoffen worden geleverd door de papaya en de limoensap. Zoals u kunt zien in de analyse, zijn de hoeveelheden vetten en verzadigde vetten ook fors. Deze zijn afkomstig van de kokosmelk. U kunt de kokosmelk in het recept vervangen door kokoswater. Dit zal dezelfde smaak geven, maar zonder de vetten.

Vruchtensap
Vers geperst sap wordt al sinds de 19e eeuw in gezondheidskuren gebruikt. Vruchtensap is een goede bron van vitamine C. Bij het persen gaat weinig vitamine C verloren.
Er zijn zoveel verschillende soorten vruchtensap dat het soms moeilijk kiezen is. Enkele van de termen die u in de winkels kunt tegenkomen, vindt u in het volgend overzicht. Hierbij zijn wij van vloeibare sappen uitgegaan.

Vers geperst: voor grapefruit- en sinaasappelsap
Dit is het enige soort sap dat zichzelf puur en vers mag noemen, omdat het geen enkele bewerking heeft ondergaan, behalve het uitpersen.

Vers geperst: voor tomaten- en appelsap
Bij tomaten betekent dit dat de vruchten kort na het plukken tot moes zijn gemaakt en gepasteuriseerd. Appels worden gemalen, geperst, gepasteuriseerd en gefilterd om het zwaardere bezinksel te verwijderen. Vervolgens wordt een kleine hoeveelheid ascorbinezuur toegevoegd om te voorkomen dat het sap bruin wordt.

Uit geconcentreerd sap
Het fruit wordt uitgeperst waarna het sap wordt verhit zodat het water verdampt. Zo ontstaat een dikke brij die wordt gepasteuriseerd. Vervolgens wordt er weer water toegevoegd. Het verlies aan vitamine C is meestal klein.

100 Procent vruchtensap
Uit geconcentreerd vruchtensap, alleen water wordt toegevoegd en eventueel ascorbinezuur. Er wordt geen suiker toegevoegd. 100 Procent sap bevat vruchtensuiker van het fruit.

'Premium'
Een mengeling van vers geperst sap en sap uit concentraten. De verhouding tussen vers sap en sap uit concentraten hoeft niet op het etiket te staan.

Gepasteuriseerd
De houdbaarheid hiervan is twee keer zo lang als van vers vruchtensap, omdat het kort is verhit om een deel van de bacteriën te doden. Bij het pasteuriseren gaat slechts weinig vitamine C verloren.

Nectar
Men gaat uit van geconcentreerd sap waaraan gemalen vruchtenpulp en suiker worden toegevoegd.

Natuurlijk vruchtensap
Vers fruit wordt geperst, zonder toevoegsels. Alsof u dit thuis met de 'juicer' maakt. Vandaar ook duurder.

Een advies is om goed te letten op vruchtensappen met een fantasienaam zoals 'punch', 'fruitdrink', 'fruit ontbijt'en 'multifruit'. Fantasienamen geven de fabrikanten alle kans om toevoegsels te gebruiken. En niet altijd is het volgens de wet verplicht te vermelden hoeveel echt vruchtensap eraan te pas is gekomen. Hoe zuiverder de vruchtensap is, des te beter. Zeker voor kinderen. Dranken in poedervorm zijn geen vruchtensappen! Deze zijn chemisch gemaakt.

Miriam de Windt is diëtiste en natural nutritionist.
T 889-1788
C 520-6932
E mdewindt@scarlet.an

Voedingswaardetabel

Voedingsstoffen	Hoeveelheid	% DAH
Calorieën/ kJoules	335/1407	17%
Eiwitten	2 g	2%
Vetten	16 g	24%
Verzadigde vetten	14 g	70%
Cholesterol	0	0
Koolhydraten	48 g	19%
Voedingsvezels	0	0
Natrium	20 mg	1%
Kalk	67 mg	10%
IJzer	3.6 mg	24%
Vitamine A	100 mcg	11%
Vitamine B1	0.09 mg	9%
Vitamine B2	0.01mg	8%
Vitamine C	132 mg	189%

Kook mee met May

Papaya-drankje

1 rijpe papaya van 750 gram
1 cup kokosmelk
6 eetlepels limoensap
1 theelepel geraspte limoenschil
1/2 cup suiker
2 theelepels vanilla-essence
1 cup gehakt ijs
schijfjes limoen voor garnering

De papaya schillen, doorsnijden, pitten verwijderen en het vlees grof snijden. Alle ingrediënten behalve de plakjes limoen in een blender pureren.
Serveren in lange glazen met limoenschijfjes.

Bijgerecht.

May

WIJNADVIES

Verzorgd door de wijnspecialisten van Licores Maduro

Sutter Home Pink Moscato

Druivensoort: **Moscato**
Streek: **Lodi en Central Valley, Californië**
Kleur: **Suikerspin roze**
Geur: **Passievrucht en honing**
Smaak: **Witte perzik en karamel**

Caribischer dan dit kan het natuurlijk niet, heerlijk op de porch of bij een strandje aan een azuurblauwe zee een papayadrankje met limoen en kokos. Hiervoor wonen we toch in dit mooie paradijs, om hier van te kunnen genieten. Nos Dushi Kòrsou!

Wat u hier echt lekker bij kunt drinken is een Sutter Home Pink Moscato. Niet te ingewikkeld en lekker om bij weg te dromen.

LICORES MADURO

De Pink Moscato wordt gemaakt van Moscatodruiven in Californië om er vervolgens 10 procent goede Californische rosé-wijn doorheen te blenden; dat is het geheim van de fantastische kleur en heerlijke, sappige, tropische smaken. Met deze wijn in combinatie met het papayadrankje hoeft u nooit meer ergens anders heen, het leven is fantastisch.

Santé!

Deze wijn is verkrijgbaar bij The Store Licores Maduro en uw favoriete supermarkt!

Het genot van wijn

'Proef de sterren'

Voor mij is Champagne de mooiste wijn van allemaal. Bovendien is het heerlijk een aantal dagen te vertoeven in de Champagnestreek. Meestal begin ik in Reims met zijn mooie kathedraal en zijn gezellige pleinen.

Tekst: Erik van Kampen

Reims is wereldberoemd door de Champagne. De meeste bekende Champagnehuizen zijn hier gevestigd zoals Veuve Clicquot, Krug, Piper-Heidsick en uiteraard het oudste huis van allemaal Ruinart.
Hier hebben de beroemde Champagnehuizen hun tientallen miljoenen flessen opgeslagen in ongeveer 120 kilometer aan kelders.

Sommige kelders zijn oude, omgebouwde krijtgroeves (crayères). De oudste kelders dateren uit het Gallo-Romeinse tijdperk. De bekende huizen hebben hun deuren geopend voor het publiek, zodat u meer te weten kunt komen over de productie en opslag van de specifieke cuvées. Uiteraard kan er ook geproefd worden!
Reims staat ook bekend als de stad waar tot 1825 bijna alle Franse koningen werden gekroond. Door deze rijke geschiedenis is de stad een bezoek al meer dan waard.

Dat champagne al eeuwenlang een populaire drank is, daarvan is iedereen op de hoogte. Al in de 15e eeuw werd de drank geschonken aan de elite die een bezoek kwam brengen aan het Franse hof. Toen zag de drank er nog onaantrekkelijk en troebel uit, daar kwam echter verandering in rond 1886.
In deze periode werd de drank helder en mousserend. Dit was te danken aan de Benedictijner monniken die in de abdij van Hautvillers het proces van de méthode Champenoise ontdekten en de champagne maakten zoals u die nu kent. De beroemde monnik Dom Pérignon ontwikkelde steeds betere methoden voor het persen van de druiven om wijnen te mengen en was verantwoordelijk voor het proces van de 2e gisting op fles.
Toen de blinde religieus uiteindelijk het eindresultaat proefde sprak hij de historische woorden: 'Kom vlug broeders en proef de sterren'.
Prachtig natuurlijk. Ik gebruik de uitspraak nog vaak in proeverijen of als we iets te vieren hebben.
Champagne drinken we doorgaans bij feestelijkheden en belangrijke gebeurtenissen.
Oud en Nieuw, geboortes, kroningen, verjaardagen en huwelijken, maar ook steeds vaker bij begrafenissen om het geleefde leven te vieren.
Het moet natuurlijk wel bijzonder blijven om deze wijn met naar schatting 47 miljoen belletjes per fles open te maken.

Wilt u eens iets bijzonders proeven, koop dan eens een Blanc des Blancs of een vintage Champagne. Een Blanc des Blancs is een Champagne gemaakt van alleen de Chardonnay-druif en is geschikt bij oesters en andere heerlijkheden uit de zee met een lichte zilte smaak.

Bij een vintage Champagne staat er altijd een jaartal op het etiket vermeld en deze is gemaakt van uiterst zorgvuldig geselecteerde druiven uit één specifiek jaar met goede weersomstandigheden voor de oogst van perfecte druiven.
Deze Champagnes hebben vaak meer diepgang en hebben smaken van truffel met een hoge smaakrijkdom en subtiliteit. Probeert u daar een roerei met zwarte truffel bij en geniet als een Franse koning uit de 18e eeuw.
Ik kan u aanraden het eens te proberen, want de ervaring is heel anders dan met een 'normale' Brut of Demi-sec Champagne.

Ook met Rosé Champagne heb ik heel prettige ervaringen. Uiteraard drinken we deze als er een meisje wordt geboren in de familie of bij goede vrienden. Wilt u echter bij een Rosé Champagne iets bijzonders proeven, probeer deze dan eens met kingkrab met zalmeitjes en een granite van grapefruit; een ware smaakexplosie is het gevolg.

Voor mij persoonlijk kan ik niet vaak genoeg een fles Champagne openmaken, 47 miljoen sterretjes om te proeven, het leven is verrukkelijk.

À Votre Santé

Erik van Kampen is sommelier bij Licores Maduro.

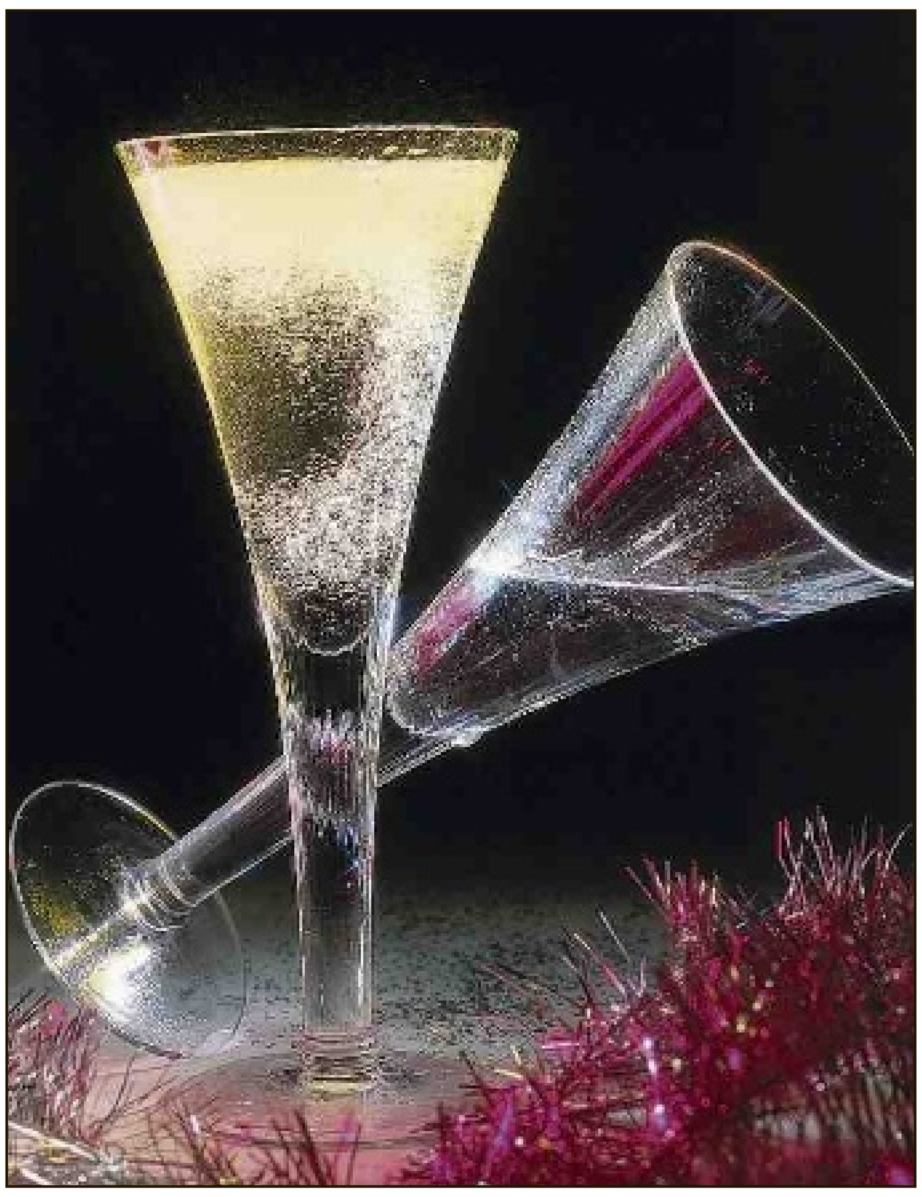

ÑAPA Business

8 december 2012

CBS-directeur Martijn Balkestein:

‘Transparantie voor iedere Arubaan’

Het Centraal Bureau voor Statistiek Aruba lijkt steeds meer terrein te winnen door haar zichtbare effect binnen de samenleving. Jarenlang investeren, doorzetten en een unieke samenwerking met belangrijke en grote spelers op Aruba, begint nu haar vruchten af te werpen. Niet alleen politici weten hun weg naar het nationale meetinstituut beter te vinden, door de transparante manier van publiceren, krijgt ook de burger zicht op trends in zijn eigen samenleving. Van aankomende vergrijzing, de ontwikkelingen rond tienerzwangerschappen tot en met het huidige zorgwekkende BMI van de Arubaanse man.

Martijn Balkestein

Tekst: Jackeliene Geeve

Een team van veertig mannen en vrouwen zorgt jaarlijks voor honderden tabellen, grafieken en digitale landkaarten met gegevens die betrekking hebben op de bevolking van de natie. Aan het hoofd van dit team staat directeur Martijn Balkestein.

Wie is Martijn Balkestein?

Geboren en getogen in Nederland, komt hij tijdens het laatste jaar van zijn studie milieukunde in contact met zijn huidige vrouw. Eentje met Arubaans bloed en de wens terug te keren naar haar geboorteland. Balkestein wil met haar mee maar komt er al gauw achter dat er met een diploma milieukunde geen droog brood te verdienen valt. “Daarom heb ik er na het afronden van mijn opleiding een wetenschappelijke studie bestuurskunde aan vastgeknoopt. In 1993 kwam ik met mijn diploma’s onder mijn arm op Aruba aan. Als jonge hond betrad ik enthousiast de arbeidsmarkt, maar dat viel vies tegen. De eerste zes maanden kwam ik nergens aan de bak en ben ik van ellende huizen gaan schilderen. Na een half jaar was het raak: Central Bureau of Statistics Aruba.”

Beginnend als ambtenaar, werkte Martijn Balkestein zich in hoog tempo op en wanneer de toenmalige directeur het jaar na Martijns aantreden aangeeft te vertrekken, volgt hij hem op. “Ik leidde een team van dertien man. Inmiddels zijn we gegroeid naar veertig. Een divers team van slimme, hoogopgeleide mensen met uiteenlopende achtergronden, want een specifieke opleiding tot statisticus bestaat niet. Eigenlijk worden ze hier binnen opgeleid, maar dat is direct het gevaar. Na drie jaar hebben ze een punt bereikt waarop ze door hun kennis en kunde te waardevol zijn geworden. Velen worden overgenomen door bancaire instellingen die de medewerker simpelweg meer kunnen betalen.”

Kort en bondig: waar staat het CBS voor?
Balkestein: “Het monitoren van sociale, demografische en economische ontwikkelingen en deze vastleggen in betrouwbare gegevens en deze vervolgens zodanig publiceren dat er optimale beslissingen genomen kunnen worden.”

Wat betekent dit voor de ‘gewone Arubaanse burger’?
“Voor de Arubaanse burger heeft dit indirect vergaande gevolgen. Veel instanties komen bij ons langs voordat zij een beslissing nemen die alle burgers aangaat.”

Zoals?
“Bijvoorbeeld het fine tunen van het migratiebeleid, dat raakt ons allemaal op Aruba. Zetten we de grenzen wagenwijd open of zeggen we ‘nee, we hebben voldoende potentieel op Aruba: vrouwen die thuiszitten, ontslagen mannen of net afgestudeerde jongeren die op zoek zijn naar een baan.” Als je daar een goed beeld van hebt kan je op basis van gegronde redenen beslissen of je nieuwe mensen wilt aantrekken naar Aruba om de nationale economie te verstevigen of beter geld en energie kunt steken in potentieel dat in eigen land thuis op de bank zit. En zijn de Arubaanse mensen wel bereid om te werken of misschien arbeidsongeschikt of niet fulltime beschikbaar? Wij beschikken over al deze gegevens en delen deze met de instanties die hierover beslissen. Op basis van deze informatie kunnen gedegen afwegingen worden gemaakt die leiden tot besluiten die van invloed zijn op elk individu op Aruba. Dit specifieke voorbeeld betreft het immigratiebeleid, maar we delen informatie op veel meer vlakken. Denk aan de geneesmiddelenindustrie, het Wit Gele Kruis en ziekenhuizen. Zij kunnen hun service naar jou als burger toe optimaliseren door gebruik te maken van onze gegevens.”

U werkt nu ruim 19 jaar voor het CBS, wat is uw grootste persoonlijke waarde tot nu toe geweest?
“Ik probeer altijd innovatief, assertief en trendsettend te zijn. We lopen vaak voor ten opzichte van andere departementen. Niet alleen op technologisch gebied, maar ook in het volgen van trends. Ik neem mijn signaleringsfunctie erg serieus. Je hebt volgers en leiders, ik plaats mezelf in de laatste categorie. Ik signaleer en zorg er vervolgens voor dat er iets mee gedaan wordt.”

Kunt u specifiek een succesvolle prestatie beschrijven die voortkomt uit die leidersrol?
“Periodiek wordt er een census gedaan, een vaststelling van de bevolking in een bepaalde regio. Hierin worden gegevens op het gebied van inkomen, geslacht, leeftijd, burgerlijke staat en godsdienst meegenomen. Als er vroeger een census werd gedaan, werd drzr door het Kadaster met de hand uitgetekend op talloze grote kaarten. Tijdens de voorbereidingen van de census van het jaar 2000 zei ik: ‘Jongens, dit is een beetje uit de tijd. We moeten dit digitaal gaan doen’. Maar de bereidheid vanuit andere organisaties om de gegevens met ons te delen was er nagenoeg niet. We gingen aan tafel met VROM maar die zei: ‘We delen die gegevens niet met jullie’. We vroegen het aan Elmar en die antwoordde: ‘Als jullie gegevens willen hebben, moet je ze maar kopen voor 1250 florin per vel. Daar hadden we ook niets aan.” Het leek onbegonnen werk. Na heel lang lobbyen heb ik medewerking gekregen van het Kadaster. Omdat zij alleen gegevens hadden van 1999 en wij voor de census van 2000 stonden, hebben we met het hele team alles op alles gezet om het complete en bovendien actuele plaatje van de bevolking in 1999 te krijgen en dit op de vooravond van 2000 te digitaliseren. Het is gelukt, we hadden een digitale kaart die regionaal specifieke gegevens van het land liet zien. Dit was zo’n succes in de samenleving en er was zoveel vraag naar digitale kaarten dat er een nieuwe afdeling binnen het CBS is ontstaan: de afdeling cartografie. Een tak die zich heeft ontwikkeld als een duurzame afdeling. Inmiddels werkt deze afdeling samen met de stakeholders Rampenbureau, Kadaster, DOW (Dienst Openbare Werken) en DIP (Directie Infrastructuur en Planning) aan een nationaal systeem GIS (Geographic Informatie Systeem). Het doel hiervan is een optimale communicatie en gegevensdeling tussen de verschillende stakeholders en een transparante publicatie van deze gegevens voor het publiek. Zo kan de bevolking snel en gemakkelijk een breed scala aan informatie aflezen uit één kaart. Bijvoorbeeld als je wilt weten waar er in het land veel wateroverlast is, waar veel bedrijven zijn gevestigd of veel scholen gebouwd zijn. Het heeft ontzettend veel moeite, tijd en verschrikkelijk veel doorzettingsvermogen gekost om dit van de grond te krijgen, maar uiteindelijk is het gelukt. Mensen zijn de meerwaarde van het product gaan zien en willen graag meewerken. Zo groeien we en tillen onszelf naar een hoger niveau, daar ben ik trots op.”

CBS is geen commercieel bedrijf en afhankelijk van teruglopende overheidsfondsen. Hoe kan CBS toch groeien in haar succes?
“Door de samenwerking met belangrijke, grote stakeholders in zowel de publieke als de private sector. Denk aan de Belastingdienst, Directie Volksgezondheid, universiteiten, Centrale Bank Aruba, het toeristenbureau en de douane. Wij geven hen tools om gegevens op hun werkgebied te meten en in ruil daarvoor mogen wij gebruik maken van de resultaten die wij als voeding voor onze publicaties kunnen gebruiken. Onze partners zijn dus zowel gebruiker als leverancier. Dat is een unieke en innovatieve samenwerking. Sinds mensen meer en meer het nut en het effect van ons werk zien, wordt een samenwerking met het CBS voor hen steeds interessanter. Instanties weten het CBS sneller te vinden. Zo werd er bijvoorbeeld in het begin weinig informatie vanuit het parlement gevraagd. De laatste tijd zien we dat de vraag vanuit de ministeries sterk toeneemt.”
“Ik denk dat je weinig vrijheid meer hebt om te beslissen op basis van wat je denkt maar je tegenwoordig echt moet verantwoorden naar buiten toe”

Betekent dit dat ministers hun uitspraken in het verleden minder baseerden op feiten dan tegenwoordig?
“Dat weet ik niet. Het kan natuurlijk heel goed zijn dat zij beschikten over rapporten die iets over de desbetreffende onderwerpen zeiden. Bovendien konden ze altijd al in onze databases, die zijn openbaar voor departementen, ministers en het parlement. Wel weet ik zeker dat de intensiteit en de frequentie van het opvragen van de gegevens vanuit de overheidsorganen is verbeterd dus hier was blijkbaar een behoefte. Ik ben er zeker van dat de noodzaak om onze informatie te benutten is doorgedrongen bij degenen die beslissingen nemen. Daarnaast is de beschikbaarheid van de informatie ook verbeterd en ik denk dat de complexiteit en de samenhang van systemen binnen deze samenleving op dit moment zodanig is dat je weinig vrijheid meer hebt om te beslissen op basis van wat je denkt maar je je echt moet verantwoorden naar buiten toe. Daarom hameren wij op transparantie in de publicatie van alle gegevens. De toegang tot alle onderzoeksresultaten geeft beslissingnemers ook de kans om efficiëntere beslissingen te nemen. De kans dat zij een fout maken is minder groot geworden.”

De Arubaanse burger heeft dus een dikkere vinger in de pap gekregen?
“We stellen transparant vast wat er gaande is. Zodat iedereen die op Aruba woont zelf z’n oordeel kan vellen of er voldoende wordt gereageerd op trends die er gaande zijn. Of dit nu gaat om demografische gegevens over teenage pregnancy, uitstaande leningen of uitval op scholen, maakt niet uit. Onze taak is het om de informatie eerlijk en objectief te openbaren. Wordt er beweerd dat minder dat 0,3 procent op Aruba obesitas heeft, dan kan elke Arubaan onze statistieken raadplegen waaruit af te lezen is dat de gemiddelde Arubaanse man een BMI heeft van 30, waar deze maximaal 25 hoort te zijn voor een gezond gewicht. De gemiddelde Arubaanse man heeft dus feitelijk wel degelijk obesitas.”

Welke trends voorspelt u voor komende jaren, gebaseerd op de onderzoeksresultaten van het CBS?
“De overheid probeert hard om de toegevoegde waarde, het salaris per hoofd van de bevolking, te verhogen. In de veronderstelling dat hogere educatie een hoger salaris oplevert, gaat de aandacht uit naar educatieverbetering. Ze willen naar een meer kennisgeoriënteerde economie. Ik juich dit toe omdat ik vind dat dit een duurzame manier is om je land te blijven ontwikkelen. Ik denk dat de weg naar de kenniseconomie lang is, maar niet onbereikbaar als je het slim aanpakt.
Een issue dat er zit aan te komen en als het zwaard van Damocles boven ons hoofd zal hangen als we er niet op tijd aandacht aan besteden, is de vergrijzing. Statistisch gezien worden mensen ouder, we leven vier jaar langer ten opzichte van tien jaar geleden, wat betekent dat we meer tijd hebben na ons pensioen. Die tijd moet je financieel kunnen opvangen, anders komen we in de problemen.”

Het veertigkoppige team van CBS.

Recht

De 'kleine lettertjes'

Hoe vaak gaat u achteloos akkoord met de algemene voorwaarden die een bedrijf u aanbiedt? Tegenwoordig komt het bijna dagelijks voor dat u algemene voorwaarden aangeboden krijgt. Hoe vaak leest u deze en weet u waarvoor u tekent?

Tekst: Glenn Rellum

Las u de algemene voorwaarden helemaal door toen u uw Facebook-account aanmaakte? En toen u uw Linkedin-account activeerde, las u ze toen wel? Door het voor gezien aanvinken van de algemene voorwaarden bent u hieraan gebonden. Wist u bijvoorbeeld dat al het materiaal dat u upload op Facebook eigendom van Facebook wordt? En dat zij daarmee alles kan doen wat zij wil?

Eisen algemene voorwaarden

Een eerste algemene eis die voor de geldigheid van algemene voorwaarden van belang is, is het feit dat de algemene voorwaarden niet de kern van de prestatie mogen bevatten. Er kan bijvoorbeeld niet in de algemene voorwaarden staan wat de prijs van een product is, maar er mag wel in staan dat u het product binnen acht dagen kunt ruilen.

Een tweede eis is dat u kennis heeft kunnen nemen van de algemene voorwaarden. Over het algemeen zijn algemene voorwaarden snel van toepassing, zelfs wanneer u de voorwaarden in het geheel niet hebt gelezen. Maar dan moet u wel een redelijke mogelijkheid zijn geboden om ze te lezen. Zelfs wanneer de aanbieder van de algemene voorwaarden weet dat u deze niet gelezen hebt, terwijl u dat wel kon, bent u gebonden aan de algemene voorwaarden.

Op het moment dat u uw account aanmaakte op

Facebook, ging u een overeenkomst aan met dit bedrijf. Indien er sprake is van een elektronische overeenkomst, zoals in het geval van Facebook, gelden er andere regels met betrekking tot de kennisneming van de algemene voorwaarden. In dat geval dienen de algemene voorwaarden vóór of uiterlijk bij het sluiten van de overeenkomst aan u ter beschikking te worden gesteld. Door een link te plaatsen naar de voorwaarden is aan deze eis voldaan, ook het aanvinken van het vakje 'ik ga akkoord met de algemene voorwaarden' is voldoende. Van belang is dat de voorwaarden op zodanige wijze gepresenteerd moeten worden dat u ze kunt opslaan op uw computer en naderhand weer kunt lezen.

Onredelijk bezwarend?

Maar wat kunt u nu doen wanneer u de voorwaarden accepteert maar later blijkt dat deze voor u wel héél nadelig zijn? Dan blijft altijd de mogelijkheid over om het beding te laten vernietigen omdat deze voor u onredelijk bezwarend is. Wanneer dit exact het geval is, is moeilijk te zeggen. De voorwaarden verschillen van geval tot geval zodat het geven van een algemene norm lastig is. De wetgever heeft wel in de wet de zogeheten grijze en zwarte lijst opgenomen. Deze gelden in de verhouding tussen consument en bedrijven. In de zwarte lijst zijn bepalingen opgenomen die altijd onredelijk bezwarend zijn. De grijze lijst bevat bepalingen die meestal onredelijk bezwarend zijn. Indien dergelijke bepalingen in de door u ondertekende voorwaarden staan kunt u de vernietigbaarheid van dat beding inroepen en buiten toepassing laten verklaren.

Let op de inhoud van de algemene voorwaarden!

Uit bovenstaande blijkt dat u niet volledig vastzit aan de algemene voorwaarden maar het achteloos voor akkoord tekenen van algemene voorwaarden kan wel vervelende gevolgen hebben. De wet en rechtspraak beschermen u maar tot op zekere hoogte, er ligt ook een verantwoordelijkheid bij u zelf. Denkt u er eens over; Facebook zou uw foto's voor hun komende reclame-campagne hoogstwaarschijnlijk rechtmatig kunnen gebruiken. Uw toestemming hebben ze immers al verkregen doordat u de algemene voorwaarden voor gelezen hebt aangevinkt.

Glenn C. Rellum is als advocaat en fiscalist verbonden aan SMS Attorneys at Law.

Mens & Werk

'Pak werkstress aan'

Er is al veel geschreven over stress op de werkvloer. Zowel de werkgever als de werknemer moeten eraan werken om stress te voorkomen en ook om stress aan te pakken. Veel bedrijven zien de aanpak van stress niet als een prioriteit op het gebied van personeelsmanagement. 'Dat is niet ons werk', 'dat moet de arbodienst maar uitzoeken', 'de werknemers moeten zelf beter leren omgaan met stress', zijn reacties op de vraag wat de onderneming of de organisatie zelf doet om de stress bij degenen op de werkvloer aan te pakken.

Tekst: Judice Ledeboer

Aanwezigheid van stress bij de werknemers is zeker iets waar bedrijven zich zorgen over moeten maken en de crisis die er wereldwijd is heeft het probleem acuter gemaakt. Stress, geweld en pesterijen op de werkvloer zijn psychologische risico's, aldus de conclusie van een onderzoek van het European Agency for Health and Safety at Work. De problemen zijn vaak het resultaat van veranderingen binnen een bedrijf of de organisatie die leiden tot extra werk en werkonzekerheid en ook financiële en sociale moeilijkheden spelen een rol. Er wordt aan toegevoegd dat 50 à 60 procent van alle verloren werkdagen te maken heeft met stress.

Het grote probleem bij bedrijven om werkstress aan te pakken, heeft vooral te maken met het feit dat bedrijven niet voldoende bekend zijn met de aanpak van stress op de werkvloer. Een fysiek probleem, een gebroken been bijvoorbeeld, is gemakkelijker te herkennen en te meten, maar psychologische risico's zitten in het hoofd van de mensen.

Werkstress kost de bedrijven veel geld. Aanpak van werkstress begint natuurlijk met duidelijk te maken waar het personeel stress van krijgt. Dat kan men doen bij functioneringsgesprekken, die op Curaçao veel aan het eind van het jaar plaatsvinden, maar het kan ook een punt op de agenda bij de wekelijkse of maandelijkse teamvergaderingen zijn. Er wordt vaak gezegd dat het niet in de 'cultuur' zit dat men over eigen problemen praat met de manager of personeelsfunctionaris of binnen het team. Dat is te begrijpen, maar er blijft wel veel onbesproken en mensen melden zich liever ziek dan dat ze uitspreken dat ze met spanning zitten die door het werk of de werksfeer veroorzaakt wordt. Hun manager kan hun probleem zijn, maar ook een collega. Omdat er dikwijls geen vertrouwen is in elkaar en men bang is voor represailles, of om gezien te worden als een verklikker of zeurpiet of dat hun probleem op straat komt te liggen omdat degene aan wie het probleem gemeld is zijn mond niet kan houden, houden veel mensen hun mond dicht.

Stress belemmert werknemers om hun werk naar behoren uit te voeren. Mensen die op personeelsafdelingen werken zouden zich meer moeten verdiepen in de sfeer op de werkvloer en de manier waarop werknemers met elkaar omgaan. De hiërarchie die er nog vaak is zorgt ervoor dat ook medewerkers van personeelszaken problemen niet bespreekbaar maken. Dit zijn zaken die met de bedrijfscultuur te maken hebben. Directies van bedrijven en organisaties moeten juist duidelijkheid geven over de werkcultuur, waarbij openheid voorop staat. Het komt nog steeds veel te veel voor dat leidinggevenden geen contact met de werkvloer hebben, en de deuren dicht houden, waardoor de werknemers bang zijn voor de 'grote bazen'.

Die autoriteit die 'de grote bazen' zich aanmeten is gedrag dat anno 2012 niet meer mag voorkomen. Directeuren en managers moeten zich op de werkvloer laten zien. Al is het maar vijf minuten per week. Ze moeten een praatje maken met de werknemers, belangstelling tonen voor het werk dat de mensen doen en vragen waar de werknemers knelpunten ervaren. Die betrokkenheid van directeuren met de werknemers vergroot het vertrouwen bij de werknemers en dat is nodig om mensen te motiveren.

Een van de belangrijkste oorzaken van stress is angst. Mensen zijn bang om hun baan te verliezen of dat ze geen promotie krijgen. Maar ook op het persoonlijke vlak hebben mensen angsten. Ze vragen zich af of ze hun kosten nog wel kunnen betalen. En stress komt ook voort uit het gedrag van anderen. Mensen gaan soms heel onhebbelijk met elkaar om, groeten elkaar niet eens, nemen geen verantwoordelijkheden voor werk dat zij moeten doen of geven elkaar de schuld van zaken die niet goed lopen. Maar ze strijken wel de eer op als er een project goed is verlopen zonder dat ze daar zelf met alle inzet aan hebben meegewerkt. Mensen worden te kort gedaan, maar durven niet voldoende voor zichzelf op te komen en dat geeft ook stress.

Al met al zijn er heel veel oorzaken van stress. Ieder mens gaat echter op een andere manier met stress om. Een training in het omgaan met stress zou eigenlijk ieder mens moeten volgen. Af en toe stilstaan bij dat wat stress geeft is natuurlijk een eerste stap. Daar kan hulp voor worden ingeroepen, een coach bijvoorbeeld, of een gesprek met een psycholoog. Op de werkvloer zal de directie stappen moeten ondernemen om stress binnen het bedrijf te verminderen. De mate van stress hangt dikwijls samen met de bedrijfscultuur en dan zal daar eerst naar moeten worden gekeken. Geen gemakkelijke opgaaf, wel zinvol.

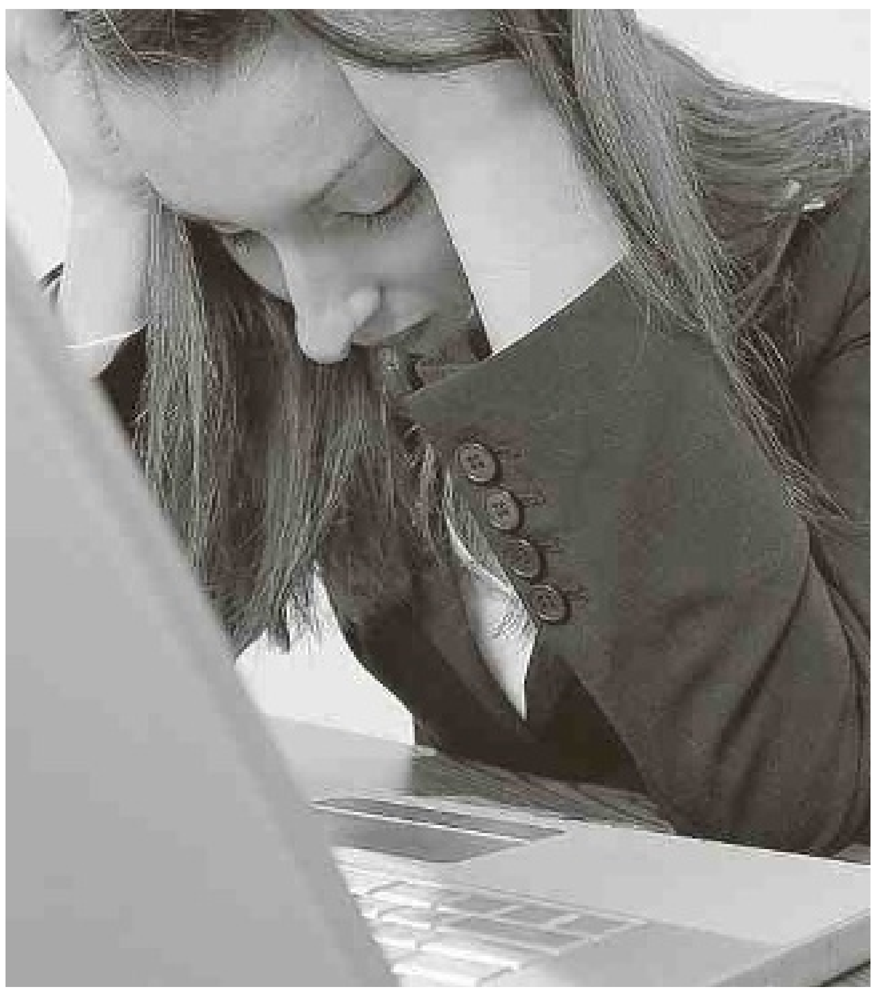

Over management

Bedrijfscultuur (10)

De juiste cirkel in goed personeelsbeleid is 1) het aannemen van goede medewerkers, 2) training, 3) educatie en 4) groei/carrière-ontwikkeling.

Tekst: Jan de Ruijter

Bij het aannemen gaat het om het in dienst nemen van intrinsiek gemotiveerde mensen. Bij trainen gaat het over de inductie en on-the-job-training ten behoeve van vakbekwaamheid, competentie, het goed uitoefenen van het beroep. Essentieel is de inductieperiode waarin een nieuwe medewerker het hele bedrijf ziet, de general manager en de eigenaar ontmoet, de organisatie en de andere mensen leert kennen, heel veel over het bedrijf en de bedrijfscultuur leert om vervolgens met een ander personeelslid als mentor, trainer of begeleider aan de slag te gaan met zijn dagelijkse werkzaamheden en verantwoordelijkheden. Waarbij hij leert dat zijn echte verantwoordelijkheid het tevredenstellen van klanten is en hun verwachtingen zelfs overtreffen.

Waarbij hem ook geleerd wordt dat hij de organisatie vertegenwoordigt en alles wat hij doet en zegt, reflecteert op het imago van de organisatie naar buiten. Deze twee punten dienen bij elke medewerker bovenaan de job description te staan als de belangrijkste twee verantwoordelijkheden die hij uitoefent. Bij educatie gaat het om het bijbrengen van de missie, visie, waarden en doelen van de organisatie, en om goed werknemerschap, proactiviteit, betrokkenheid en intern ondernemerschap. Zaken die onderwezen en continu bijgeschaafd en hoog gehouden moeten worden. De maandelijkse evaluaties spelen daarbij een grote rol. Evaluaties waarbij gemeten wordt of concrete maandelijkse doelen, daarbij ook creatieve ideeën, behaald zijn. En waarbij proactiviteit, intern ondernemerschap en betrokkenheid met feiten aangetoond en gemeten worden. Er wordt geëvalueerd op concrete doelen, niet op subjectieve beoordelingen. Bij groei- en carrière-ontwikkeling (development) gaat het om kansen te bieden en de medewerker te helpen en te begeleiden om zijn volledige potentieel te behalen. En om harmonie en synergie te vinden tussen de doelen van de organisatie en de doelen van de medewerker. De moderne manager kent uiteraard de beoogde carrière en doelen van elke medewerker en houdt daar ernstig rekening mee bij zijn beleid. Nu er afdoende belicht is waar mensen aan moeten voldoen om aangenomen te worden, hoe mensen getraind moeten worden en hoe er aan hun opleiding en carrière gewerkt kan worden is het een goed moment om te beschrijven wat voor resultaat een goed personeelsbeleid heeft en hoe we de resultaten van zo'n beleid in de dagelijks praktijk kunnen zien in het gedrag van medewerkers.

Goede medewerkers

In goed geleide bedrijven zoals ik recent weer zag in the Cheesecake Factory in Orlando, zijn de kenmerken van goede medewerkers onmiddellijk te herkennen. In feite is het eigenlijk omgekeerd; men ziet aan het gedrag en de enthousiaste uitstraling van de medewerkers dat het bedrijf wel een goed geleid kwaliteitsbedrijf moet zijn.

De medewerkers zijn enthousiast, doen zichtbaar hun werk met veel plezier, zijn vriendelijk en doen van alles om de klant tevreden te stellen, sterker nog, om de klant een echte speciale ervaring te geven die hij zich nog lang herinneren zal en waarover hij met vrienden en kennissen zal praten. Aan de vriendelijkheid, behulpzaamheid en het enthousiasme kan men merken dat de medewerker zich bij het bedrijf betrokken voelt en zich daar met hart en ziel voor inzet. Hij gaat de extra mile, laat de gast een onbekende saus proeven als de gast twijfelt over zijn keuze van een gerecht op het menu. Hij heeft zichtbaar fatsoen en beleefdheid ook tegenover collega's en de supervisor. Hij hanteert de gouden regel

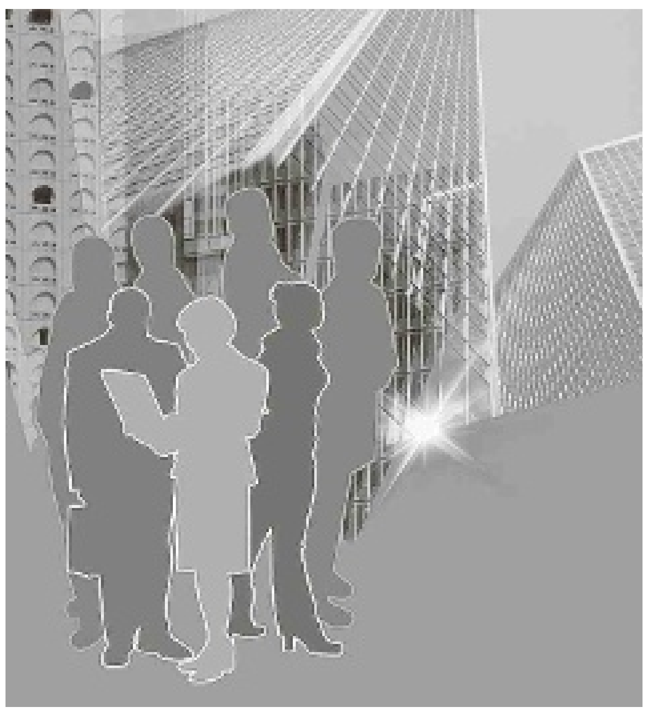

en behandelt iedereen vriendelijk en netjes, bepaalt zelf zijn gedrag en laat zich daarin niet negatief beïnvloeden. Hij is loyaal, doet meer dan verwacht wordt, ziet er netjes en fatsoenlijk uit, heeft goede manieren, maakt geen verwijten of ruzies, is enthousiast en vrolijk, straalt vertrouwen uit, is altijd op tijd en punctueel, houdt zijn beloftes, investeert in zichzelf inzake zelfverbetering en studies, heeft bewuste doelen voor zichzelf, is de eerste die anderen groet, erkent een fout, leert van een fout en herhaalt die niet, vraagt om hulp wanneer dat nodig is, biedt zijn excuses aan wanneer dat nodig is, heeft geen probleem om iets langer op het werk te blijven, maakt zijn werk af, handhaaft kwaliteit in zijn werk, is niet jaloers op collega's, behaalt de hem gegeven doelen, heeft controle over zijn humeur en blijft altijd positief. Hij wil bijdragen en zelfs een verschil maken voor de organisatie, werkt constant aan zijn eigen gedrag en karakter en streeft naar continue verbetering.

Bedrijven en organisaties doen er goed aan een lijst te maken van alle karakteristieken die ze graag zien bij hun medewerkers, een ideaalbeeld dat nagestreefd mag worden. Zo is er ook een algemene lijst van 10 verboden die wel gehanteerd wordt bij zo'n ideaalbeeld. De ideale medewerker rookt niet, drinkt niet, neemt geen drugs (en gaat niet om mensen die dat doen), gokt niet, laat zich niet tatoeëren, vertoont geen arrogantie, roddelt niet, zeurt/klaagt niet, bedriegt niet en gebruikt geen groffe taal.

Bedrijven hebben mensen nodig die tevreden en blij zijn met hun salaris, hun fringe benefits en de bedrijfscultuur en die zich verbonden en betrokken voelen met het bedrijf. Bedrijven met tevreden medewerkers bereiken over het algemeen meer dan een twintig procent hogere klanttevredenheid.

Teamwerk

Teamwerk vormt het zesde onderdeel van de bedrijfscultuur in het Excel-managementsysteem. In heel veel opzichten heeft het bedrijfsleven nog veel te leren van sportclubs en zeker ten aanzien van teamwerk is dat het geval. Als we naar het voetbalteam van Barcelona kijken, zien we meer dan elf technisch bekwame spelers. We zien vooral een team professionelen die elkaar aanvullen, complementeren en die zelfs elkaars verantwoordelijkheden weten over te nemen ongeacht de eigenlijke, overeengekomen rolverdeling.

(Wordt vervolgd)

Jan G. de Ruijter is bedrijfsconsultant op Aruba
Reacties: janderuijter@yahoo.com

Boeken

Talent is goed, ambitie is beter

Strategisch talentmanagement wordt steeds belangrijker. De economische ontwikkelingen dwingen organisaties ertoe om flexibiliteit en veerkracht in te bouwen in het menselijke kapitaal. 'Talent is goed, ambitie is beter' geeft daarvoor handvatten.

Pas als een medewerker zijn kwaliteiten ook daadwerkelijk inzet om het doel van de organisatie te bereiken, wordt zijn talent effectief. Daar is motivatie en ambitie voor nodig. Op de arbeidsmarkt is de wil van iemand om te werken relevanter dan het talent dat iemand heeft.

Organisaties zouden niet zozeer moeten selecteren op kennis, ervaring, vaardigheden en kunde, maar meer op karakter. Dáár zit de motivatie als motor van arbeidskracht. Bovendien bepalen de werkomgeving, de leiderschapsstijl en organisatiecultuur of een medewerker goed functioneert of niet. Mensen worden pas een talent in een context die bij hen past. Werkgevers die hun medewerkers talenten willen laten zijn, richten hun pijlen op gemotiveerde arbeidskrachten die passen bij de organisatie.

Prof. dr. Lidewey E.C. van der Sluis-den Dikker is professor Strategisch Talent Management aan de Nyenrode Business Universiteit in Breukelen en directeur van het Nyenrode Powerhouse 'Competing for Talent'.

Titel: Talent is goed, ambitie is beter, Gids voor strategisch talentmanagement
Auteur: Lidewey van der Sluis
Uitgever: Van Gorcum
EAN: 9789023248439

Beroep onder de loep

Piter Rodriguez: radio- en tv- technicus

In de rubriek 'Beroep onder de loep' vertellen mensen over hun ervaringen in hun beroep. Deze week: Piter Rodriguez (29). Hij is radio- en tv-technicus bij Hit 100.3/Kanal 24.

Wat houdt je beroep in?
"Hit 100.3/Kanal 24 zendt zowel via radio als tv uit. Als technicus van beide zenders ben ik verantwoordelijk voor het beeld en geluid bij 'live'-uitzendingen. Ik doe onder meer het camerawerk en de montage voor programma's die vooraf worden opgenomen om later uitgezonden te worden."

Hoe lang ben je al radio- en tv-technicus?
"Ik werk nu iets meer dan vier jaar bij de zender. Ik begon eigenlijk als presentator van het programa 'Alegre Despertar' (vreugdevol ontwaken). Niet lang daarna vroeg de eigenaar van de zender of ik kon helpen met de technische aangelegenheden. Ik had daar geen ervaring mee, maar wilde het wel proberen. Zodoende heb ik alles op de werkvloer geleerd en ben ik nu behalve presentator ook technicus."

Wat is het vervelendste dat je in je beroep hebt meegemaakt?
"Ik weet niet waar ik moet beginnen. Er zijn namelijk heel veel dingen die vervelend zijn, zeker omdat ik twee functies heb. Als presentator heb ik soms moeite met sommige bellers. Mijn programma is heel interactief, dus mensen mogen altijd bellen om hun mening te geven. Ik kan er heel slecht tegen als er onwetende mensen bellen en dan stomme uitspraken doen, gewoon omdat ze eigenlijk niet weten waar ze het over hebben. Vroeger werd ik er heel kribbig van en liet ik dit ook merken, maar nu ga ik er veel beter mee om. Mensen zijn nu eenmaal verschillend en je moet ze de kans geven om te zijn wie ze zijn. Verder zit het me nog steeds dwars dat ik onlangs speciaal voor een aankomend concert een programma maakte, maar de organisatoren noch de artiesten kwamen opdagen. Ik vind dat organisatoren van activiteiten beter om moeten gaan met de pers."

Wat is het leukste dat je in je beroep hebt meegemaakt?
"Het is elke dag weer fijn om te zien dat luisteraars het beste met je voor hebben. Al heel vroeg in de ochtend, voor aanvang van mijn programma, sturen veel mensen mij een berichtje om mij een gezegende en succesvolle uitzending toe te wensen."

Waarom is radio- en tv-technicus het leukste beroep dat er is?
"Naar mijn mening kan je een beroep pas het leukste of het beste noemen wanneer het werk is zonder moeilijkheden. En mijn werk is zeker niet gemakkelijk."

Wat was je graag geweest als je geen technicus was?
"Toen ik in de Dominicaanse Republiek opgroeide, speelde ik net zoals alle jongens honkbal met de droom om ooit in de 'Big League' te spelen."

Business Agenda

Curaçao

Eerste maandag van de maand: TGIM.
Thank God it's Monday is een informeel business happy hour. Iedere eerste maandag van de maand bij de Nettobar, Breedestraat, Otrobanda.
Van 17.00 tot 20.00 uur.

Sedeck trainingsprogramma
Sentro pa Desaroyo di Empresa Chiki Kòrsou (Sedeck) verzorgt diverse trainingen op allerlei gebied. Accounting and record keeping, how to write a business plan, marketing plan, minor tax issues, financial packages, location analysis, contract proposal, dynamics of the family firm, customer service, opportunity recognition, in company training, business evaluation (buy or sell)
Meer informatie: www.sedeck.com

Adeck-lunches
Maandelijkse lunch van Asosiashon di Empresa(rio)nan Chiki di Kòrsou (Adeck) organiseert maandelijks een lunch met een spreker.
Meer informatie: www.adeckcuracao.com

Aruba

14 december: GrowthCLUB planning workshop
Vrijdag 14 december is er de tweede GrowthCLUB op Aruba. In deze workshop plannen ondernemers en managers hun volgende kwartaal.
Voor meer informatie en aanmeldingen, bel 564-3577 of mail davemartinus@actioncoach.com

Internationaal

16 - 26 januari: Hotel School General Managers Program (GMP)
Het General Managers Program is een 10-daagse ervaring voor general managers van hotels en hun directe ondergeschikten. Deelnemers krijgen toegang tot een internationaal network van 'elite hoteliers' vanuit het programma en lidmaatschap van het Cornell's alumni network van meer dan 12.000 Hotel School afgestudeerden.
Locatie: Statler Hotel, United States - Ithaca, NY.
Contact: Exec_ed_hotel@cornell.edu

31 januari - 1 februari: 7e Compliance Conference on Money Laundring and Combating the Financing of Terrorism
Georganiseerd door de Caribbean Financial Action Task Force, in samenwerking met het Ministry of National Security's AML/CFT Compliance Unit en de Financial Intelligence Unit of Trinidad and Tobago
Locatie: Hyatt Regency Hotel, Port of Spain, Trinidad and Tobago.
Contact: aml.conference@cfatf.org
Meer informatie: www.cfatf-gafic.org

31 januari - 1 februari: Mia Green 2013 Expo & Conference
'De Green Convention of the Americas'. Toegang tot de steeds maar groeiende en niet te stoppen groene, duurzame en hernieuwbare markten voor de Amerika's. Beurs, workshops en netwerken.
Locatie: Miami Beach Convention Center
Meer informatie: www.miagreen.com

De Business Agenda verschijnt wekelijks in de Ñapa. Informatie over zakelijke evenementen, zoals symposia, lezingen, trainingen en conferenties, zowel op Aruba, Bonaire als op Curaçao, is welkom bij napa@amigoe.com.

Geen bedrag is te klein. Help ons helpen!
VOEDSELBANK Curaçao
www.voedselbank-curacao.org

Klimaat

Klimaattop Doha: 'Voedselonzekerheid dreigt'

Er valt een vreemde parallel te trekken tussen Qatar, waar deze week de VN-klimaattop plaatsvond, en heel wat Afrikaanse landen: voedselonzekerheid. Het superrijke oliestaatje importeert 90 procent van zijn voeding.

Qatar en andere Golfstaten hebben samen 6,4 miljoen hectare land aangeschaft in ontwikkelingslanden.

"Het eten is hier erg duur", verklaart een Ghanese immigrant en taxichauffeur die anoniem wil blijven. "Een liter benzine is goedkoper dan water." De voorbije week bracht hij delegatieleden naar de VN-klimaatconferentie (COP18).

"De voedselonzekerheid in Qatar heeft alles te maken met zijn schrale bodem, terwijl Afrikaanse landen ermee kampen als gevolg van armoede en zich wijzigende weerspatronen, die de landbouwproductie in de loop der jaren dramatisch hebben verkleind", zegt Emmanuel Seck, programmadirecteur van de in Dakar gevestigde organisatie Environment and Development Action in the Third World. Net als andere Golfstaten en groeilanden zoals China, least en koopt Qatar land in Afrika, aldus Seck.

Swaziland
Ontwikkelingslanden als Swaziland hebben hun beleid al afgestemd op het produceren van voedsel voor Qatar, en de twee koninkrijken hebben diplomatieke relaties aangeknoopt. "We hebben uitgestrekte landbouwgronden waarmee we Qatar van voedsel kunnen voorzien en onze economie aandrijven", zegt Mbuso Dlamini, hoofd van Swazilands technische missie op de klimaattop in Doha.

Ironisch genoeg produceert Swaziland niet voldoende eten voor zijn eigen bevolking. Het meeste voedsel wordt ingevoerd vanuit buurland Zuid-Afrika.

99 Jaar
Volgens het laatste rapport van het Worldwatch Institute ligt er van de 70,2 miljoen hectare land die in het voorbije decennium wereldwijd in bruikleen werd gegeven of werd verkocht 34,3 procent in Afrika. Qatar en andere Golfstaten hebben samen 6,4 miljoen hectare land aangeschaft in ontwikkelingslanden.

Bruce Campell van het Consortium of International Agricultural Research Centre vindt dat er iets moet gebeuren om te garanderen dat arme gemeenschappen niet van hun land worden verdreven om plaats te maken voor de landbouwprojecten van buitenlandse regeringen en multinationals.

Hij vindt het leasen van grond op zich geen slecht idee, aangezien sommige mensen het platteland verlaten op zoek naar een baan. Maar de slinger mag nu niet in de andere richting doorslaan.

De Tanzaniaanse onderzoeker van de Universiteit van Dar es Salaam, Emma Limenga, waarschuwde Afrikaanse regeringen voor het leasen van land op lange termijn. Dit soort verdragen zijn meestal 99 jaar van kracht, waardoor de voedselveiligheid van toekomstige generaties in het gedrang kan komen.

Biologische landbouw
Burger Patrice, directeur van de ngo Centre d'Actions et de Realisations Internationales, stelt dat Afrika's armoede geen excuus mag zijn voor landroof. Droge gronden opnieuw vruchtbaar maken is volgens hem de oplossing.
"Droge gronden zijn het resultaat van vele jaren klimaatverandering. Het is goedkoper het land opnieuw vruchtbaar te maken met behulp van meststoffen en biologische landbouw dan het verder te laten verslechteren", legt Patrice uit.

"Het is in het belang van landen als Qatar dat ze hun eigen voedsel beginnen te produceren, want op een gegeven moment zullen ze zonder olie komen te zitten en dan kunnen ze de hoge kostprijs alles te importeren niet meer betalen", besluit hij.

Economie

IMF pakt kapitaalvlucht aan

Het Internationaal Monetair Fonds (IMF) wil meer controle op grensoverschrijdende kapitaalstromen. Deze verandering van visie wordt toegejuicht door veel economen en ontwikkelingsexperts. Critici, inclusief stemmen binnen het IMF, waarschuwen echter dat de verandering niet ver genoeg gaat.

Deze week publiceerde het IMF een 'institutionele beschouwing' waarin staat dat 'kapitaalstromen risico's met zich meedragen die versterkt kunnen worden door hiaten in de financiële en institutionele infrastructuur van een land'. Die risico's, die breder gerelateerd zijn aan liberalisering van het type dat het IMF voorstaat, zijn vooral aanwezig in landen die nog niet 'een bepaald niveau van financiële en institutionele ontwikkeling hebben bereikt'.

Hiermee erkent het IMF formeel dat volledige marktliberalisering niet altijd goed is voor economische groei, en zelfs desastreus kan zijn in bepaalde situaties. Kwetsbare economieën kunnen beschadigd worden door zowel plotselinge instroom als uitstroom van kapitaal - de 'bubbels' waarover in de afgelopen jaren herhaaldelijk is gesproken. Vandaar de behoefte van veel economen en overheden om die kapitaalstromen enigszins te beheersen.

Beheersen kan met verschillende middelen, zoals verschillende soorten belasting, beperkingen aan het deel van de nationale bezittingen dat internationaal verkocht kan worden, of bepalingen over hoe lang buitenlandse investeringen in het land moeten blijven.

Rigide koers
Jarenlang volgde het IMF een rigide koers waarbij dergelijke controle alleen gezien werd als 'laatste redmiddel'. De markten moesten in essentie zichzelf reguleren. Het IMF werd daarin vooral gesteund door de Verenigde Staten, een van de meest open markten ter wereld en de thuishaven van enkele zeer actieve multinationals.

Deze benadering was in overeenstemming met de zogenoemde Washington Consensus die al ongeveer een halve eeuw het wereldwijde financiële raamwerk definieert. In Amerikaanse economische verdragen wordt nog steeds routinematig beperking van kapitaalcontrole geëist.

Maar sinds ongeveer tien jaar begint het institutionele denken hierover te veranderen, mede ingegeven door de ineenstorting van verschillende Aziatische economieën eind jaren negentig. De huidige internationale economische crisis, die ook landen die de IMF-dictaten volgen niet spaarde, heeft het fonds gemotiveerd een nieuwe koers uit te stippelen.

Tijdelijk
Het IMF kan landen nu adviseren hun economische liberalisering te beteugelen. Aan landen die al overeenkomsten met het IMF hebben lopen die dergelijke acties verbieden, adviseert het IMF de overeenkomsten opnieuw te bekijken. "Terwijl we voorheen dachten dat de risico's van kapitaalstromen vooral speelden in landen die net begonnen waren met liberalisering, is het tijdens de financiële crisis duidelijk geworden dat ook landen die al heel lang profiteren van kapitaalstromen kwetsbaar kunnen zijn", zegt Vivek Arora van het IMF.

De nieuwe koers gaat echter minder ver dan sommigen zouden willen. Het IMF benadrukt dat controle op kapitaalstromen 'in het algemeen tijdelijk' moet zijn. Bhumika Muchhala, coördinator van het Financieel Ontwikkelingsprogramma van het Third World Network, zegt dat er aanzienlijke verschillen van inzicht bestaan tussen sommige ontwikkelingslanden en de VS, de Europese Unie en anderen.

Daarom verliep de stemming over het nieuwe beleid moeizaam. "Brazilië en India waren tegen, terwijl andere ontwikkelingslanden, inclusief China, achter het uiteindelijke compromis stonden", zegt Muchhala.

Bestemming Curaçao

Over twee jaar voorgoed terug

Naam:
Ivy Perret Gentil - Davelaar (60)
Komt uit:
Leiden, Nederland
Business or Pleasure?
Pleasure
Aantal dagen:
28
Verblijft bij:
Familie

Ivy Perret Gentil - Davelaar is naar Curaçao gekomen voor ontspanning, maar wil toch van de gelegenheid gebruik maken om wat zakelijke dingen te doen. "Eén van de eerste dingen die gepland staan, is het dominotoernooi dat ik dit weekend organiseer bij buurtcentrum Montaña." Ivy is een grote liefhebber van het dominospel. In Nederland organiseert ze regelmatig toernooien of helpt ze anderen met de coördinatie van dominotoernooien. "Mijn fascinatie met het dominospel heeft te maken met mijn jeugd. Ik heb mijn hele leven gesport. Ik was het enige meisje thuis en deed dus alles wat mijn broers ook deden. Ik speelde onder meer tennis, volleybal en dus ook domino. Van al die sporten vond ik domino toch het leukst en daarom doe ik het nog steeds. In Nederland speel ik drie keer per week domino."

Ivy hoopt dat er veel damesteams komen voor het toernooi. "Laat de dames de heren eens een lesje leren in de sport waarvan ze dénken het beste in te zijn", zegt ze lachend. "De voorbereidingen voor het toernooi zijn heel intensief geweest. Dat komt omdat mensen mij hier nog niet kennen als organisator. Daardoor heb ik veel tijd en energie moeten stoppen in het in contact komen met dominospelers. Ik heb wel goede verwachtingen voor het toernooi."

Ivy is samen met de familie ook bezig met het opknappen van haar moeders huis. "Dat in verband met de feestdagen, maar ook vanwege mijn remigratie die op vrij korte termijn gepland staat. Ik denk dat ik over twee jaar voorgoed terug kom naar Curaçao."
Verder staan er voor Ivy ook een paar optredens op het programma. Zij is namelijk ook dj. Haar specialiteit is 'come back'. Dat is de Curaçaose verzamelnaam voor de Zuid-Amerikaanse montuno- en boleronummers. Ivy heeft gedurende haar verblijf op Curaçao dus veel gezellig werk aan de winkel. Maar er is natuurlijk ook tijd voor ontspanning. "Ik zal wel een keer een strand bezoeken, hoewel ik niet zo'n fan ben van zwemmen. Ik houd heel erg van mariachimuziek en hoop dat er tussen al die typische kerst- en oud en nieuw-activiteiten toch minstens één mariachi-activiteit is waar ik naartoe kan. Verder heb ik gehoord dat karaoke-activiteiten ook heel populair zijn dus, daar ben ik heel benieuwd naar."

Ivy is tot 27 december op het eiland. Net niet voor oud en nieuw. Ze legt uit: "Ik ben vorig jaar ook al tijdens de feestdagen op Curaçao geweest. Toen ben ik wel met oud en nieuw gebleven. Maar mijn kleindochter van 9 jaar in Nederland vertelde me dat ze de feestdagen zonder mij helemaal niet leuk heeft gevonden. Dus dit jaar heeft ze gezegd dat ik wel met Kerstmis op Curaçao mocht zijn, maar niet met nieuwjaar. Er zit dus niks anders op", aldus een lachende Ivy. "Ze is mijn enige kleindochter en ik doe haar graag een plezier."

MKB

Motivatie

In deze column legt Bertine Vermeer uit wat het belang is van motivatie en wat u als ondernemer kunt doen om uzelf gemotiveerd en gefocust te houden. Vermeer is innovatie-adviseur bij InnovatieCentrum Curaçao en gespecialiseerd in product- en dienstinnovatie.

Tekst: Bertine Vermeer

Een jaar geleden heb ik het in de column 'Succesvol ondernemen - aangeboren of aangeleerd?' gehad over welke eigenschappen kenmerkend en stimulerend zijn voor succesvol ondernemerschap. Hierbij gaat het met name om de volgende eigenschappen:
- Autonoom zijn
- Optimistisch zijn
- Innovatief zijn
- Charismatisch zijn
- Energiek zijn
- Risico's durven nemen
- Een competitieve instelling hebben

Bertine Vermeer is innovatie-adviseur bij InnovatieCentrum Curaçao en gespecialiseerd in product- en dienstinnovatie.

'Autonoom zijn', 'risico's durven nemen' en 'een competitieve instelling hebben' zijn eigenschappen die gevormd en versterkt worden door uw sociale omgeving. Ze hebben te maken met de cultuur waarin u leeft en bent opgegroeid (zie vorige column 'Cultuur en innovatie').

'Innovatief zijn' is een vrij complex begrip. Het houdt enerzijds in dat u gemakkelijk verbanden kunt leggen en oplossingen kunt bedenken en dat heeft vooral te maken met uw analytisch vermogen. Dit is een talent dat deels genetisch bepaald is en deels door oefening kan worden vergroot. Maar innovatief zijn heeft ook te maken met open staan voor verandering en nieuwe ideeën en dat is weer een door cultuur beïnvloedbare eigenschap (zwakke onzekerheidsvermijding).

De overige kenmerken: 'optimistisch zijn', 'charismatisch zijn' en 'energiek zijn' zijn eigenschappen die afhankelijk zijn van uw motivatie. Of u enthousiast bent over datgene waar u dagelijks mee bezig bent en waar u het voor doet. Als dat zo is dan krijgt u daar automatisch positieve energie van. Dat straalt u uit (charisma) en daarmee motiveert en inspireert u anderen.

Uw culturele achtergrond en uw analytisch vermogen zijn factoren die min of meer vast liggen. Persoonlijke eigenschappen die hiervan afhankelijk zijn zullen niet opeens veranderen. Echter, uw motivatie voor het ondernemerschap kan zodra het even tegenzit een flinke klap krijgen, waardoor uw optimisme, charisma en energie ook opeens sterk af kunnen nemen. Wanneer dat gebeurt zullen niet alleen uw eigen prestaties hieronder lijden, maar zal dit ook invloed hebben op de motivatie en prestaties van uw personeel. Daarom is het heel belangrijk dat u hier als ondernemer continu aandacht aan geeft.

Allereerst is het goed om zich ervan bewust te zijn dat tegenslag onderdeel is van het ondernemen. Bedenk dat de meest succesvolle ondernemers vrijwel allemaal een keer door zo'n dal zijn gegaan. Zonder dalen geen pieken. U kunt ze zien als uitdagingen en waardevolle leermomenten. Maar het valt niet altijd mee om op zulke momenten positief te blijven denken. Hiervoor heeft u een langetermijnvisie nodig die u door de moeilijke tijden heen trekt.

Bedenk wat uw drijfveren waren toen u begon met/bij uw onderneming. Wanneer dit voornamelijk negatieve motivatiefactoren waren, bijvoorbeeld omdat u weg wilde bij een andere werkgever, dan is/was het effect hiervan waarschijnlijk van korte duur.

Positieve motivatiefactoren, zoals eigen baas willen zijn, persoonlijke doelen willen nastreven, of u ergens verantwoordelijk voor voelen (bijvoorbeeld bij het overnemen van een familiebedrijf), zijn voorbeelden van duurzame motivatiefactoren. Maar dan nog is het belangrijk dat u zich er bewust van blijft en ze niet uit het oog verliest.

Behalve weten waarom u ooit begonnen bent, is het ook belangrijk om u bewust te zijn van uw eigen sterktes en zwaktes. Zie het als een persoonlijke SWOT-analyse (SWOT staat voor Strength, Weaknesses, Opportunities, Threats), die net als bij uw onderneming ook voor uzelf af en toe herzien dient te worden. Bepaal aan de hand hiervan waar uw persoonlijke kansen en uitdagingen liggen. En voor welke risico's (bijvoorbeeld stress, faalangst, verlies van focus, verlies van balans tussen werk en privé) u dient te waken. Praat hier ook met goede vrienden en familie over. Zo komt u tot een realistischer beeld van wie u bent, wat u kunt en wat u wilt bereiken.

Wanneer u voor uzelf in kaart heeft gebracht wat u aan de hand van positieve motivatiefactoren op langere termijn zou willen bereiken, biedt dit u meer focus. Deze focus geeft rust in uw hoofd en helpt u doelgerichter en efficiënter te werken. Denk er maar aan wanneer u heel veel dingen tegelijk wilt doen. Het lijkt dan misschien alsof u veel werk verricht, maar het werken zonder focus kost u veel extra energie, waardoor u uiteindelijk minder efficiënt werkt. Daarnaast helpt een langetermijndoel u om bij obstakels en problemen beter te kunnen relativeren door ze in een groter verband te zien.

InnovatieCentrum Curaçao

Het InnovatieCentrum Curaçao is een stichting die als doel heeft: ondernemers stimuleren en ondersteunen bij duurzame innovatie van hun organisatie, producten en/of diensten. Meer informatie vindt u op www.icc.an

Wilt u meer weten over deze column, over onze service en diensten, of een afspraak maken voor een kennismakingsgesprek? Dan kunt u contact opnemen met InnovatieCentrum Curaçao, via bvermeer@icc.an, of (+599 9) 737-1360.

Nobelprijs Economie naar speltheoretici

Het ontwerpen van markten

Ongeveer een jaar geleden publiceerde de Ñapa een artikel over de speltheorie. De aanleiding daarvoor was een internationale speltheorieconferentie die door de Faculteit der Technische Wetenschappen van de University of Curaçao werd georganiseerd. Dit jaar is de Nobelprijs voor de Economie voor de vierde keer naar wetenschappers werkzaam op het gebied van de speltheorie gegaan. De laureaten zijn Alvin Roth en Lloyd Shapley. Geen van beiden is van huis uit econoom. Roth behaalde zijn B.Sc., zijn M. Sc. en zijn Ph. D. in Operations Research en Shapley is een wiskundige die naar eigen zeggen nooit een college economie gevolgd heeft.

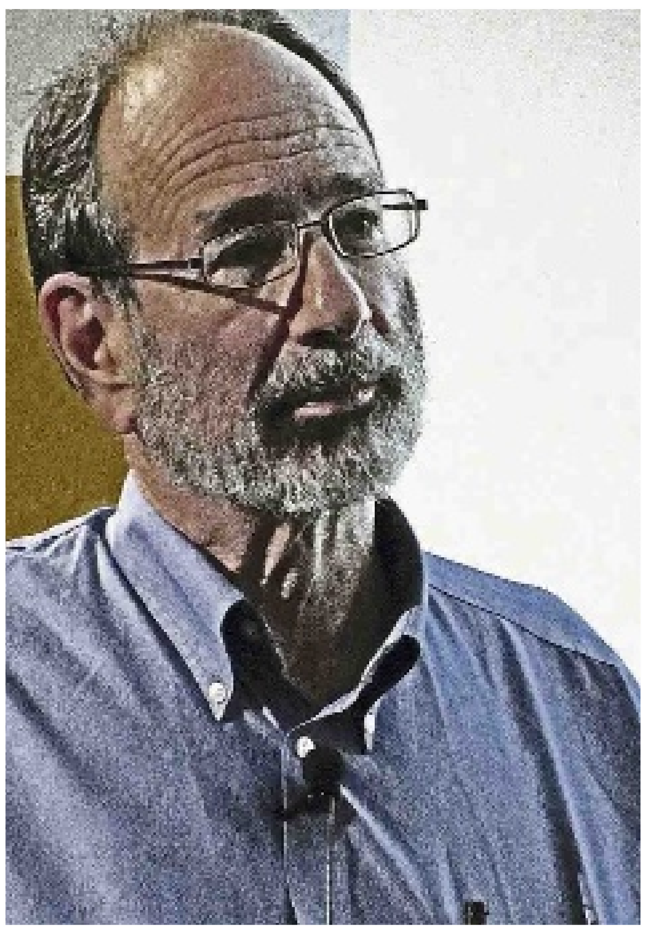

Alvin Roth

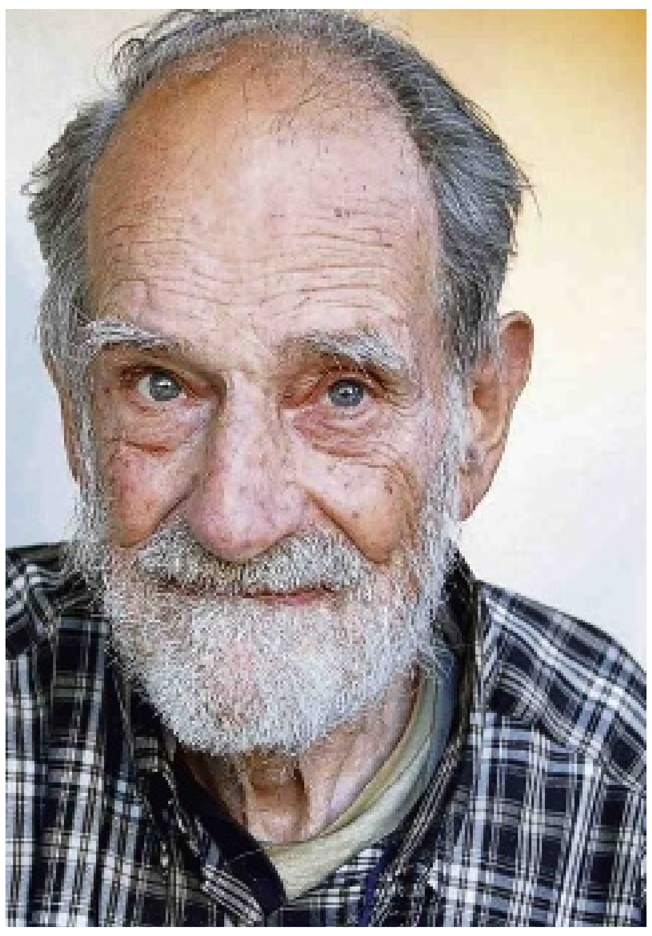

Lloyd Shapley

Tekst: Imma Curiel

De prijsuitreiking vindt op 10 december tijdens een plechtige ceremonie plaats. De commissie die de prijs toekende gaf de volgende reden voor hun keuze: 'For their work on the theory of stable allocations and practice of market design.' Met name Shapley heeft veel bijgedragen tot de speltheorie. Hij wordt beschouwd als de personificatie van de speltheorie: 'Mister Game Theory himself'. In dit artikel zullen we ons beperken tot de onderwerpen waarvoor de Nobelprijs toegekend is.

Stabiele huwelijken

Het begon met een artikel van wijlen David Gale en Shapley gepubliceerd in 1962 in de American Mathematical Monthly getiteld: 'College Admission and the Stability of Marriage'. Daarin wordt het volgende probleem aangepakt. Een groep bestaande uit evenveel ongetrouwde mannen en vrouwen wil stabiele huwelijken tot stand brengen tussen deze mannen en de vrouwen. Wat wordt bedoeld met een stabiel huwelijk? We nemen aan dat zowel de mannen als de vrouwen preferenties hebben met betrekking tot de beschikbare huwelijkskandidaten. Met andere woorden, elke man en elke vrouw kan een lijstje maken waarin hij/zij de potentiële huwelijkskandidaten rangschikt, de door hem/haar meest geprefereerde bovenaan en de minst geprefereerde onderaan. Een huwelijksplan (in het Engels 'matching') dat iedereen van een partner voorziet wordt stabiel genoemd als er geen man is die liever met een andere vrouw wil trouwen dan met degene die het plan hem toewijst terwijl die andere vrouw ook liever met hem wil trouwen dan met degene die ze door het plan aangewezen krijgt.

Ter verduidelijking: Als Anton en Anna door het huwelijksplan gekoppeld worden en Bernard en Bertha terwijl Anton liever met Bertha trouwt en Bertha liever met Anton, dan is het plan niet stabiel. In het artikel laten Gale en Shapley zien hoe onder alle omstandigheden tot een stabiel huwelijksplan te komen. Dat de voor de hand liggende procedure niet werkt laat het volgende voorbeeld zien.

De pool van huwelijkskandidaten bestaat uit de mannen Anton, Bernard en Cornelis en de vrouwen Anna, Bertha en Carmen. De preferentie van Anton is als volgt: Bertha, Carmen, Anna. Die van Bernard is: Bertha, Anna, Carmen. Cornelis heeft de preferentie: Anna, Carmen, Bertha. Anna's preferentie is: Bernard, Cornelis, Anton. Bertha's preferentie is: Anton, Bernard, Cornelis. Carmens preferentie is: Cornelis, Anton, Bernard. Een voor de hand liggende procedure is om de mannen (of vrouwen) een aanzoek te laten doen aan hun meest geprefereerde kandidaat. Elke vrouw die een aanzoek krijgt accepteert de kandidaat die ze het meest prefereert onder degenen die haar een aanzoek gedaan hebben en wijst de anderen af. De paren die gevormd zijn na deze ronde doen niet meer mee. De mannen die afgewezen worden doen nu een aanzoek aan de kandidaat die ze het meest prefereren onder de vrouwen die nog vrij zijn. Het proces herhaalt zich totdat iedereen gekoppeld is.

In het voorbeeld krijgt Bertha in de eerste ronde een aanzoek van Anton en Bernard. Ze accepteert Anton omdat ze die prefereert en wijst Bernard af. Anna krijgt een aanzoek van Cornelis en accepteert hem omdat hij de enige is die haar een aanzoek gedaan heeft. In de tweede ronde zijn alleen Bernard en Carmen overgebleven en die worden dus gekoppeld. Dit leidt tot de instabiele situatie waarin Bernard met Carmen getrouwd is, terwijl hij Anna prefereert en Anna hem ook prefereert boven haar partner Cornelis.

Gale en Shapley kwamen met de volgende procedure om tot een stabiel huwelijksplan te komen. Het begin is het hetzelfde. Elke man doet een aanzoek aan zijn meest geprefereerde vrouw. Elke vrouw die een aanzoek krijgt houdt haar meest geprefereerde kandidaat onder degenen die haar een aanzoek gedaan hebben aan het lijntje en wijst de anderen af. Ze accepteert hem dus (nog) niet, ze houdt hem aan het lijntje. De afgewezen mannen doen een aanzoek aan hun tweede keuze. Let wel: alle vrouwen zijn nog beschikbaar. Elke vrouw vergelijkt de mannen die haar in deze ronde een aanzoek gedaan hebben met degene die ze (eventueel) aan het lijntje houdt en besluit degene die ze prefereert aan het lijntje te houden en de anderen weg te sturen. Zo gaan we door. Alle mannen die in de tweede ronde afgewezen worden doen een aanzoek aan hun derde keuze en elke vrouw wijst weer alle mannen af, behalve degene die ze prefereert onder al degenen die haar tot nu toe een aanzoek gedaan hebben. Het proces stopt als elke vrouw een aanzoek gekregen heeft. Dit moet gebeuren omdat een man die door een vrouw afgewezen is geen aanzoek meer mag doen aan die vrouw. Op dat moment accepteert elke vrouw de man die ze aan het lijntje hield en de huwelijken worden voltrokken.

Het huwelijksplan dat door deze procedure wordt gemaakt is stabiel. Immers, stel dat het plan man A aan vrouw Z koppelt. Als man A vrouw Y prefereert boven vrouw Z dan moet hij haar tijdens de procedure een aanzoek gedaan hebben en afgewezen zijn door haar. Dat betekent dat vrouw Y haar partner prefereert boven man A. Er is dus geen tweetal bestaande uit een man en een vrouw die elkaar prefereren boven hun door het huwelijksplan toegewezen partner. In het voorbeeld resulteert dit in de koppeling van Anton aan Bertha, Bernard aan Anna en Cornelis aan Carmen.

> Economie is niet alleen een bezigheid die observeert en probeert te voorspellen maar die ook actief meewerkt aan het ontwerpen van markten die van tevoren bepaalde, gewenste, gunstige eigenschappen tentoonspreiden

Deze procedure kan recht toe recht aan gegeneraliseerd worden tot een situatie met meer mannen dan vrouwen of meer vrouwen dan mannen.

Een andere generalisatie wordt gegeven door het zogenaamde 'college admission problem'. In de Verenigde Staten melden de aankomende studenten zich bij de universiteiten van hun keuze. De universiteiten weten hoeveel studenten ze kunnen aannemen en hebben criteria waaraan de studenten moeten voldoen. Aan de hand van die criteria kan elke universiteit de studenten rangschikken. De studenten kunnen ook de universiteiten rangschikken.

Bovenstaande procedure kan gebruikt worden om tot een stabiele koppeling van studenten aan universiteiten te komen. Elke student meldt zich aan bij de universiteit die hij/zij prefereert. Elke universiteit houdt een wachtlijst aan van studenten. De wachtlijst mag niet langer zijn dan het maximale aantal studenten dat de universiteit kan aannemen. De wachtlijst van een universiteit bestaat uit de meest geprefereerde studenten die zich bij de universiteit aangemeld hebben. De andere studenten worden afgewezen. In de tweede ronde melden de afgewezen studenten zich aan bij de universiteit die hun tweede keuze is. Het proces herhaalt zich totdat iedere student op een wachtlijst staat of afgewezen is door elke universiteit waar hij/zij in geïnteresseerd is. Alle studenten die dan op de wachtlijst van een universiteit staan worden tot die universiteit toegelaten. Dit is in essentie de procedure die met enkele praktische aanpassingen door het 'National Residency Matching Program' (NRMP) gebruikt wordt om afgestudeerde medische studenten te koppelen aan ziekenhuizen. Roth heeft deze procedure en de praktische toepassing ervan in vele artikelen geanalyseerd. Hij heeft deze procedure ook gebruikt bij het helpen ontwerpen van systemen om scholieren te koppelen aan scholen in New York en Boston en om het systeem dat aankomende gastro-enterologen koppelt aan specialisatieplaatsen te verbeteren.

Ontwerpen van markten

Alvin Roth is een proponent van 'Engineering Economics' en 'Market Design'. Economie niet alleen als een bezigheid die observeert en probeert te voorspellen maar die ook actief meewerkt aan het ontwerpen van markten die van tevoren bepaalde, gewenste, gunstige eigenschappen tentoonspreiden. In deze context is hij aan het helpen met het ontwerpen van een systeem om nierdonoren te koppelen. Een patiënt die een nier nodig heeft kan die krijgen van een overleden donor of van een levende donor. Het kan gebeuren dat zo'n patiënt een partner heeft die als donor wil fungeren maar die niet compatibel is met de patiënt. Het is zaak om zulke paren te koppelen waarbij de donor in elk paar compatibel is met de patiënt van het andere paar. Het kan echter ook dat donor 1 aan patiënt 2 levert, donor 2 aan patiënt 3 en donor 3 aan patiënt 1. Ook langere ketens zijn uiteraard mogelijk. Een andere mogelijkheid is dat een donor een nier levert en dat zijn/haar partner naar voren wordt geschoven op de lijst van patiënten die op de nier van een overleden donor wachten.

Dit probleem ligt anders dan het huwelijksprobleem. In het huwelijksprobleem geldt dat als man A met vrouw B trouwt, vrouw B ook met man A trouwt. In dit probleem kan de patiënt van het paar A van de donor van het paar B een nier krijgen terwijl de patiënt van het paar B geen nier krijgt van de donor van paar A maar van de donor van een ander paar. New England gebruikt een procdure om donoren en patiënten te koppelen die mede door Roth ontworpen is.

De wiskundige basis van deze procedure is gelegd in een artikel van Shapley en Scarf getiteld: 'On Cores and Indivisibilities', dat in 1974 verscheen in de Journal of Mathematical Economics. In dat artikel analyseren Shapely en Scarf een situatie waarin een aantal personen ieder een huis heeft. De huisbezitters hebben preferenties met betrekking tot de huizen. De huisbezitters kunnen onderling hun huizen ruilen. Geld komt er niet aan te pas. Shapley en Scarf beschrijven een procedure om te ruilen zodat uiteindelijk een stabiele situatie ontstaat waarin geen enkele huisbezitter of groep van huisbezitters erop vooruit kan gaan door opnieuw te beginnen met ruilen. Roth gebruikt de ruilketens van het model van Shapley en Scarf om het probleem van koppeling van donoren met patiënten aan te pakken.

> New England gebruikt een procdure om donoren en patiënten te koppelen die mede door Roth ontworpen is.

Kamergenoten

Typisch in het huwelijksprobleem is dat we twee groepen hebben en dat de leden van de ene groep alleen aan leden van de andere groep gekoppeld kunnen worden. Dit is niet het geval in het zogenaamde 'roommate problem'. In dat probleem wordt een situatie beschouwd waarin de leden van een groep personen twee aan twee gekoppeld moeten worden. Het klassieke voorbeeld is dat van een groep studenten die twee aan twee een kamer moeten delen op de campus van een universiteit. Iedere student rangschikt de andere studenten naar gelang zijn voorkeur. In deze situatie toont het volgende voorbeeld aan dat er geen stabiele koppeling hoeft te bestaan.

Stel dat er vier studenten zijn: Edgar, Frans, Gary en Henry. De preferentie van Edgar is: Frans, Gary, Henry. Die van Frans is: Gary, Edgar, Henry. Die van Gary is: Edgar, Frans, Henry. Die van Henry is: Edgar, Frans, Gary. In deze situatie zijn er drie koppelingen mogelijk die geen van drieën stabiel zijn. Stel dat Edgar aan Frans gekoppeld wordt en Gary aan Henry. Dan gaat Frans liever met Gary dan met Edgar en Gary gaat ook liever met Frans dan met Henry. Dit resulteert in de koppeling Edgar-Henry en Frans-Gary. Maar dan gaat Edgar liever met Gary dan met Henry en Gary gaat ook liever met Edgar dan met Frans. Dit resulteert in Edgar-Gary en Frans-Henry. Maar dan gaat Edgar liever met Frans dan met Gary en Frans gaat ook liever met Edgar dan met Henry. Maar nu zijn we terug bij de eerste koppeling Edgar-Frans en Gary-Henry. Er is dus geen stabiele koppeling mogelijk.

Onstabiliteit van polygamie

We beschouwen de volgende polygamische samenleving. Vrouwen mogen met meerdere mannen trouwen en de huwelijken worden geregeld volgens de wensen van de ouders. In een huwelijk wordt onderscheid gemaakt tussen eerste, tweede, derde, etc. echtgenoot.

Het volgende voorbeeld uit het boek 'Cooperative Game Theory and Applications' laat zien dat er dan geen stabiel huwelijksplan hoeft te bestaan. Stabiliteit wordt hier gezien met betrekking tot de wensen van de ouders.

Echtpaar A en echtpaar B hebben elk een dochter en echtpaar C en echtpaar D hebben elk twee zonen. De voorkeur van echtpaar A voor het huwelijk van hun dochter is als volgt: CC, DD, CD, DC. Dit betekent dat echtpaar A het liefst wil dat hun dochter met de beide zonen van echtpaar C trouwt, tweede keuze is dat ze met de beide zonen van echtpaar D trouwt, derde keuze is dat ze een zoon (het doet er niet toe welke) van echtpaar C als eerste echtgenoot neemt en een zoon (het doet er niet toe welke) van echtpaar D als tweede echtgenoot en laatste keuze is dat ze een zoon van echtpaar D als eerste echtgenoot neemt en een zoon van echtpaar C als tweede echtgenoot. Voor echtpaar B is de volgorde: DC, CD, CC, DD. De echtparen C en D beschouwen de mogelijkheid dat een zoon van hen eerste of tweede echtgenoot wordt. In het geval van eerste echtgenoot geven beide echtparen de voorkeur aan de dochter van echtpaar A en tweede keuze is de dochter van echtpaar B. In het geval van tweede echtgenoot is de volgorde net andersom.

Er zijn vier mogelijke koppelingen waarvan geen enkele stabiel is. De koppeling dochter A met CC en dochter B met DD is niet stabiel omdat echtpaar B liever DC heeft en echtpaar C ook liever B heeft voor de zoon die als tweede echtgenoot fungeert. De koppeling A met CD en B met DC is ook niet stabiel omdat A de voorkeur geeft aan DD en echtpaar D ook liever A heeft voor de zoon die als eerste echtgenoot fungeert. De koppeling A met DD en B met CC is niet stabiel omdat B liever CD heeft en echtpaar D ook liever B heeft voor de zoon die als tweede echtgenoot fungeert. De koppeling A met DC en B met CD is ook niet stabiel omdat A liever CC heeft en echtpaar C ook A prefereert voor de zoon die als eerste echtgenoot fungeert. Dus alle vier mogelijke koppelingen zijn onstabiel.

In een economische context wordt dit type modellen gebruikt om markten met ondeelbare goederen te analyseren. In het artikel 'The assignment game I: The core' van Shapley en Shubik dat in 1972 in het International Journal of Game Theory verscheen, worden markten waarbij één type ondeelbaar product aanwezig is bestudeerd en wordt er aangetoond dat er altijd stabiele allocaties en prijsevenwichten bestaan. In het arikel 'Assignment games and permutation games' van Curiel en Tijs dat in 1986 in Methods of Operations Research verscheen, wordt aangetoond dat voor markten met meerdere types ondeelbare producten deze resultaten niet meer gelden. De wiskundige theorie die hierachter steekt heeft te maken met het al dan niet geheeltallig zijn van de hoekpunten van de n-dimensionale figuren die door bepaalde ongelijkheden worden gedefinieerd.

Imma Curiel is doctor in de wiskunde. Van 1988 tot 2003 was zij werkzaam aan de Department of Mathematics van de University of Maryland Baltimore County. Tegenwoordig werkt zij als Lector Wiskunde aan de UNA/UoC. In die hoedanigheid coördineerde zij de organisatie van de internationale speltheorieconferentie die in januari 2012 door de Faculteit der Technische Wetenschappen werd georganiseerd. Behalve vele wetenschappelijk artikelen heeft zij ook een boek op het gebied van de speltheorie gepubliceerd. Ze is een Environmental Science and Engineering Fellow van de American Association for the Advancement of Science.